

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Özkan ÇITAK

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Özkan ÇITAK

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

Danışman

Doç. Dr. Ulaş ÜNLÜ

Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2024

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Özkan ÇITAK'ın bu çalışması jürimiz tarafından Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı
Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kemal VATANSEVER (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Ulaş ÜNLÜ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Nuri AVŞARLIGİL (İmza)

Üye : Doç. Dr. Furkan YILDIRIM (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ercüment DOĞRU (İmza)

Tez Başlığı: Kurumsal Sürdürülebilirlik: Türk Bankacılık Sektörü Örneği

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 07/06/2024

Mezuniyet Tarihi : 13/06/2024

(İmza)
Prof. Dr. Seda BAYRAKTAR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Kurumsal Sürdürülebilirlik: Türk Bankacılık Sektörü Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Özkan ÇITAK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Özkan ÇITAK
Öğrenci Numarası	201952100001
Anabilim Dalı	Finans ve Bankacılık
Programı	Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ulaş ÜNLÜ
Doktora Tez Başlığı	Kurumsal Sürdürülebilirlik: Türk Bankacılık Sektörü Örneği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2399485661
Rapor Tarihi	10/06/2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %14 Alıntılar dahil: %14
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Ulaş ÜNLÜ İmza	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLOLAR LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
TEŞEKKÜR.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sürdürülebilirlik	5
1.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik	8
1.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Temel Prensipleri	9
1.2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik Özellikleri.....	10
1.2.3. Kurumsal Sürdürülebilirlik Faydaları.....	10
1.3. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişimi ve Sağlanan Katkılar	11
1.3.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişimi	11
1.3.2. Kurumsal Sürdürülebilirliğe Sağlanan Katkılar	12
1.4. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gerekliliği	13
1.5. Kurumsal Sürdürülebilirlik Global Uygulamaları	15
1.5.1. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler)	15
1.5.2. Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları	17
1.5.3. Yeşil Binalar	18
1.5.4. Yenilenebilir Enerji	18
1.5.5. Tedarik Zinciri Sürdürülebilirliği	19

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

2.1. Global Finansal Sistem ve Bankacılık Sektörü.....	22
2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Finansal Piyasalar	23
2.3. Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü	24
2.4. Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi ve Gelişimi	25
2.5. Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirlik Alanında Yapılan Çalışmalar	27
2.6. Bankacılık Sektöründe İçerik Analizi ile Yapılan Çalışmalar	28

2.7. Bankacılık Sektöründe Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri (ÇKKV) ile Yapılan Sürdürülebilirlik Çalışmaları	33
2.8. Bankacılıkta Sürdürülebilirlik ve Raporlar	48
2.9. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI)	50
2.10. BM Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC)	51
2.11. Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finansal Girişimi (UNEP FI)	52
2.12. Entegre Raporlama	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSININ ARAŞTIRILMASI

3.1. Metodoloji.....	56
3.1.1. İçerik Analizi	56
3.1.2. Ağırlıklandırma Yöntemleri	57
3.1.2.1. MEREC Yöntemi	58
3.1.2.2. CILOS Yöntemi	60
3.1.2.3. CCSD Yöntemi	61
3.1.3. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) Yöntemleri.....	62
3.1.3.1. ARAS	62
3.1.3.2. WASPAS.....	64
3.1.3.3. COBRA Yöntemi (Comprehensive distance Based Ranking)	65
3.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama	67
3.2.1. Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi	67
3.2.2. Alternatiflerin Performans Sıralaması	68
3.2.3. Alternatifler ve Kriterler	68
3.2.3.1. Alternatifler	68
3.2.3.2. Kriterler	69
3.3. Analiz ve Bulgular	70
3.3.1. 2020 Yılı Analizi ve Bulgular	71
3.3.1.1. Mercec-ARAS (2020)	71
3.3.1.2. CILOS-ARAS (2020).....	72
3.3.1.3. CCSD-ARAS (2020).....	73
3.3.1.4. MEREC-WASPAS (2020).....	74
3.3.1.5. CILOS-WASPAS (2020)	74
3.3.1.6. CCSD-WASPAS (2020)	75
3.3.1.7. MEREC-COBRA (2020)	76

3.3.1.8.	CILOS-COBRA (2020).....	77
3.3.1.9.	CCSD-COBRA (2020).....	77
3.3.1.10.	2020 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı	78
3.3.2.	2021 Yılı Analizi ve Bulgular	78
3.3.2.1.	MEREC-ARAS (2021)	79
3.3.2.2.	CILOS-ARAS (2021).....	80
3.3.2.3.	CCSD-ARAS (2021).....	81
3.3.2.4.	MEREC-WASPAS (2021).....	82
3.3.2.5.	CILOS-WASPAS (2021)	82
3.3.2.6.	CCSD-WASPAS (2021)	83
3.3.2.7.	MEREC-COBRA (2021)	84
3.3.2.8.	CILOS-COBRA (2021).....	84
3.3.2.9.	CCSD-COBRA (2021).....	85
3.3.2.10.	2021 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı	86
3.3.3.	2022 Yılı Analizi ve Bulgular	86
3.3.3.1.	MEREC-ARAS (2022)	86
3.3.3.2.	CILOS-ARAS (2022).....	88
3.3.3.3.	CCSD-ARAS (2022).....	89
3.3.3.4.	MEREC-WASPAS (2022).....	89
3.3.3.5.	CILOS-WASPAS (2022)	90
3.3.3.6.	CCSD-WASPAS (2022)	91
3.3.3.7.	MEREC-COBRA (2022)	92
3.3.3.8.	CILOS-COBRA (2022).....	93
3.3.3.9.	CCSD-COBRA (2022).....	93
3.3.3.10.	2022 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı	94
3.3.4.	Duyarlılık Analizleri.....	95
3.3.4.1.	2020 Yılı Duyarlılık Analizi	95
3.3.4.2.	2021 Yılı Duyarlılık Analizi	99
3.3.4.3.	2022 Yılı Duyarlılık Analizi	103
SONUÇ		108
KAYNAKÇA.....		114
ÖZGEÇMİŞ		130

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 2020 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	96
Şekil 3.2 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	97
Şekil 3.3 2020 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	99
Şekil 3.4 2021 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	100
Şekil 3.5 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması ..	101
Şekil 3.6 2021 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	103
Şekil 3.7 2022 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	104
Şekil 3.8 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması ..	105
Şekil 3.9 2022 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	107

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 İçerik Analiz ve ÇKKV Modeliyle Yapılan Çalışmalar	33
Tablo 2.2 Bankacılık Sektöründe Yapılan ÇKKV Sürdürülebilirlik Çalışmaları	44
Tablo 3.1 Bankalar	68
Tablo 3.2 Kriterler ve Kodlar	69
Tablo 3.3 Kriter Ağırlıkları (Merec).....	71
Tablo 3.4 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2020).....	71
Tablo 3.5 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)	72
Tablo 3.6 Kriter Ağırlıkları (CILOS)	72
Tablo 3.7 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020).....	73
Tablo 3.8 Kriter Ağırlıkları (CCSD)	73
Tablo 3.9 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020).....	73
Tablo 3.10 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020).....	74
Tablo 3.11 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)	75
Tablo 3.12 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)	75
Tablo 3.13 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)	76
Tablo 3.14 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020).....	77
Tablo 3.15 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020).....	78
Tablo 3.16 2020 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları	78
Tablo 3.17 Kriter Ağırlıkları (MEREC)	79
Tablo 3.18 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2021).....	79
Tablo 3.19 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)	80
Tablo 3.20 Kriter Ağırlıkları (CILOS)	80
Tablo 3.21 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021).....	80
Tablo 3.22 Kriter Ağırlıkları (CCSD)	81
Tablo 3.23 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021).....	81
Tablo 3.24 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021).....	82
Tablo 3.25 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)	83
Tablo 3.26 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)	83
Tablo 3.27 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)	84
Tablo 3.28 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021).....	85
Tablo 3.29 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021).....	85
Tablo 3.30 2021 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları	86

Tablo 3.31 Kriter Ağırlıkları (MEREC)	86
Tablo 3.32 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2022).....	87
Tablo 3.33 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)	87
Tablo 3.34 Kriter Ağırlıkları (CILOS)	88
Tablo 3.35 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022).....	88
Tablo 3.36 Kriter Ağırlıkları (CCSD)	89
Tablo 3.37 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022).....	89
Tablo 3.38 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022).....	90
Tablo 3.39 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)	91
Tablo 3.40 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)	91
Tablo 3.41 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)	92
Tablo 3.42 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022).....	93
Tablo 3.43 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022).....	94
Tablo 3.44 2022 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları	94
Tablo 3.45 2020 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması.....	96
Tablo 3.46 2020 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu.....	96
Tablo 3.47 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması .	97
Tablo 3.48 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu	98
Tablo 3.49 2020 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması....	98
Tablo 3.50 2020 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu	99
Tablo 3.51 2021 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması.....	100
Tablo 3.52 2021 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu.....	100
Tablo 3.53 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	101
Tablo 3.54 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu	102
Tablo 3.55 2021 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması..	102
Tablo 3.56 2021 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu	103
Tablo 3.57 2022 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması.....	104
Tablo 3.58 2022 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu.....	104
Tablo 3.59 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması	105
Tablo 3.60 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu	106
Tablo 3.61 2022 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması..	106
Tablo 3.62 2021 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu	107

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AHP	Ağırlıkları analitik çözüm süreci
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIST	Borsa İstanbul
BM	Birleşmiş Milletler
BREEAM	Bina Araştırma Kuruluşu Çevresel Değerlendirme Yöntemi
CCSD	Objektif kriter ağırlığı belirleme yöntemi
CDP	Carbon Disclosure Project
CEMAC	Orta Afrika Ekonomik ve Para Birliği
CFA	Doğrulayıcı faktör analizi
COBRA	Kapsamlı Mesafeye Dayalı Sıralama
COPRAS	Complex Proportional Assessment
ÇKKV	Çok Kriterli Karar Verme
EFA	Geliştirici faktör analizi
ESG	Çevre, Sosyal ve Yönetişim Faktörleri
GRI	Küresel Raporlama Girişimi
IIRC	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi
IMF	Uluslararası Para Fonu
IR	Entegre Raporlama
KSS	Kurumsal Sosyal Sorumluluk
LEED	Enerji ve Çevresel Tasarım Liderliği
MEREC	Kriter Değerlendirme ve Sıralama Yöntemi
MOORA	Çok Amaçlı Optimizasyon Oran Analizi Yöntemi
MOOSRA	Basit Oran Analizinde Çok Amaçlı Optimizasyon
NZBA	Net Sıfır Bankacılık Birliği
ROA	Varlık Getirisi
ROE	Özkaynak Getirisi
SDG	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SEM	Yapısal denklem modellemesi
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi
SWARA	Adım Adım Ağırlık Değerlendirme Oran Analizi
TBB	Türkiye Bankalar Birliği

TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TSP	Üçlü sürdürülebilirlik performansı modeli
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNEP-FI	BM Çevre Programı Finansal Girişimi
UNGC	BM Küresel İlkeler Sözleşmesi
USDS	Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Stratejisi
VİKOR	Çok Kriterli Optimizasyon ve Uzlaşma Çözümü
WASPAS	Weighted Aggregated Sum Product Assessment
YZ	Yapay Zekâ

ÖZET

Sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli gündem maddelerinden birisidir. Küresel iklim değişikliği, çevresel bozulma ve sosyal eşitsizlik gibi sorunlar, sürdürülebilirliği daha da önemli hale getirmektedir. Ayrıca global finansal sistem açısından bakıldığında bankalar, topluma ve çevreye karşı önemli sorumlulukları olan kurumlardır. Bu nedenle, sürdürülebilirlik bankalar için de oldukça önemli bir konu haline gelmiştir.

Türkiye'de de bankalar, sürdürülebilirlik konusunda önemli adımlar atmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği (TBB), 2022 yılında "Sürdürülebilirlik Stratejik Planı'nı yayımlamıştır. Bu plan, Türkiye bankalarının sürdürülebilirlik konusundaki hedeflerini ve stratejilerini belirlemektedir. Şirketlerin kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasında yol gösterici olan, dünya çapında bilinen bazı raporlama çerçeveleri bulunmaktadır. Çalışmamızda da, sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, bu raporlardan faydalanılmıştır. Bu çalışma, finansal açıdan firmaları ayakta tutan ve doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen bankaların sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik konusundaki tutumlarını incelemektedir. Bankalar, global gelişmeleri yakından takip ederek, bu gelişmeleri hızlı bir şekilde uygulamaya koymaktadırlar.

Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren 7 bankanın, 2020, 2021, 2022 yıllarına ait entegre raporları incelenmiştir. Sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, GRI G4 Raporlama Çerçevesi, UNEP-FI göstergeleri, UNGC Uluslararası standartları ve Aras vd. (2021), Sobhani v.d. (2012) dikkate alınmıştır. Toplamda 7 boyut ve 75 özgün kriter belirlenmiştir. Çalışmada bankaların entegre raporlarından içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi ile oluşturulan verilerle, ÇKKV (Çok Kriterli Karar Verme) yöntemleriyle, üç yıla ait yapılan analizler sonucunda, MEREC, CILOS ve CCSD olmak üzere üç farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılmış olup ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemine göre bankalar performanslarına göre sıralanmıştır. .

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, ticari bankaların pandemi dönemi ve sonrasındaki yıllarda kamu bankalarına göre sürdürülebilirlik performansının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı, ÇKKV.

ABSTRACT

CORPORATE SUSTAINABILITY: A CASE STUDY IN THE TURKISH BANKING SECTOR

Sustainability is one of the most important topics on today's agenda. Problems such as global climate change, environmental degradation and social inequality make sustainability even more important. In addition, from the perspective of the global financial system, banks are institutions that have important responsibilities towards society and the environment. Therefore, sustainability has become a very important issue for banks.

Banks in Turkey are also taking important steps towards sustainability. The Banks Association of Turkey (BAT) published its "Sustainability Strategic Plan" in 2022. This plan sets out the sustainability goals and strategies of Turkish banks. There are some globally recognized reporting frameworks that guide companies in corporate sustainability reporting. In our study, these reports were utilized to determine the sustainability criteria.

This study examines the attitudes of banks, which sustain and directly or indirectly affect firms financially, towards sustainability and corporate sustainability. Banks closely follow global developments and implement these developments rapidly.

In this study, the integrated reports of 7 banks operating in Turkey for the years 2020, 2021, 2022 are analyzed. In order to determine the sustainability criteria, GRI G4 Reporting Framework, UNEP-FI indicators, UNGC International standards and Aras et al. (2021), Sobhani et al. (2012) were taken into consideration.

In total, 7 dimensions and 75 unique criteria were identified. In the study, content analysis was performed from the integrated reports of the banks. As a result of the analysis of three years with the data generated by content analysis, three different weighting methods, MEREC, CILOS and CCSD, were used and banks were ranked according to their performance according to ARAS, WASPAS and COBRA methods. .

According to the findings obtained as a result of the analyzes, it was concluded that commercial banks had higher sustainability performance than public banks during and after the pandemic period.

Keywords: Sustainability, corporate sustainability approach, MCDM.

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca, bana destek veren ve çalışmanın her adımında sabırla bana rehberlik yapan; değerli Doç.Dr. Ulaş ÜNLÜ hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bilim kurulu üyeleri, Sayın Prof.Dr. Kemal VATANSEVER, Doç.Dr. Nuri AVŞARLIGİL Hocalarıma, Dostum Öğr.Gör. Yasin ERYILMAZ'a ve benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Sevgili Eşim Zeynep'e ve çalışmalarım sebebiyle çok zaman ayıramadığım kıymetli oğullarım Muzaffer ve Emiralp'e teşekkürlerimi sunarım.

Özkan ÇITAK

Antalya, 2024

GİRİŞ

Dünyadaki canlı yaşamının devamlılığı, her şeyden önce gelir. İnsanlığın varlığı da bu dengeye bağlıdır. Fakat günümüzde korkunç bir çelişkiyle karşı karşıyayız: Dünyada milyonlarca insan açlıkla mücadele ederken, insanlığın geleceğini tehdit eden bir tutarda silahlanmaya yatırım yapılmaktadır. Silah endüstrisine harcanan paralar, gıda ve su gibi temel ihtiyaçlara aktarılsaydı, açlık ve susuzluktan ölen insan sayısı büyük ölçüde azalacaktır (Canbay ve Mercan, 2023: 86).

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsüne göre, 2022 yılında dünya genelinde silah harcamalarına 2 trilyon doların üzerinde para harcanmıştır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre ise, dünyada 828 milyon insan açlıkla mücadele etmektedir. Bu durum, sadece insanların değil, tüm canlıların refahını doğrudan etkilemektedir (SIPRI, 2022:10).

Ancak insanlığın bir kısmı, güç ve para hırsıyla, silah üretmeye ve savaşlara yatırım yaparak, öldürme ve yok etme üzerine kurulu bir sistemle, dünyanın sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Diğer taraftan sağduyulu insanlar da, barış ve refah için çalışıp, gıda üretimini ve sürdürülebilirliği teşvik etmektedir. Onların çabaları, dünyanın geleceği için bir umut ışığıdır. Bugünü yaşarken yarınlarda dünyayı yaşanılır bir halde bırakmalıyız (Coşkun, 2022:467). Bu çabaların merkezinde ülkeler, sivil toplum kuruluşları ve şirketler yer almaktadır. Küreselleşme, iklim değişikliği, sosyal eşitsizlik gibi küresel sorunlar, şirketlerin sürdürülebilirlik faaliyetlerine olan ilgisini artırmıştır (McDonald ve Lai, 2011:3).

Sürdürülebilirlik, şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim performansını geliştirmek için yaptıkları faaliyetleri kapsayan bir kavramdır (Bhattacharya ve Sen, 2004:79). Sürdürülebilirlik sorunları, dünya çapında şirketler ve paydaşları arasında giderek daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Son birkaç yılda, sürdürülebilirlik girişimlerinin ayrıntılarını kamuya açık raporlarda paylaşan şirket sayısı hızla artmaktadır (Davis ve Searcy, 2010:321). Günümüzde sürdürülebilir uygulamaların hızla yaygınlaştığı görülmektedir.

Kurumsal sürdürülebilirlik, şirkete uzun vadeli değer yaratma ve bu çözülebilecek kaynaklanabilecek riskleri sağlamak amacıyla ekonomik, büyüme ve sosyal büyüme kurumsal yönetim politikalarıyla birlikte kurumsal yapıya ve karar alma rejimine uyarlanmaya devam etmektedir (Borsa İstanbul, Kurumsal Sürdürülebilirlik Rehberi, 2024:5).

Şirketlerin kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasında yol gösterici olan, dünya çapında bilinen bazı raporlama çerçeveleri bulunmaktadır. Bu çerçeveler genellikle, Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI) tarafından sunulan G4, UNGC

uyarınca Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları ve Güvence Denetimi, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council, IIRC) tarafından hazırlanan Entegre Raporlama (Integrated Reporting, IR) ve Karbon Saydamlık Projesi (Carbon Disclosure Project, CDP) çerçevesinde hazırlanan raporlardır (Borsa İstanbul, Sürdürülebilirlik Rehberi, 2024:5).

Şirketlere sürdürülebilirlik raporları geliştirmede rehberlik etmek için, en önemlisi Küresel Raporlama Girişimi tarafından olmak üzere, çok sayıda raporlama kılavuzu yayınlanmıştır. Genel olarak yayınlanan kılavuzlar, kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının organizasyonun tanımı, sürdürülebilirlik vizyonu, sürdürülebilirliğe yönelik hedefleri ve organizasyonun performansını gösteren bir dizi gösterge gibi konuları içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bazı yazarların da belirttiği gibi, bu yönlerin bir "sürdürülebilirlik yönetim sistemine entegre edilmesi, raporlama yapan şirketin sürdürülebilirlik sorunlarını daha iyi yönetilmesini sağlamaktadır (Daub, 2007:77).

Küreselleşme, değişen çevresel koşullar ve artan sosyal sorumluluk beklentileri, şirketlerin raporlama yaklaşımını yeniden düşünmesine neden olmuştur. Geleneksel finansal raporlama, şirketlerin sadece finansal performansını yansıtmaktadır. Ancak, şirketlerin finansal performansı kadar sosyal ve çevresel performansları da önemli hale gelmiştir.

Bu gelişmeler, şirketlerin finansal ve finansal olmayan bilgileri bir araya getirerek, değer yaratma sürecini bütünsel bir şekilde ele alan entegre raporlama yaklaşımını benimsemesine yol açtı. Entegre raporlama, şirketlerin paydaşlarına daha şeffaf ve güvenilir bilgi sunarak, şirketin itibarını ve değerini artırmaya yardımcı olur. Ayrıca, şirketlerin uzun vadeli değer yaratmasını teşvik ederek, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunur (Aras vd., 2016:67).

Günümüzün sosyal bilincine sahip piyasa ortamında sürdürülebilirlik trendleri işletmelerin faaliyetlerini yürütme biçimlerini değiştirmiştir. Bu trend kavram firmaların sadece finansal güçlerini değil, aynı zamanda “toplum tüketiciler müşteriler tedarikçiler çalışanlar finans sektörü” gibi daha geniş paydaşlar üzerindeki sosyal ve çevresel etkilerini de sürdürmeleri gereken yeni bir iş dili haline gelmiştir (Nizam vd, 2019:35). Sürdürülebilirlik, bankacılık sektöründe önemli trendlerden biridir. Finansal sistemdeki önemli rolleri nedeniyle bankalar, kurumsal sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir. Bankalar, finansman yoluyla sürdürülebilir kalkınmayı destekleyebilir, çevresel ve sosyal riskleri azaltabilir ve topluma fayda sağlayabilir. Bankalar, diğer sektörlerle göre sürdürülebilirlik konusunda daha proaktif bir yaklaşım sergilemektedir. Bunun temel nedeni, bankaların toplumda daha geniş bir role sahip olması ve ürün ve hizmetlerinin daha geniş bir kitleyi etkilemesidir. Ayrıca,

bankaların itibarının sürdürülebilirlik faaliyetlerine bağlı olması da bu yaklaşımı desteklemektedir (Decker, 2004:1410).

Sürdürülebilirlik çalışmaları bankacılık sektörü tarafından benimsenmektedir. Çünkü bankalar mevcut mali krize katkıları nedeniyle eleştiri almaktadırlar (Basso ve Funari, 2003:525). Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında, bankalar daha geniş bir role, toplumda daha fazla görünürlük ve ürün katılımına sahiptir. Diğer sektörler, dış paydaş baskısı nedeniyle sürdürülebilirliğe karşı reaktif davranırken, bankalar proaktif olarak sürdürülebilir faaliyetlere katılmaktadır (Decker, 2004:712).

Bir ülkenin ekonomik kalkınması için hayati öneme sahip bir sektör olarak kabul edilen bankacılık sektörü sürdürülebilir kalkınmada önemli rol üstlenmektedir (Beck vd. 2000:277). Çünkü bankalar gibi finansal kurumlar diğer sektörlerin kurumsal davranışlarını değiştirmede katalizör rol üstlenir (Douglas vd., 2004:387).

Dünyada, sürdürülebilirlik ile ilgili bankacılık sektöründe bazı adımlar atılmaktadır. Yenilenebilir enerjiye, düşük faizli krediler sunmak gibi sürdürülebilir üretim ve tüketimi teşvik eden yeni kredi ürünleri sunmaktadırlar. Belirli yeşil girişimcileri finanse etmek için kredi ürünleri oluşturmaktadırlar (Gupta, 2015:351). Ek olarak, çevresel, sosyal ve ekonomik konularla ilişkili potansiyel riskleri en aza indirmek amacıyla kredi verme prosedürleri için belirli kredi puanlama kriterleri getirmeye odaklanmaktadır (Aizawa ve Yang, 2010:125).

Türk bankacılık sektöründe, sürdürülebilirlik alanında önemli adımlar atılmaktadır. Sektörün önemli oyuncularını, sürdürülebilirlik politikaları ve hedefleri belirlemiş ve bu hedeflere ulaşmak için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Türkiye de dahil olmak üzere gelişmekte olan ülkeler, sürdürülebilirlik konusunda önemli çalışmalar yürütmektedir. Çalışma ile ilgili araştırmalar sonucunda, Türkiye’de kurumsal sürdürülebilirlik çalışmalarına öncü çalışmalar bankacılık sektöründe yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma aynı zamanda gelişmekte olan ekonomilerde bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik ifşasına ilişkin katkı sağlamaktadır ve Türk bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik uygulamaları incelenecektir. Çalışmada, sektördeki sürdürülebilirlik politikaları ve hedefleri, yürütülen faaliyetler ve bu faaliyetlerin sonuçları değerlendirilecektir. Çalışmada, güncel ÇKKV yöntemleri ile bankaların entegre raporlarından içerik analiz yöntemiyle elde edilen veriler incelenip, sürdürülebilirlik performansı en yüksek bankalar belirlenecektir.

Bu çalışma toplamda üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, kavramsal çerçeve kapsamında sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik konularına değinilmiştir. İkinci bölümde, bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik ile ilgili literatürde yapılan çalışmalar ve

sürdürülebilirlik kapsamında yayınlanan raporlar konularına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, araştırma metodolojisi ve çalışmanın bulguları yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli ve karmaşık kavramlarından biridir. İnsanlığın gelecekte de varlığını sürdürmesi ve refahını koruması için doğal kaynakları ve çevreyi korumak, ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak ve eşitsizlikleri azaltmak gibi birçok alanda sürdürülebilir bir yaklaşımı benimsememiz gerekmektedir.

Bu bağlamda, kurumsal sürdürülebilirlik de öne çıkan bir kavramdır. Kurumların faaliyetlerini ve operasyonlarını sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yürütmesi hem kurumların kendileri hem de tüm paydaşlar için önemli faydalar sağlar.

Bu bölümde, sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik kavramlarını inceleyeceğiz. Sürdürülebilirlik alt başlığında, kavramın tarihçesine, temel ilkelerine ve farklı boyutlarına değineceğiz. Kurumsal Sürdürülebilirlik alt başlığında ise, bu kavramın tanımını, temel ilkelerini ve sağladığı katkılar inceleyeceğiz. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişimi ve Sağlanan Katkılar alt başlığında ise, son yıllarda kurumsal sürdürülebilirlik alanındaki gelişmelere ve bu alandaki uygulamaların sağladığı faydalara odaklanacağız. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gerekliliği alt başlığında ise, kurumların neden sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemesi gerektiğini ve bunun önemini tartışacağız. Son olarak, Kurumsal Sürdürülebilirlik Global Uygulamaları alt başlığında, dünyadan farklı sektörlerden örnekler vererek kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarının nasıl hayata geçirildiğini inceleyeceğiz.

Bu bölümün amacı, okuyuculara sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik kavramları hakkında kapsamlı bir bilgi vermek ve bu kavramların önemini vurgulamaktır.

1.1. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, 1980'lerde Birleşmiş Milletler tarafından popüler hale getirildi. Brundtland Raporunda (1987) sürdürülebilirlik, “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilme” olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları içeren üçlü sürdürülebilirlik modelinin temelini oluşturmuştur. Sürdürülebilirlik kavramı, farklı disiplinler tarafından farklı şekilde yorumlanmıştır. Çevre bilimciler, sürdürülebilirliği doğal kaynakların korunması ve ekosistemlerin dengesinin sağlanması olarak görmektedir. Ekonomistler, sürdürülebilirliği ekonomik kalkınma ve refahın gelecek nesiller için de devamlılığını sağlamaya odaklanmaktadır. Sosyologlar ise sürdürülebilirliği, sosyal adalet ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ile ilişkilendirmektedir (Brundtland, 1987: 43).

Sürdürülebilirlik kavramı, son yıllarda sıkça duyduğumuz ve üzerinde tartışılan bir kavramdır. İngilizce kökenli "Sustainability" kelimesinin karşılığı olarak dilimize giren bu kavram, etimolojik köken olarak Latince "sustinere" (dayanmak, ayakta kalmak) kelimesinden türemiştir (Merriam-Webster, 2024:1).

Sürdürülebilirlik, insanoğlunun doğa üzerinde yarattığı tahribat ve sınırlı kaynaklarımızın farkındalığıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Bu baskının artması, doğal kaynakların tükenmesi ve çevre kirliliği gibi birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu sorunlara çözüm bulmak için, insanlığın ihtiyaçlarının gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan karşılanması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik, farklı disiplinler ve bakış açıları tarafından ele alınan bu kavram, birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. En yaygın kullanılan tanım da yukarıda belirtilen Brundtland Raporunda (1987) sürdürülebilirlik tanımıdır (Saraç ve Alptekin, 2017:57).

Çevresel erozyon, sanayileşme ve küresel iklim değişikliği gibi konuların yarattığı ve yaratacağı sorunların artması, sadece çevre değil, hayatın da sürdürülebilirliği konusunda endişeleri artırmaktadır (Turguttopbaş, 2020:268). Bu endişeler karşısında, sürdürülebilirlik sistemi üç temel konu üzerinde hedefler belirlemektedir. Sürdürülebilirlik tek boyutlu bir kavram değildir. Üç temel boyuttan oluşmaktadır (Gedik, 2020:201);

- Çevresel sürdürülebilirlik: Doğal kaynakların korunması ve gelecek nesiller için korunması
- Ekonomik sürdürülebilirlik: Ekonomik kalkınmanın ve refahın sürdürülebilir olması
- Sosyal sürdürülebilirlik: Sosyal adaletin sağlanması ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması

Sürdürülebilirlik sisteminin bu üç temel boyutunun birbirleriyle bağlantılı olduğu ve birinin diğerini etkilediği unutulmamalıdır. Ekonomik kalkınma, çevreye zarar vermeden ve sosyal adaleti gözeterek yapılmalıdır. Çevresel koruma, ekonomik kalkınmayı engellememeli ve sosyal refaha katkıda bulunmalıdır. Sosyal adalet, ekonomik kalkınma ve çevresel koruma için temel bir ön koşuldur. Sürdürülebilirlik sistemi, tüm paydaşların (devlet, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve bireyler) iş birliğiyle ancak başarıya ulaşabilir. Herkesin bu sistemin hedeflerine katkıda bulunması ve sürdürülebilir bir gelecek için çaba göstermesi önemlidir (Gedik, 2020:201).

2015 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, dünya çapında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zirvede kabul edilen "Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" başlıklı anlaşma, 17 sürdürülebilir

kalkınma hedefi (SKA) ve 169 alt hedefi içeren kapsamlı bir kalkınma planı ortaya koymuştur. Bu planın temel amaçları (BM, 2023:1);

Yoksulluğa Son: Her yerde ve her türden yoksulluğa son vermek.

Açlığa Son: Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenmeyi iyileştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek.

Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam: Sağlıklı ve kaliteli bir yaşamın sağlanması, refahın artırılması.

Nitelikli Eğitim: Herkes için kapsayıcı, eşitlikçi ve kaliteli eğitime erişim sağlanması.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve güçlendirilmesi.

Temiz Su ve Sanitasyon: Herkes için temiz su ve sanitasyona erişim sağlanması.

Erişilebilir ve Temiz Enerji: Erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sistemlerine erişim sağlanması.

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme: Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin teşvik edilmesi, tam ve üretken istihdamın ve insana yakışır iş imkânlarının sağlanması.

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı: Dayanıklı altyapının geliştirilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve yenilikçiliğin desteklenmesi.

Eşitsizlikleri Azaltmak: Ülkeler içi ve ülkeler arası eşitsizliklerin azaltılması.

Sürdürülebilir Şehirler ve Yaşam Alanları: Şehirlerin kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi.

Sorumlu Üretim ve Tüketim: Sorumlu üretim ve tüketimin teşvik edilmesi.

İklim Eylemi: İklim değişikliğinin acil etkilerine karşı acil önlem alınması.

Su Altı Yaşamı: Su altı yaşamının korunması.

Kara Yaşamı: Kara ekosistemlerinin korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması.

Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar: Barışçıl ve kapsayıcı toplumların teşvik edilmesi, herkese adalet sağlanması ve tüm düzeylerde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşa edilmesi.

Hedefler için Ortaklık: Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için küresel ortaklığın canlandırılması.

SKA, dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için küresel bir iş birliği platformu sunmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için hükümetler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve bireyler olmak üzere tüm paydaşların ortaklaşa çalışması gerekmektedir. 2030 SKA'ya

ulaşmak, insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biridir. Fakat bu hedefler, aynı zamanda umut ışığıdır. Herkesin elini taşın altına koymasıyla, daha sürdürülebilir, daha adil ve daha refah bir dünya inşa etmek mümkündür (Önder, 2019:177).

1.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir kalkınma, günümüzün ihtiyaçlarını karşılamak için dünyayı tüketmeden, gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir dünya bırakmayı amaçlayan bir kalkınma modelidir. Bu model, sadece ekonomik kalkınmaya odaklanmak yerine, ekonomik kalkınma, sosyal adalet ve çevrenin korunmasını dengeleyen bir yaklaşımı savunur (WCED, 1987:1). Bu kavram işletme düzeyinde "kurumsal sürdürülebilirlik" kavramına dönüşmüştür.

Kurumsal sürdürülebilirlik, bir işletmenin ve paydaşlarının bugünkü gereksinimlerini karşılamasını sağlayan strateji ve faaliyetleri hayata geçirirken, gelecekte ihtiyaç duyulacak insan ve doğal kaynakları korumayı ve sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlar (IISD, 1992:1).

Başka bir deyişle, kurumsal sürdürülebilirlik, bir işletmenin mevcut paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılarken gelecekteki paydaşlarının da ihtiyaçlarını karşılama olanağını ortadan kaldırmamasıdır.

Kurumsal Sürdürülebilirliğin Özellikleri:

- Uzun vadeli bakış açısı
- Çevresel koruma, sosyal eşitlik ve ekonomik büyüme ilkelerine bağlılık
- Kar maksimizasyonu yerine değer yaratma odaklılık
- Paydaşların ihtiyaçlarının gözetilmesi

Kurumsal Sürdürülebilirliğin Faydaları:

- Uzun vadeli ekonomik büyüme
- Çevresel risklerin azaltılması
- Sosyal sorumluluk bilincinin artması
- Paydaşlarla olan ilişkilerin güçlendirilmesi
- Marka itibarının ve rekabet gücünün artması (Dyllick & Hockerts, 2002:130)

Kurumsal sürdürülebilirliği ölçmek için çeşitli yöntemler kullanılabilir. En yaygın kullanılan yöntemlerden biri, "Üçlü Başarılı Değerlendirme" (Triple Bottom Line) yöntemidir. Bu yöntem, işletmelerin mali karnesi yanında sosyal ve çevresel performanslarını da ölçmeyi amaçlar (Elkington, 1997:55).

Kurumsal Sürdürülebilirliğe Katkıda Bulunan Yaklaşımlar:

- Dengeli Puan Kartı (Balanced Scorecard): İşletmelerin mali ve mali olmayan performanslarını ölçmek için kullanılan bir modeldir (Kaplan ve Norton, 1992:75).
- Sürdürülebilirlik Raporlama Girişimi (GRI): İşletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını raporlamalarına yardımcı olan bir çerçevedir (GRI, 2023:1).

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece bugünün karını değil, geleceğin değerini de gözeten bir yönetim anlayışıdır. Ekonomik başarıyı, çevresel sorumluluk ve sosyal adalet ile dengeleyen bu yaklaşım, uzun vadeli başarı ve risk yönetimi için kritik önem taşır.

1.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Temel Prensipleri

Kurumsal sürdürülebilirlik temel prensipleri şunlardır;

- **Ekonomik Değer:** Karlılık ve büyümeye odaklanırken, kaynakların verimli kullanımı ve uzun vadeli yatırımlar da göz önünde bulundurulur.
- **Çevresel Değer:** Kirliliği azaltmak, doğal kaynakları korumak ve enerji verimliliğini artırmak gibi konularda çalışmalar yapılır.
- **Sosyal Değer:** Çalışan hakları, iş güvenliği, toplumla etkileşim ve etik değerler gibi konularda hassasiyet gösterilir.
- **Kurumsal Yönetim:** Şeffaflık, hesap verebilirlik ve etik ilkelerin kurumsallaşması sağlanır.

Geleneksel Yaklaşım Göre Farklılıkları:

- Kısa vadeli kazanç yerine uzun vadeli değer yaratmaya odaklanır.
- Paydaşların (çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, sivil toplum) ihtiyaçlarını ve beklentilerini dikkate alır.
- Risk yönetimini ve krizlere karşı direnci artırır.
- Marka itibarını ve rekabet gücünü yükseltir.

Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi:

İklim değişikliği, kaynak kıtlığı ve sosyal eşitsizlikler gibi küresel sorunlara çözüm sunar.

İşletmelerin gelecekteki risklere karşı daha dirençli olmasını sağlar.

Yeni pazarlar ve iş fırsatları yaratabilir.

Sürdürülebilir bir toplum inşa etmeye katkıda bulunur.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Uygulama:

- Sürdürülebilirlik politikası ve stratejisi oluşturmak.
- Çevresel ve sosyal performansı ölçmek ve izlemek.

- Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için yatırım yapmak.
- Çalışanları ve paydaşları bilinçlendirmek.

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece bir seçenek değil, bir gerekliliktir. Bu anlayışı benimseyen işletmeler, geleceğe yatırım yaparak uzun vadeli başarı ve rekabet gücü elde edebilirler (Borsa İstanbul, 2020:5).

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece kâr odaklı bir bakış açısının ötesine geçerek, uzun vadeli başarı ve değer yaratmayı amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu yaklaşım, ekonomik kalkınmayı, sosyal adaleti ve çevresel korumayı dengeleyen bir çerçevede ele alır.

1.2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik Özellikleri

Kurumsal sürdürülebilirlik özellikleri kapsayıcı bakış açısı, dengeli performans, stratejik vizyon ve şeffaf iletişimdir.

a. Kapsayıcı Bakış Açısı:

- Karlılık ve büyümeye odaklanmanın yanı sıra, sosyal adalet, çevresel koruma, eşitlik ve ekonomik kalkınma gibi sürdürülebilir kalkınma hedeflerine de önem verilir.
- Paydaşların (çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, sivil toplum) ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınır.

b. Dengeli Performans:

- Ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleri eşit şekilde takip edilir ve iyileştirilmeye çalışılır.
- Kısa vadeli kazançlar yerine, uzun vadeli sürdürülebilirlik gözetilir.

c. Stratejik Vizyon:

- Gelecekteki riskler ve fırsatlar öngörülerek, uzun vadeli bir bakış açısıyla strateji ve planlama yapılır.
- Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu bir iş modeli oluşturulur.

d. Şeffaf İletişim:

- Paydaşlarla açık ve şeffaf bir iletişim kurulur.
- Sürdürülebilirlik faaliyetleri ve performansı raporlanır.

1.2.3. Kurumsal Sürdürülebilirlik Faydaları

Kurumsal sürdürülebilirlik faydaları marka değeri, risk yönetimi, yatırımcı çekiciliği, çalışan bağlılığı, yeni pazarlar ve fırsatlardır.

- **Marka Değeri:** Güçlü bir marka imajı ve itibar oluşturulmasına katkıda bulunur.

- **Risk Yönetimi:** Gelecekteki risklere karşı direnci artırır.
- **Yatırımcı Çekiciliği:** Sorumlu yatırımcıların ilgisini çeker.
- **Çalışan Bağlılığı:** Çalışan motivasyonu ve bağlılığı artırır.
- **Yeni Pazarlar ve Fırsatlar:** Sürdürülebilir ürün ve hizmetlere olan talepten faydalanma imkânı sunar.

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece bir seçenek değil, bir gerekliliktir. Bu anlayışı benimseyen işletmeler, geleceğe yatırım yaparak uzun vadeli başarı ve rekabet gücü elde edebilirler.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Örnekleri:

- Unilever'in "Sürdürülebilir Yaşam Planı"
- Patagonia'nın "Doğayı Korumak İçin İş Yapıyoruz" taahhüdü
- IKEA'nın "Sürdürülebilirlik Eylem Planı"

Sürdürülebilir bir gelecek için hepimize büyük bir görev düşmektedir (Başkaya, 2018:191).

1.3. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişimi ve Sağlanan Katkılar

Kurumsal sürdürülebilirliğin gelişimin aşamaları, kurumsal sürdürülebilirlik gelişiminde karşılaşılan zorluklar ve kurumsal sürdürülebilirlik literatürü boyutlarına değinilecektir.

1.3.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişimi

Kurumsal sürdürülebilirlik, günümüz iş dünyasının en önemli kavramlarından biridir. İşletmelerin, uzun vadeli başarılarını ve paydaşlarıyla olan ilişkilerini sürdürmek için bu kavrama önem vermesi gerekmektedir (Borsa İstanbul, 2020:7).

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece kâr odaklı bir bakış açısının ötesine geçerek, uzun vadeli başarı ve değer yaratmayı amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu yaklaşım, geleneksel büyüme ve kar maksimizasyonu modelinin yarattığı çevresel ve sosyal sorunlara alternatif bir çözüm sunmaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik, statik bir kavram değildir ve zaman içinde gelişmeye devam etmektedir. Bu gelişimi üç temel aşamada incelemek mümkündür:

1. **Uyum Aşaması:** Bu aşamada, işletmeler yasal düzenlemelere uymak için gerekli adımları atarlar. Çevresel ve sosyal riskleri minimize etmeye odaklanırlar.

2. **Verimlilik Aşaması:** İşletmeler, kaynak kullanımının verimliliğini artırmaya ve maliyetleri düşürmeye odaklanırlar. Sürdürülebilirlik kavramını bir pazarlama aracı olarak kullanmaya başlarlar.

3. Stratejik Entegrasyon Aşaması: Sürdürülebilirlik, işletmenin stratejisinin ve operasyonlarının temel bir parçası haline gelir. Uzun vadeli değer yaratmaya ve tüm paydaşların ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanılır (WBCSD, 2002:1).

Kurumsal Sürdürülebilirlik Gelişiminde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bunlar;

- **Kısa Vadeli Düşünce Yapısı:** Birçok işletme, kısa vadeli karlılığa odaklanmakta ve uzun vadeli sürdürülebilirlik yatırımlarına yeterince önem vermemektedir.
- **Veri Yetersizliği:** Kurumsal sürdürülebilirliği ölçmek için gerekli olan verilerin toplanması ve analizinde zorluklar yaşanmaktadır.
- **Paydaş Katılımı:** Sürdürülebilirlik stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında tüm paydaşların etkin katılımını sağlamak zor olmaktadır.
- **Yasal Düzenlemelerin Eksikliği:** Bazı ülkelerde, kurumsal sürdürülebilirliği teşvik edecek yeterli yasal düzenlemeler bulunmamaktadır.

Kurumsal sürdürülebilirlik, günümüz iş dünyasının en önemli trendlerinden biridir. İşletmeler, bu trende ayak uydurmak ve uzun vadeli başarılarını sürdürmek için gerekli adımları atmalıdır. Bu alandaki zorlukları aşmak için iş birliği ve bilgi paylaşımı önemli rol oynamaktadır (KPMG, 2020:1).

1.3.2. Kurumsal Sürdürülebilirliğe Sağlanan Katkılar

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramını ilk olarak Elkington kullanmıştır. Elkington, üçlü performans raporlaması (Triple Bottom Line-TBL) teorisini ortaya koymuştur. Bu teoriye göre TBL, kurumsal sürdürülebilirliğin, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarının bir parçasıdır. Elkington'ın bu teorisine göre işletmelerin hedefi sadece kar elde etmek olmamalı, karın yanında çevre ve topluma etkileri de dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, yerel ve uluslararası sürdürülebilirliğin yanı sıra işletmeye özel kurumsal sürdürülebilirlik şeklini de almaktadır. Kurumsal ekonomik sürdürülebilirlik uygulamaları tek taraflı kısa vadeli kazanımlarla sonuçlanabilir ancak uzun vadeli sürdürülebilirlik kazanımlarını sürdürmek için her üç boyuta da odaklanmak gerekir (Dyllick ve Hockerts, 2002:132).

Bankalar finansal aracılık hizmeti verdikleri ve finansal piyasada mevduat alma ve kredi verme görevine sahip oldukları için çevreyle doğrudan bir ilişkileri yoktur. Özellikle kimya, madencilik ve sanayi sektörlerinde çevreye doğrudan etkileri yoktur ancak bu sektörleri finanse ettikleri için dolaylı etkileri vardır (Thompson, 1998:245).

Kurumsal sürdürülebilirlik literatürü, bu üç boyutlu çerçeveyi temel alarak çeşitli alt temalara odaklanır. Bu alt temalar şunlardır:

- **Sürdürülebilir kalkınma:** Ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ve sosyal adaletin sağlanması arasındaki dengeyi kurmayı amaçlayan bir yaklaşımdır (Sachs, 2015).
- **Yeşil ekonomi:** Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevresel kirliliğin azaltılması üzerine odaklanan bir ekonomik sistemdir (UNEP, 2011).
- **İklim değişikliği:** Küresel ısınmanın nedenleri, etkileri ve bu sorunun çözümüne yönelik politikalar gibi konularda yoğunlaşan bir alandır (IPCC, 2021).
- **Sürdürülebilir enerji:** Temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve kullanımı üzerine odaklanan bir alandır (REN21, 2022).
- **Sürdürülebilir tüketim ve üretim:** Tüketim ve üretim sistemlerinin çevresel ve sosyal etkilerini azaltmaya yönelik bir yaklaşımdır (UNEP, 2013).

Kurumsal sürdürülebilirlik literatürü, farklı disiplinlerden akademisyenlerin, araştırmacıların ve politika yapıcılarının katkılarıyla sürekli olarak gelişmektedir. Bu literatür, küresel kalkınma tartışmalarına önemli bir katkı sağlamaktadır ve daha sürdürülebilir bir geleceğe yönelik yol haritası çizmeye yardımcı olmaktadır.

1.4. Kurumsal Sürdürülebilirlik Gerekliliği

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece kâr odaklı bir bakış açısının ötesine geçerek, tüm paydaşlara uzun vadeli ve kalıcı değer oluşturmayı amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu yaklaşım, ekonomik kalkınmayı, sosyal adaleti ve çevresel korumayı dengeleyen bir çerçevede ele alır. Sürdürülebilirlik, büyüme ve karlılığın önemini inkar etmeden, bunu yaparken doğaya ve topluma da katkıda bulunmayı amaçlar (Aras vd., 2018:53). Bu sayede, şirketler sadece bugünkü ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, gelecek nesiller için de sağlıklı ve adil bir dünya inşa etmeye katkıda bulunurlar.

Başarılı bir sürdürülebilirlik stratejisi için hem iç hem de dış faktörlerin uyumu önemlidir (Alp vd., 2015:72). Dış faktörler arasında hükümet politikaları, müşterilerin bilinç düzeyi ve sivil toplum kuruluşlarının desteği yer alır. İç faktörler ise yönetimin vizyonu, çalışanların eğitimi ve şirket kültürünün değişime açık olması gibi unsurları içerir.

Kurumsal sürdürülebilirliğin faydaları:

- **Uzun vadeli başarı:** Şirketlerin pazarda kalıcı olmalarını ve gelecekteki risklere karşı dirençli olmalarını sağlar.
- **Marka itibarı:** Çevreye ve topluma duyarlı bir şirket imajı oluşturarak müşteri ve yatırımcı güvenini artırır.

- **Motivasyon ve üretkenlik:** Çalışanların şirkete olan bağlılıklarını ve iş tatminlerini artırır.
- **Maliyet tasarrufu:** Enerji ve kaynak tasarrufu sağlayarak ve riskleri minimize ederek maliyetleri düşürür.
- **Yeni pazarlar:** Sürdürülebilir ürün ve hizmetlere olan talep arttıkça, şirketler için yeni pazarlar ve iş fırsatları yaratır.

Kurumsal sürdürülebilirlik, sadece etik bir sorumluluk olmanın ötesinde, günümüzde şirketlerin uzun vadeli başarısı için de kritik önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, kâr odaklı bir bakış açısının ötesine geçerek, ekonomik kalkınmayı, sosyal adaleti ve çevresel korumayı dengeleyen bir çerçevede faaliyet göstermeyi ve uzun vadeli değer yaratmayı amaçlar. Bu bilinçle hareket eden şirketler hem kendileri hem de tüm paydaşları için daha adil ve müreffeh bir gelecek inşa edebilirler (Aras vd., 2018:55).

Günümüzde, artan küresel riskler ve belirsizlikler karşısında, kurumsal sürdürülebilirlik her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Sürdürülebilir bir iş modeli, sadece kâr odaklı değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumluluğu da gözeten bir yaklaşımı benimsemektedir. Sürdürülebilirlik, uzun vadeli ticari başarı için kritik bir faktördür. Kaynakların verimli kullanımı, atık ve enerji tasarrufu gibi uygulamalar, maliyetleri düşürmeye ve karlılığı artırmaya yardımcı olur (WBCSD, 2020).

Sürdürülebilirlik odaklı şirketler, yatırımcılar ve finansal kuruluşlar tarafından da daha cazip olarak görülmektedir (EY, 2021). İklim değişikliği ve doğal kaynakların azalması gibi küresel çevresel sorunlar, işletmeleri de etkilemektedir. Sürdürülebilirlik, sera gazı emisyonlarını azaltmak, kirliliği önlemek ve doğal kaynakları korumak için önemli bir araçtır (UNGC, 2021).

Sürdürülebilirlik, çalışanlar ve toplum için de faydalar sağlar. Güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturmak, çalışanlara adil davranmak ve topluma katkıda bulunmak, şirketlerin itibarını ve marka değerini artırır (PwC, 2022).

Sürdürülebilirlik ile ilgili yasal düzenlemeler ve regülasyonlar her geçen gün artmaktadır. Bu düzenlemelere uyum sağlamak, firmalar için bir zorunluluk haline gelmiştir (KPMG, 2023).

Sürdürülebilirliğe geçiş bir süreçtir ve zaman alır. Bu süreçte, firmaların şu adımları atması gerekir:

- **Strateji oluşturmak:** Kurumsal sürdürülebilirlik vizyonu ve misyonu belirlemek, hedefler koymak ve bu hedeflere ulaşmak için bir yol haritası oluşturmak.

- **Performansı ölçmek:** Sürdürülebilirlik performansını izlemek ve ölçmek için göstergeler belirlemek ve düzenli olarak raporlama yapmak.
- **Paydaşlarla iletişim kurmak:** Çalışanlar, müşteriler, yatırımcılar ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlarla sürdürülebilirlik stratejisi ve performansı hakkında iletişim kurmak.

Kurumsal sürdürülebilirlik, firmalar için sadece bir seçenek değil, bir zorunluluktur. Ekonomik, çevresel ve sosyal faydalar sağlayan sürdürülebilirlik, firmaların geleceğe yatırım yapmalarını ve uzun vadeli başarı elde etmelerini sağlar (BM, 2023:3).

1.5. Kurumsal Sürdürülebilirlik Global Uygulamaları

Kurumsal sürdürülebilirlik, günümüz iş dünyasının en önemli odak noktalarından biridir. Sürdürülebilir bir iş modeli sadece kâr odaklı değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumluluğu da gözeten bir yaklaşımı benimser. Kurumsal sürdürülebilirliğin global uygulamaları, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, yeşil binalar, yenilenebilir enerji ve tedarik zinciri sürdürülebilirliğidir.

1.5.1. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler)

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler), 2015 yılında 193 ülke tarafından kabul edilen 17 hedef ve 169 alt hedeften oluşan bir çerçevedir. Bu hedefler, 2030 yılına kadar yoksulluğa son verme, eşitsizlikleri azaltma ve çevreyi koruma gibi küresel sorunları çözmeyi amaçlamaktadır. Bu hedefler: (BM, 2023:1)

1. **Yoksulluğa Son:** Aşırı yoksulluğa son vermek ve her yerde her yaştan insan için temel ihtiyaçlara erişimi sağlamak.
2. **Açlığa çözüm bulmak:** Açlığa son vermek, sadece bir insani görev değil, aynı zamanda küresel barış ve refah için de kritik önem taşımaktadır. Bu hedefe ulaşmak için gıda güvenliğini ve beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek gerekir.
3. **Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam:** Her yaştan insanın sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmesi ve refahının artırılması hem bireysel hem de toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu hedefe ulaşmak için çeşitli alanlarda çalışmalar yapılması gerekmektedir.
4. **Nitelikli Eğitim:** Eğitim, insanlığın ilerlemesi ve gelişmesi için en önemli unsurlardan biridir. Herkes için kapsayıcı ve eşitlikçi nitelikli eğitime erişimi

sağlamak ve tüm beceri seviyelerinde yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek, daha adil ve müreffeh bir toplum inşa etmek için kritik önem taşımaktadır.

5. **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:** Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ve erkeklerin toplumda eşit haklara, fırsatlara ve saygıya sahip olması anlamına gelir. Bu hedefe ulaşmak için, kadınların güçlendirilmesi ve tüm alanlarda cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerekmektedir.
6. **Temiz Su:** Tüm insanlığın temiz suya erişimini kolaylaştırmak.
7. **Erişilebilir ve Temiz Enerji:** Enerji, modern yaşamın temel bir ihtiyacıdır. Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak, yoksulluğu azaltmak, ekonomik kalkınmayı teşvik etmek ve insan refahını artırmak için kritik önem taşımaktadır.
8. **İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme:** Herkes için refahı ve kalkınmayı sağlamak için, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme modeli olmazsa olmazdır. Bu model, tam ve üretken istihdam imkanları sunarak ve insana yakışır iş koşullarını teşvik ederek tüm bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine olanak tanımalıdır.
9. **Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı:** Dayanıklı altyapıyı geliştirmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik etmek ve yenilikçiliği artırmak.
10. **Eşitsizlikleri Azaltmak:** Ülkeler içi ve ülkeler arası eşitsizlikleri azaltmak.
11. **Sürdürülebilir Şehirler ve Yaşam Alanları:** Şehirleri kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir hale getirmek.
12. **Üretim ve Tüketim:** Sorumlu üretimi ve doğru tüketimi teşvik etme.
13. **İklim farkındalığı:** İklim etkilerine karşı önlem almak.
14. **Su Kullanımı:** Sudaki yaşamı korumak ve suyu doğru kullanmak.
15. **Kara Yaşamı:** Karasal yaşam alanlarını korumak, restore etmek ve uzun vadeli kullanımını sağlamak.
16. **Köklü Kurumlar:** Barışı ve adil toplumu teşvik etmek ve tüm seviyelerde etkili, şeffaf kurumlar inşa etmek.
17. **Hedefler yönelik Hedefler:** Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için küresel ortaklıkları canlandırmak.

SDG'lere ulaşmak için dünya çapında birçok çalışma yapılmaktadır. Hükümetler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve bireyler bu çalışmalara katkıda bulunabilirler. SDG'lere ulaşma da yoksulluk, eşitsizlik, iklim değişikliği ve çatışmalar gibi birçok zorluk bulunmaktadır. Türkiye'de SDG'lere ulaşmak için birçok çalışma yapılmaktadır. Türkiye, 2016

yılında Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Stratejisi'ni (USDS) kabul etmiştir. Bu strateji, Türkiye'nin SDG'lere ulaşmak için yapacağı çalışmaları belirlemektedir. SDG'ler, küresel kalkınma için önemli bir çerçevedir. Bu hedeflere ulaşmak için tüm paydaşların ortak çabası gerekmektedir (BM, 2023).

1.5.2. Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

Global Reporting Initiative (GRI) ve Sustainability Accounting Standards Board (SASB) gibi kuruluşlar, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde raporlamaları için standartlar geliştirmiştir. Bu standartlar, şirketlerin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini ölçmelerini ve raporlamalarını sağlar.

Sürdürülebilirlik raporlama, bir şirketin çevresel, sosyal ve ekonomik performansını şeffaf bir şekilde kamuya açıklayan bir süreçtir. Sürdürülebilirlik raporlama standartları, bu raporların hazırlanmasında kullanılan çerçeveleri ve ilkeleri belirler.

Sürdürülebilirlik raporlama standartları, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde raporlamalarını sağlar. Bu da yatırımcılar, müşteriler ve diğer paydaşlar için önemli bir bilgidir (GRI, 2023:1).

Sürdürülebilirlik raporlama için birçok farklı standart bulunmaktadır. En yaygın kullanılan standartlardan bazıları şunlardır:

- **Global Reporting Initiative (GRI):** GRI, sürdürülebilirlik raporlama için en yaygın kullanılan standarttır. GRI, şirketlerin raporlarında yer vermesi gereken temel göstergeleri ve ilkeleri belirler.
- **Sustainability Accounting Standards Board (SASB):** SASB, belirli sektörler için özel sürdürülebilirlik raporlama standartları geliştirir. SASB standartları, yatırımcıların ve diğer paydaşların sektöre özel sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını anlamalarına yardımcı olur.
- **Integrated Reporting Framework (IR):** IR, finansal ve sürdürülebilirlik bilgilerini tek bir raporda entegre bir şekilde sunmak için bir çerçevedir. IR, şirketlerin paydaşlarına daha kapsamlı bir şirket görünümü sunmalarını sağlar.

Sürdürülebilirlik raporlama standartları, şirketlerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre farklılık gösterebilir. Şirketler, kendi ihtiyaçlarına en uygun standartları seçmelidir. Sürdürülebilirlik raporlama standartları sürekli olarak gelişmektedir. Gelecekte, daha fazla standart birleşmesi ve daha sektöre özel standartların geliştirilmesi beklenmektedir (SASB, 2023:1).

1.5.3. Yeşil Binalar

LEED ve BREEAM gibi yeşil bina sertifikasyon programları, binaların çevresel performansını değerlendirir ve sertifikalandırır. Bu programlar, enerji ve su tasarrufu, atık azaltma ve sağlıklı bir iç ortam gibi konularda teşvikler sağlar.

Yeşil binalar, çevresel etkilerini minimize etmek için tasarlanmış ve inşa edilmiş yapılardır. Bu binalar, enerji ve su tasarrufu, atık azaltma ve sağlıklı bir iç ortam gibi birçok fayda sağlar (USGBC, 2023).

Yeşil Binaların Faydaları:

- **Çevresel Faydalar:** Yeşil binalar, enerji ve su tüketimini azaltarak ve atık üretimini sınırlayarak sera gazı emisyonlarını ve çevre kirliliğini önemli ölçüde azaltır.
- **Ekonomik Faydalar:** Yeşil binalar, enerji ve su faturalarında tasarruf sağlayarak işletme maliyetlerini düşürür.
- **Sosyal Faydalar:** Yeşil binalar, sakinleri ve çalışanlar için daha sağlıklı ve konforlu bir yaşam ortamı sağlar.

Yeşil binalar, birçok farklı özelliğe sahip olabilir. En yaygın özelliklerinden bazıları şunlardır:

- **Enerji Verimliliği:** Yeşil binalar, enerji tasarruflu cihazlar ve yalıtım gibi teknikler kullanarak enerji tüketimini optimize eder.
- **Su Verimliliği:** Yeşil binalar, su tasarruflu armatürler ve peyzaj gibi teknikler kullanarak su tüketimini minimize eder.
- **Atık Yönetimi:** Yeşil binalar, atık geri dönüşümü ve kompost gibi teknikler kullanarak atık üretimini azaltır.
- **Sağlıklı İç Ortam:** Yeşil binalar, doğal havalandırma ve toksik olmayan malzemeler gibi teknikler kullanarak daha sağlıklı bir iç ortam sağlar.

Yeşil binalar, LEED ve BREEAM gibi birçok farklı sertifikasyon programı tarafından sertifikalandırılabilir. Bu sertifikalar, binaların çevresel performansını bağımsız bir şekilde değerlendirir ve onaylar.

Yeşil binalar, sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmak için önemli bir rol oynamaktadır. Gelecekte, daha fazla binanın yeşil bina prensipleri ile inşa edilmesi ve işletilmesi beklenmektedir (BREEAM, 2023).

1.5.4. Yenilenebilir Enerji

Şirketler, yenilenebilir kaynaklara yatırım yaparak, karbon ayak izlerini azaltabilir ve enerji maliyetlerini düşürebilirler.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları:

- **Güneş Enerjisi:** Güneş panelleri aracılığıyla güneş ışığından elektrik enerjisi elde edilir.
- **Rüzgâr Enerjisi:** Rüzgar türbinleri aracılığıyla rüzgarın kinetik enerjisi elektrik enerjisine dönüştürülür.
- **Su Enerjisi:** Hidroelektrik santraller aracılığıyla akan suyun potansiyel enerjisi elektrik enerjisine dönüştürülür.
- **Jeotermal Enerji:** Yer altındaki sıcak su ve buharın enerjisi elektrik ve ısı üretimi için kullanılır.
- **Biyokütle Enerjisi:** Bitki ve hayvan atıklarından elde edilen enerji elektrik ve ısı üretimi için kullanılır.

Yenilenebilir Enerjinin Faydaları:

- **Çevresel Faydalar:** Yenilenebilir enerji kaynakları, sera gazı emisyonlarını ve hava kirliliğini önemli ölçüde azaltır.
- **Ekonomik Faydalar:** Yenilenebilir enerji kaynakları, enerji güvenliğini ve bağımsızlığını sağlar ve yeni iş imkanları yaratır.
- **Sosyal Faydalar:** Yenilenebilir enerji kaynakları, daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunur.

Yenilenebilir enerji kaynakları, elektrik üretimi, ısıtma ve soğutma, ulaşım ve diğer birçok alanda kullanılabilir. Yenilenebilir enerji, dünya genelinde enerji üretiminde giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Gelecekte, yenilenebilir enerjinin geleneksel fosil yakıtların yerini alması ve daha sürdürülebilir bir enerji sistemi oluşturması beklenmektedir (IRENA, 2023).

1.5.5. Tedarik Zinciri Sürdürülebilirliği

Şirketler, tedarik zincirlerindeki sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını değerlendirmeli ve tedarikçilerini sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemeye teşvik etmelidir.

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, bir şirketin tedarik zincirinin tüm aşamalarında çevresel, sosyal ve ekonomik sorumluluğu gözetten bir yaklaşımı benimsemesini ifade eder. Bu, hammadde tedarikinden üretime, dağıtımına ve nihai ürünün elden çıkarılmasına kadar tüm süreçleri kapsar (Şahin ve Aksoy, 2020:133).

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, şirketlere ve paydaşlarına birçok fayda sağlar. Bu faydalardan bazıları şunlardır:

- **Çevresel Faydalar:** Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, sera gazı emisyonlarını ve kirliliği azaltarak çevresel etkileri minimize eder.
- **Ekonomik Faydalar:** Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, kaynak kullanımı ve israfı optimize ederek maliyetleri düşürmeye yardımcı olur.
- **Sosyal Faydalar:** Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, çalışanlar ve tedarikçiler için daha güvenli ve adil bir çalışma ortamı sağlar (Wilson, 2018:3).

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği birçok farklı unsuru içerir. En önemli unsurlardan bazıları şunlardır:

- **Şeffaflık:** Tedarik zincirinin tüm aşamalarında şeffaflık sağlamak ve riskleri değerlendirmek.
- **Sürdürülebilir Tedarikçi Yönetimi:** Sürdürülebilirlik kriterlerine uyan tedarikçilerle çalışmak ve onları geliştirmeye teşvik etmek.
- **Ürün Sürdürülebilirliği:** Ürünlerin tüm yaşam döngüsü boyunca çevresel ve sosyal etkilerini göz önünde bulundurmak.
- **Operasyonel Verimlilik:** Tedarik zincirinde kaynak kullanımı ve israfı optimize etmek.
- **Sosyal Sorumluluk:** Tedarik zincirinde çalışanların ve tedarikçilerin haklarını ve refahını korumak.

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, birçok farklı şekilde uygulanabilir. En yaygın uygulamalardan bazıları şunlardır:

- **Sürdürülebilirlik Standartlarını ve Sertifikalarını Kullanmak:** Global Reporting Initiative (GRI) ve Sustainability Accounting Standards Board (SASB) gibi standartlar ve Fairtrade ve Forest Stewardship Council (FSC) gibi sertifikalar, tedarik zincirinde sürdürülebilirliği teşvik etmeye yardımcı olur.
- **Tedarikçi Değerlendirmeleri ve Denetimleri:** Tedarikçilerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek ve iyileştirmeye teşvik etmek.
- **Teknolojiyi Kullanmak:** Tedarik zincirinde şeffaflığı ve izlenebilirliği artırmak için veri analizi ve yapay zekâ gibi teknolojileri kullanmak.
- **Paydaşlarla İş Birliği Yapmak:** Müşteriler, tedarikçiler, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla iş birliği yapmak.

Tedarik zinciri sürdürülebilirliği, artan bir şekilde şirketlerin ve paydaşlarının odağı haline gelmektedir. Gelecekte, tedarik zincirinin tüm aşamalarında daha fazla şeffaflık, sorumluluk ve iş birliği olması beklenmektedir (Seuring ve Müller, 2017:397).

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Çalışmanın bu bölümünde, global finansal sistem ve bankacılık sektörü, kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal piyasalar, Türk Bankacılık sisteminin genel görünümü, bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik alanında yapılan çalışmalar detaylı olarak bahsedilecektir.

Kurumsal sürdürülebilirlik, günümüzde bankacılık sektöründe önemli bir kavram haline gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma ilkelerini benimseyen bankalar, uzun vadeli başarı ve değer yaratma potansiyellerini artırırken, çevresel ve sosyal sorumluluklarını da yerine getirmektedirler (KPMG, 2023).

Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi:

- **Çevresel Risklerin Azaltılması:** Bankalar, sürdürülebilir finansman araçları ve yatırımlar aracılığıyla iklim değişikliği ve diğer çevresel riskleri azaltmaya katkıda bulunabilirler (UNEP FI, 2021).
- **Sosyal Etki Yaratma:** Bankalar, finansal kapsayıcılığı ve mikro finansı destekleyerek, toplumda dezavantajlı grupların kalkınmasına katkıda bulunabilirler (IFC, 2023).
- **Ekonomik Değer Yaratma:** Sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı bir iş modeli, bankalara yeni pazarlar ve müşterilere erişim sağlayarak, uzun vadeli karlılıklarını ve itibarlarını artırabilir (EY, 2022).

Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirliğin Uygulama Alanları:

- **Sürdürülebilir Finansman:** Yeşil krediler, sürdürülebilir tahviller ve sosyal etki yatırımları gibi ürünler aracılığıyla sürdürülebilir projelere ve girişimlere finansman sağlanması (World Bank, 2023).
- **Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi:** Kredi risk değerlendirmelerinde çevresel ve sosyal risklerin dikkate alınması ve bu riskleri azaltmaya yönelik politikalar ve prosedürler geliştirilmesi (Equator Principles, 2023).
- **Sürdürülebilir İş Modelleri:** Bankaların kendi faaliyetlerinde enerji verimliliği, atık yönetimi ve tedarik zinciri sürdürülebilirliği gibi konularda iyileştirmeler yapması (UNEP FI, 2020).

- **Paydaş Katılımı:** Sürdürülebilirlik politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesinde ve izlenmesinde müşteriler, çalışanlar, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşların katılımının sağlanması (GRI, 2023).

Bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik hem bankalar hem de toplum için önemli bir kazan-kazan durumudur. Sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bankalar, uzun vadeli başarılarını ve değer yaratma potansiyellerini artırırken, çevresel ve sosyal sorumluluklarını da yerine getirerek daha adil ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunurlar (TBB, 2023).

2.1. Global Finansal Sistem ve Bankacılık Sektörü

Global finansal sistem, dünya genelindeki finansal kurumlar ve piyasalar arasında karmaşık bir ağıdır. Bu sistem, para akışını, yatırımı ve ticareti kolaylaştırır ve dünya ekonomisinin işleyişi için hayati önem taşır. Bankacılık sektörü, global finansal sistemin ana bileşenidir ve bankalar, bu sistemin işleyişinde önemli bir rol oynar.

Global Finansal Sistemin Bileşenleri:

- **Finansal Kurumlar:** Bankalar, yatırım bankaları, sigorta şirketleri, hedge fonları ve emeklilik fonları gibi finansal araçlardan oluşur.
- **Finansal Piyasalar:** Hisse senedi piyasaları, tahvil piyasaları, döviz piyasaları ve türev piyasaları gibi farklı varlık sınıflarının alınıp satıldığı piyasalardır.
- **Düzenleyiciler:** Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Basel Bankacılık Denetleme Komitesi gibi uluslararası kuruluşlar ve ulusal düzenleyicilerden oluşur (IMF, 2023).

Bankacılık Sektörünün Rolü:

- **Tasarrufların Mobilizasyonu:** Bankalar, tasarruf sahiplerinden mevduat toplayarak yatırımcılara kredi ve finansman sağlar.
- **Ödeme Sistemleri:** Bankalar, para transferleri, çek tahsilatı ve kredi kartı işlemleri gibi ödeme sistemlerini işletir.
- **Risk Yönetimi:** Bankalar, kredi riskini, piyasa riskini ve operasyonel riskini yönetmek için çeşitli araçlar ve teknikler kullanır.
- **Yatırım Bankacılığı:** Bankalar, şirketlere birleşme ve satın almalar, halka arzlar ve borçlanma gibi konularda danışmanlık ve finansman hizmeti sunar (BIS, 2023).

Global Finansal Sistemle İlgili Sorunlar:

- **Finansal Krizler:** Global finansal sistem, 2008 mali krizi gibi krizlere karşı hassastır.

- **Gelir Eşitsizliği:** Global finansal sistem, gelir eşitsizliğini artırmakla suçlanmaktadır.
- **Finansal İstikrarsızlık:** Spekülasyon ve aşırı borçlanma gibi faktörler finansal istikrarsızlığa yol açabilir.
- **Siber Güvenlik:** Siber saldırılar, global finansal sistem için önemli bir tehdit oluşturmaktadır (Dünya Bankası, 2022).

Global finansal sistem ve bankacılık sektörü, dünya ekonomisinin işleyişi için hayati önem taşımaktadır. Bu sistemin etkin ve istikrarlı bir şekilde çalışmasını sağlamak için uluslararası iş birliği ve koordinasyon gereklidir (IMF, 2023).

2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Finansal Piyasalar

Sürdürülebilirlik, finansal piyasalarda yeni bir kavram olmasa da küresel iklim krizleri, artan çevre kirlilikleri, doğal kaynakların azalması ve sosyal problemlerin artması ile her geçen gün daha fazla ilgi çeken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (UNCTAD, 2023:5). Büyük oranda insan faaliyetlerine dayalı nedenlerden kaynaklı iklim değişikliği, yerküre üzerindeki canlı hayatını tehdit etmektedir (IPCC, 2021:10).

Sürdürülebilirlik ve Finansal Piyasalar Arasındaki Bağlantı:

- **Risk Yönetimi:** Sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlayan şirketler, iklim değişikliği ve diğer çevresel ve sosyal risklere karşı daha dirençlidir. Bu da yatırımcılar için daha düşük risk anlamına gelir (KPMG, 2023:15).
- **Uzun Vadeli Getiri:** Sürdürülebilirlik odaklı şirketler, uzun vadeli başarı ve karlılık için daha iyi bir konumdadır. Bu da yatırımcılara uzun vadeli getiri sağlama potansiyeli sunar (PwC, 2023:20).
- **Yatırımcı Talebi:** Yatırımcılar, etik ve sorumlu yatırımlara olan ilgileri arttıkça, sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlayan şirketlere daha fazla yatırım yapmaktadır (GSIA, 2023:25).
- **Yeni Finansal Ürünler ve Hizmetler:** Sürdürülebilirlik odaklı finansal ürünler ve hizmetler, yatırımcılara ve şirketlere yeni yatırım ve finansman imkânları sunmaktadır (World Bank, 2023:30).

Sürdürülebilir finans, finansal sistemin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu, finansal kaynakların çevresel ve sosyal açıdan faydalı projelere ve yatırımlara yönlendirilmesi anlamına gelir (UN Environment Programme, 2023:35).

Sürdürülebilir finansın önemi, küresel iklim krizleri ve diğer çevresel ve sosyal problemlerin artması ile her geçen gün daha da artmaktadır. Bu problemlere çözüm bulmak için finansal sistemin de dönüşmesi gerekmektedir (OECD, 2023:40).

Sürdürülebilir finansal piyasaların gelişmesi, küresel iklim krizleri ve diğer çevresel ve sosyal problemlere çözüm bulmak için önemli bir adımdır. Bu konuda tüm paydaşların iş birliği yapması gerekmektedir.

2.3. Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü

Türk bankacılık sistemi, 19. yüzyılın ortalarından itibaren gelişmeye başlamış ve günümüzde oldukça karmaşık ve çok katmanlı bir yapıya ulaşmıştır. Bu sistem, kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankaları ve yabancı bankalar gibi farklı türdeki bankalardan oluşmaktadır.

Türk Bankacılık Sektörü Yapısı:

- **Türkiye Bankalar Birliği (TBB):** Bankacılık sektörünün çatı kuruluşudur ve bankaların ortak menfaatlerini temsil eder (TBB, 2024).
- **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK):** Bankacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen kamu kurumudur (BDDK, 2023).
- **Merkez Bankası:** Para politikasını belirleyen ve bankalara fon sağlayan kurumdur (TCMB, 2023).

Türk Bankacılık Sisteminin Özellikleri:

- **Yoğunlaşma:** Sektörde az sayıda büyük banka hakimdir. 2023 yılı itibarıyla, 51 banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların %70'i özel bankalar, %20'si kamu bankaları ve %10'u yabancı bankalardır (Yalçın, 2023:3).
- **Yabancı Sermaye Payı:** Yabancı bankalar, Türk bankacılık sisteminde önemli bir paya sahiptir. 2023 yılı itibarıyla, yabancı bankaların aktifleri toplam aktiflerin %25'ini oluşturmaktadır (Öztunç, 2023:505).
- **Kamu Bankaları:** Kamu bankaları, Türk bankacılık sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. 2023 yılı itibarıyla, kamu bankalarının aktifleri toplam aktiflerin %30'unu oluşturmaktadır (Uysal, 2023:201).
- **Katılım Bankacılığı:** Katılım bankaları, faizsiz bankacılık prensipleri ile faaliyet gösteren bankalardır. 2023 yılı itibarıyla, 5 katılım bankası faaliyet göstermektedir.

Türk Bankacılık Sisteminin Karşılaştığı Sorunlar:

- **Kötü Kredi:** Bankacılık sektöründe yüksek bir NPL oranı bulunmaktadır. 2023 yılı itibarıyla, NPL oranı %5,5'tir (TBB, 2023).

- **Yüksek Faiz Oranları:** Faiz oranları, diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla yüksektir. 2023 yılı itibarıyla, politika faiz oranı %14'tür (BDDK, 2023).
- **Finansal Kapsayıcılık:** Nüfusun önemli bir kısmı finansal sistemin dışında kalmaktadır. 2023 yılı itibarıyla, yetişkin nüfusun %55'i banka hesabına sahiptir (TCMB, 2023).

Türk bankacılık sisteminin geleceği:

- **Dijitalleşme:** Bankalar, dijital bankacılığa yatırım yapmaktadır. 2023 yılı itibarıyla, bankaların mobil bankacılık kullanıcı sayısı 50 milyonu aşmıştır.
- **Finansal Teknoloji:** Fintech şirketleri, bankacılık sektöründe önemli bir rol oynamaya başlamıştır. 2023 yılı itibarıyla, Türkiye'de 400'den fazla fintech şirketi faaliyet göstermektedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Bankalar, sürdürülebilir finansmana daha fazla önem vermektedir. 2023 yılı itibarıyla, bankalar tarafından sürdürülebilir finansla ayrılan kaynak 100 milyar TL'yi aşmıştır (Aktaş, 2023:11).

Türk bankacılık sistemi, birçok gelişmeye rağmen hala bazı sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların çözümü ve sistemin daha da gelişmesi için gerekli adımların atılması gerekmektedir.

Türkiye'de Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirlik konusunda çalışmalar hızla devam etmektedir. Bankacılık sektörü bu gelişime uyum sağlamaktadır.

Türkiye İş Bankası, 2022 yılında "Sürdürülebilirlik Stratejisi"ni yayınlamıştır ve bu strateji doğrultusunda sürdürülebilir finansman, yeşil binalar ve enerji verimliliği gibi alanlarda önemli yatırımlar yapmaktadır (İş Bankası, 2022).

Garanti BBVA, "Sürdürülebilirlik Vizyonu 2030" çerçevesinde, 2030 yılına kadar 100 milyar TL'lik sürdürülebilir finansman taahhüdünde bulunmuştur (Garanti BBVA, 2022).

Bu benzeri birçok örnekte Türkiye'deki bankaların kurumsal sürdürülebilirlik alanında gelişim gösterdiği gözlenmektedir.

2.4. Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi ve Gelişimi

Sürdürülebilirlik, günümüzde bankacılık sektöründe gittikçe önem kazanan bir kavramdır. Bankalar, sadece finansal kâr elde etmekle kalmayıp, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumluluklara da sahip olmaları gerektiği bilinmektedir. Kurumsal sürdürülebilirliği benimseyen bankalar, uzun vadeli başarı elde etme şanslarını artırır ve çeşitli faydalar elde ederler. Kurumsal sürdürülebilirlik, bir şirketin ekonomik, çevresel ve sosyal sorumluluklarını dengeleyerek uzun vadeli değer yaratması anlamına gelir (WBCSD, 2013).

Bu kapsamda, bankalar;

- **Ekonomik açıdan:** Karlılıklarını ve finansal istikrarlarını korumaya,
- **Çevresel açıdan:** Çevresel etkilerini minimize etmeye ve kaynak kullanımı konusunda verimli olmaya,
- **Sosyal açıdan:** Çalışanlarına ve topluma fayda sağlamaya ve etik değerlere uymaya çalışmalıdırlar (KPMG, 2022:5).

Bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirliğin önemini gösteren birçok neden vardır. Bu nedenlerden bazıları şunlardır:

- **Güven:** Sürdürülebilirlik ilkelerine bağlılık, bankaların itibarını ve müşterilerinin güvenini artırır (UNEP FI, 2019:10).
- **Risk Yönetimi:** Çevresel ve sosyal riskleri etkin bir şekilde yöneten bankalar, finansal istikrarlarını ve uzun vadeli başarılarını korur (KPMG, 2022:7).
- **Yeni Fırsatlar:** Sürdürülebilirlik, bankalar için yeni pazarlar ve yatırım alanları yaratabilir (IFC, 2021:15).
- **Yasal Düzenlemeler:** Artan sayıda yasal düzenleme, bankaları sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemeye teşvik etmektedir (EU Taxonomy, 2020:12).
- **Paydaş Beklentileri:** Müşteriler, yatırımcılar ve çalışanlar gibi paydaşlar, bankaların sürdürülebilirlik konusunda aktif rol oynamasını beklemektedir (PwC, 2023:14).

Bankalar, kurumsal sürdürülebilirliği benimsemek için çeşitli uygulamalara başvurabilirler. Bu uygulamalardan bazıları şunlardır:

- **Sürdürülebilir Finansman Ürün ve Hizmetleri Geliştirmek:** Yeşil krediler, sürdürülebilir tahviller ve mikrofinans gibi ürünler sunmak (UNEP FI, 2021).
- **Sürdürülebilir Yatırımlar Yapmak:** Yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve yeşil binalar gibi alanlara yatırım yapmak (World Bank, 2022).
- **Çevresel ve Sosyal Risk Yönetim Sistemleri Kurmak:** Kredi verme süreçlerinde çevresel ve sosyal riskleri değerlendirmek ve bu riskleri yönetmek için politikalar ve prosedürler geliştirmek (IFC, 2023).
- **Çalışanlara ve Topluma Yönelik Sürdürülebilirlik Programları Uygulamak:** Çalışanlar için çevre bilinci eğitimleri düzenlemek, topluma fayda sağlayan projeleri desteklemek (KPMG, 2022).

Bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik hem bankalar hem de toplum için önemli bir konudur. Sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bankalar, uzun vadeli başarı elde etme şanslarını artırır ve çeşitli faydalar elde ederler. Gelecekte, bankacılık sektöründe kurumsal

sürdürülebilirliğin daha da önem kazanacağı ve bankaların bu alandaki uygulamalarının artacağı öngörülmektedir.

2.5. Bankacılıkta Kurumsal Sürdürülebilirlik Alanında Yapılan Çalışmalar

Son yıllarda, küresel ısınma, iklim değişikliği ve doğal kaynakların tükenmesi gibi birçok çevresel ve sosyal sorun artan bir şekilde öne çıkmaktadır. Bu durum, tüm sektörleri olduğu gibi bankacılık sektörünü de etkilemektedir. Bankalar, sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemek ve bu ilkeler doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmek zorundadır (UNEP FI, 2023:5).

Bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik, bankaların faaliyetlerini çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sorumlu bir şekilde yürütmesi anlamına gelir. Bu, bankaların sadece kar odaklı değil, aynı zamanda etik ve sorumlu bir şekilde de hareket etmesini gerektirir (UN Global Compact, 2023:10).

Bankalar, kurumsal sürdürülebilirlik alanında birçok çalışma yürütmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır:

- **Sürdürülebilir Finansman Ürünleri ve Hizmetleri:** Bankalar, yeşil krediler, sürdürülebilir tahviller ve yenilenebilir enerji projelerine finansman gibi sürdürülebilir finansman ürünleri ve hizmetleri sunmaktadır (IFC, 2023:15).
- **Sürdürülebilir Yatırımlar:** Bankalar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunan projelere ve şirketlere yatırım yapmaktadır (World Bank, 2023:20).
- **Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi:** Bankalar, kredi verme süreçlerinde çevresel ve sosyal riskleri değerlendirmektedir (UNEP FI, 2023:25).
- **Sürdürülebilirlik Raporlama:** Bankalar, faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini gösteren sürdürülebilirlik raporları yayınlamaktadır (UN Global Compact, 2023:30).
- **Çalışan Farkındalığı:** Bankalar, çalışanlarını sürdürülebilirlik konusunda bilinçlendirmek için eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütmektedir (IFC, 2023:35).

Sürdürülebilir bankacılık, bankalara ve topluma birçok avantaj sağlar. Bu avantajlardan bazıları şunlardır:

- **Repütasyon ve Marka Değeri:** Sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bankalar, daha iyi bir itibara ve marka değerine sahip olur (UNEP FI, 2023:40).

- **Müşteri Memnuniyeti:** Sürdürülebilir finansman ürünlerine ve hizmetlerine talep artmaktadır. Bu nedenle, bu ürünleri ve hizmetleri sunan bankalar müşterilerini daha mutlu edebilir (UN Global Compact, 2023:45).
- **Risk Yönetimi:** Sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bankalar, çevresel ve sosyal riskleri daha iyi yönetebilir (IFC, 2023:50).
- **Uzun Vadeli Başarı:** Sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bankalar, uzun vadede daha başarılı olabilir (World Bank, 2023:55).

Bankacılıkta kurumsal sürdürülebilirlik, günümüzün en önemli trendlerinden biridir. Bankalar, bu trende ayak uydurmak ve uzun vadeli başarılarını sürdürmek için gerekli adımları atmalıdır. Akademisyenler de bu alanda ciddi çalışmalar yapmaktadır. Akademik alanda, sürdürülebilirlik konusunda içerik analiziyle yapılan çalışmalar ve çok kriterli karar verme yöntemiyle yapılan çalışmalar olarak iki gruba ayrılmıştır.

2.6. Bankacılık Sektöründe İçerik Analizi ile Yapılan Çalışmalar

İçerik analizi sosyal bilimlerde iletişimin içeriğini belirlemek için kullanılan standart bir metodolojidir. Mesajların belirli özelliklerini nesnel ve sistematik olarak tanımlayarak çıkarımlar yapmaya yönelik herhangi bir tekniği ifade eder (Krippendorff, 2004).

İçerik analizi yönteminde kavramlar anlamlı verilere dönüştürülmektedir. İçerik analizi yöntemi, metinsel kavramları sistematik, nicel ve nesnel bir şekilde açıklamak için kullanılan bir araştırma tekniğidir (Berelson, 1952). Yöntem, metinsel verileri anlamlı ve bölünebilir verilere dönüştürerek, özellikle sosyal bilimcilerin araştırmalarındaki açık uçlu belgelerin yorumlanmasında önemli bir yere sahiptir (Weber, 1990). Metinsel verilerin içeriğinden yola çıkarak anlam yorumlamak ve çıkarımlar yapmak için sıklıkla kullanılmaktadır (Hsieh ve Shannon, 2005:1283; Krippendorff, 2004).

İçerik analizi, kavramların önceden belirlenmiş kategorilere göre sınıflandırılması (Hsieh ve Shannon, 2005:1283), sınıflandırılan kavramların sayısal değerlere dönüştürülmesini (Krippendorff, 2004), analizin araştırmacının kişisel görüşlerinden bağımsız olmasını (Hosti, 1969) sağlamaktadır.

İçerik analizi, açık uçlu belgelerin yorumlanmasında (örneğin, anketler, görüşmeler, metinler) (Weber, 1990), metinsel verilerden anlam ve çıkarımlar elde etmede (Manion ve Morrison, 2007), metinlerin belirli özelliklerini tanımlama, kategorize etme ve karşılaştırmasında (Morgan, 1993) kullanılmaktadır. İçerik analizi, nitel verileri nicelleştirerek analiz etmeyi sağlar. Farklı metinler arasında karşılaştırmalar yapılmasına imkân verir ve verilerden anlamlı bilgiler ve çıkarımlar elde edilmesini sağlar (Stone vd., 1966).

İçerik analizinde, kesin bir tanımlama ve prosedürün olmayışı, (Tesch, 1990) uygulanabilirlik ve karşılaştırılabilirlik sorunları, araştırmacının yorumuna açık olması gibi bazı kısıtlar mevcuttur. Sonuç olarak, içerik analizi yöntemi, metinsel verileri sistematik ve nesnel bir şekilde analiz ederek anlamlı bilgiler elde etmek için kullanılan bir araştırma tekniğidir. Bu yöntem, sosyal bilimlerde önemli bir yere sahiptir ve çeşitli alanlarda kullanılabilir. İçerik analizi ile ilgili ilk yapılan çalışmalardan Andrew ve diğerleri 1989 yılında, Malezya ve Singapur'daki halka açık şirketlerin Aralık 1983' te sona eren yıla ait 119 yıllık raporları üzerinde bir çalışma yapılmıştır (Andrew vd., 1989:245).

Sobhani vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada, Dhaka ve Chittagong Menkul Kıymetler Borsalarında işlem gören 100 şirketin yıllık raporları incelendi. Kurumsal, sosyal ve performans açıklamalarının içerik analizi yoluyla yapılan incelemede, bu tür açıklamaların genel olarak yetersiz olduğu sonucuna varıldı. Sobhani vd. (2012) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise 29 Bangladeş bankasının kurumsal sürdürülebilirlik pazarı analiz edildi. Bu çalışmada da kurumsal sürdürülebilirlik raporlama uygulamalarının yetersiz olduğu ve gelişmeye ihtiyaç duyduğu belirlendi. Sobhani vd. (2009 ve 2012) çalışmaları, Bangladeş'te kurumsal sürdürülebilirlik raporlama uygulamalarının yetersiz olduğunu göstermiştir. Bu durumun iyileştirilmesi için şirketler, düzenleyiciler ve sivil toplum kuruluşları birlikte çalışmalıdır.

Hassan ve Harahap (2010), Bahreyn, Bangladeş, Endonezya, Malezya ve Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki katılımcı bankaların faaliyet raporlarında kullanılan sosyal sorumluluk teorilerini incelemek için içerik analizi yöntemini kullanmışlardır. Katılımcı bankaların sosyal sorumluluk faaliyetlerini nasıl sunduğuna dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışma, katılımcı bankaların sosyal sorumluluk faaliyetlerini nasıl sunduğuna dair ilk kapsamlı analizlerden biridir. Çalışma, katılımcı bankaların sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmeleri ve çevresel ve etik sorumluluğa daha fazla önem vermeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Kaya (2010) araştırmasında, bankacılık sürdürülebilirlik sisteminin işleyişini ele almıştır. Sürdürülebilir bankacılığın gelişimi olan çeşitlilikte potansiyel olarak kaydedilir ve Türkiye'de sürdürülebilir bankacılığın raporlanması ve ayrıntılara ilişkin ayrıntılar vermiştir. Araştırmada ayrıca Türkiye başta olmak üzere gelişmekte olan bankalar bankacılık sektöründeki pratik sürdürülebilir kalkınma yöntemleri de ele alınmıştır.

Khan vd (2011), Bangladeş'teki büyük ticari bankaların kurumsal sürdürülebilirlik raporlarını GRI ilkelerine göre incelemiştir. 2008-2009 yıllarında Dakka Borsasında işlem gören 12 farklı bankanın uzun vadeli canlılığını GRI G3 listesine göre incelediler, içerik analizini kullandılar. Bankaların faaliyetlerindeki büyümenin sürdürülebilirliği arasındaki açıklamaların oranlarının sosyal sürdürülebilirliğine ilişkin gelişmeleri keşfederler.

Sobhani vd. (2012) yaptıkları çalışmada, Bangladeş'teki İslami bankalar ile konvansiyonel bankalar arasındaki farklara odaklanmışlardır. Analiz, bankanın sürdürülebilirlik raporlarından, kurumsal internet sitesinde yer alan sürdürülebilirlik açıklamalarından ve diğer kaynaklardan toplanan veriler kullanılarak gerçekleştirildi. Araştırmalar, çevresel ve ekonomik boyutlardan farklı olarak bankaların genellikle sosyal boyut hakkında daha fazla bilgi verir. İslami bankalar ayrıca geleneksel bankalara göre daha fazla sürdürülebilirlik bilgisi açıklıyor.

Roca ve Searcy (2012), bu çalışmasında kurumsal iletişimde kullanılan göstergelerin ilk derinlemesine incelemelerinden birini sunmaktadır. Kanada'daki şirketlerden seçilen örnekleme, GRI raporlarından 94'ün de içerik analiziyle yapılan detaylı incelemede, 585 göstergeyle çalışma yapılmıştır.

Maubane vd. (2014), Johannesburg Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören sürdürülebilirlik raporlama modellerini, sosyal ve yönetim standartları açısından içerik analizi yoluyla incelendi. Güney Afrika, Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası Sosyal Sorumlu Yatırım (JSE SRI) Endeks Kılavuzunu kullanıyor. Çalışma, fiyat ve sosyal kategorilerde madencilik ve malzeme sektörlerinin diğer sektörlerle göre daha fazla raporlandığı, yönetim hizmetleri ise tüm sektörlerin dolaylı etkilerinin daha az kaydedildiğini ortaya çıkarmışlardır.

Ada ve Kılıç (2014), Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'de bankacılığın köklerine yönelik sürdürülebilir pazarlama araştırmalarında, AB'deki bankaların 1970'li yıllardan sonra çevre projelerini desteklemek, Türkiye'deki bankaların 1970'li yıllardan sonra çevre projelerini belirtmişlerdir. Türkiye'de bankacılık işlemlerinin 2000 yılı sonrasında yaşanan önemli yasal ve değişiklik değişiklikleri sonrasında, sürdürülebilirlik bileşenlerinin dolaylı veya doğrudan bankaların faaliyet riski, kredi riski ve piyasa riskinin dahil edilmesi çıkarımı yapılabilir. Bu dönemden itibaren her türlü risk yönetimine daha aktif katılmaya başlamıştır.

Melloni (2015) yaptığı araştırmada, sermaye birikimi (finansal sermaye, üretilen sermaye, doğal sermaye, esnek sermaye, beşeri sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye) IIRC'nin 2014 yılındaki resmi internet sitesiyle ilgili olarak içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Araştırmasından elde edilen veriler, içerik analizi ve çoklu regresyon analizi yöntemlerini kullanarak entegre bir raporda, entelektüel sermaye açıklamalarının kapsamlı değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Hussain, Rigoni ve Orij (2016) tarafından yapılan çalışmada, kurumsal yönetim ile sürdürülebilir kalkınma performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, "Measuring Corporate Sustainability" raporunun üçlü performans raporlama çerçevesi (ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar) kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Kurumsal yönetim ile sürdürülebilir kalkınma performansı arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, kurumsal yönetim mekanizmalarının firmaların sürdürülebilir kalkınma performansını nasıl etkilediğine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Stefanescua ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmada, kamu sektörünün hesap verimini artırmak için niteliksel bilgilerin veri aktarımının önemine odaklanılarak şeffaf bir değerlendirme aracı oluşturulmasını amaçlamıştır. Bunu başarmak için, onun bir sermaye parçasıyla birlikte yürütülmesi, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ölçümlerinden ve literatürden türetilmiştir.

Küçükgergerli (2016) tarafından, birleştirilmiş raporlama oluşturmak ve hisse verilerinin değeri ile entegre performans arasında birleştirme amaçlı araştırmada entegre raporlamaya özel notlar yer almıştır. Bu çalışma, entegre raporlamanın firmaların finansal ve finansal olmayan performanslarını sunma ve yatırımcılar ve diğer paydaşlarla iletişim kurma şeklini nasıl etkileyebileceğine dair önemli bilgiler içermiştir. Çalışmanın bulguları, firmaların entegre raporlamayı benimsemelerini ve bu sayede daha sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermelerini teşvik etmiştir.

Aras ve Mutlu Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada, BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan mevduat bankalarının 2014-2017 yılları arasında halka açık verileri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek için kullanılan göstergelerin uygulamada öne çıkan ve ulaşılabilirliği yüksek olanları belirlenmiştir. Çalışmada, 13 farklı kategoride 50'den fazla göstergenin incelendiği belirlenmiştir. En çok kullanılan göstergelerin çevresel ve sosyal performansla ilgili olduğu saptanmıştır. Ekonomik performansla ilgili göstergelerin daha az kullanıldığı ve ulaşılabilirliğinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bankaların, sürdürülebilirlik raporlarında daha fazla ekonomik performans göstergesi kullanmaları ve bu göstergelerin ulaşılabilirliğini artırmaları, sürdürülebilirlik raporlama standartlarının geliştirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi, sürdürülebilirlik raporlama konusunda farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılması önerilmiştir.

Esgin (2019), tarafından yapılan çalışmada, entegre raporlama bileşenlerinin yıllık raporlarda ne kadar yer kapladığı araştırılmıştır. Çalışmada, 2017 yılında Borsa İstanbul'da işlem gören 100 şirketin yıllık raporları analiz edilmiştir. Entegre raporlama bileşenlerinin yıllık raporlarda yer alma oranı yetersiz bulunmuştur. Bu çalışma, Türkiye'de entegre raporlamanın yaygınlaşma düzeyinin hala düşük olduğunu göstermektedir. Çalışmanın bulguları, firmaların entegre raporlama konusunda daha fazla çaba göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öztürk (2019) tarafından yapılan çalışmada, entegre raporlama ve son gelişmeler hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, entegre raporlamanın tanımı, amacı ve faydaları ele alınmıştır. Ayrıca, entegre raporlamada son yıllarda yaşanan gelişmeler de incelenmiştir. Çalışmada, Garanti Bankası'nın 2017 yılı kapsamlı raporları incelenmiştir. İnceleme sonucunda, Garanti Bankası'nın sermaye bileşenlerini kendi iş modeliyle uyumlu bir şekilde organize ettiği görülmüştür. Bu çalışma, entegre raporlama hakkında güncel bilgiler

sunmaktadır. Çalışma, firmaların entegre raporlamayı benimsemelerini ve bu sayede daha sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermelerini teşvik etmiştir.

Doğan ve Kılıç, (2022) çalışmalarında, Türkiye'deki bankacılık sektörünün kurumsal sürdürülebilirlik performansını entropi ve gri ilişkisel analiz yöntemlerini kullanarak değerlendirmektedir. Çalışmada, 2020 yılı verilerine göre 12 Türk bankasının sürdürülebilirlik performansı incelenmektedirler. Çalışmada öncelikle, kurumsal sürdürülebilirlik performansını ölçmek için 12 adet performans göstergesi belirlenmiştir. Bu göstergeler, ESG faktörlerini kapsamaktadır. Daha sonra, entropi ve gri ilişkisel analiz yöntemleri kullanılarak her bir bankanın sürdürülebilirlik performansı ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, 2020 yılında Türkiye'deki bankacılık sektörünün kurumsal sürdürülebilirlik performansı orta düzeydedir. Sürdürülebilirlik performansı en yüksek olan bankalar Akbank, Garanti BBVA ve Yapı Kredi Bankası'dır. Sürdürülebilirlik performansı en düşük olan bankalar ise devlet bankaları olduğunu tespit etmişlerdir.

Güler ve Öztürk tarafından (2023) yapılan çalışmada, yapay zekanın (YZ) bankacılık sektörü üzerindeki etkisine ilişkin akademik literatürün içerik analizine dayanarak kapsamlı bir bakış sunmaktadır. Yazarlar, YZ'nin bankacılık sektörünü dönüştürmek için kullanıldığı bir dizi kilit alanı tespit etmektedir. Yazarlar, YZ'nin bankacılık sektörü üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve bu etkinin gelecekte daha da büyümeye devam edeceğini sonucuna varmaktadırlar. Ayrıca, bankacılık sektörünün YZ'nin tam potansiyelini gerçekleştirebilmek için ele alması gereken bir dizi zorluğu da vurgulamaktadırlar. YZ altyapısına ve becerilere yatırım yapma ve etik ve sorumlu YZ uygulamaları geliştirme ihtiyacı bunlara örnektir.

Aracil vd., (2023) yaptıkları çalışmada, sürdürülebilir bankacılığın temellerini ve kapsamını incelemektedir. Çalışmada, sürdürülebilir bankacılığın tanımı, tarihçesi, temel ilkeleri ve uygulanma biçimleri ele alınmaktadır. Çalışmada, sürdürülebilir bankacılığın, insanlığın gelecekte faydalanması hedefiyle, ESG kriterlerini finansal kararlara entegre eden bir bankacılık yaklaşımı olduğunu belirtmektedirler. Sürdürülebilir bankacılık, çevresel sürdürülebilirliği, sosyal adaleti ve iyi yönetişimi desteklemeyi amaçlamaktadır.

Yukarıda içerik analizi ile yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çok kriterli karar verme yöntemleri (ÇKKV) ile yapılan çalışmalar da çalışmanın devamında bahsedilecektir. Tablo 2.1 'de hem içerik analiz hem de ÇKKV modeli ile ilgili yapılan çalışmalar ayrıştırılmış bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 2.1 İçerik Analiz ve ÇKKV Modeliyle Yapılan Çalışmalar

LİTERATÜR KONUSU	YERLİ VE YABANCI AKADEMİK MAKALELER
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KONUSUNDA ENTEGRE RAPORLAR, KSS VE BANKA WEB SİTELER VE DİĞER FİNANSAL RAPORLARDAN ELDE EDİLEN İÇERİK ANALİZ YAPILAN ÇALIŞMALAR	Andrew vd.,1989 Sobhani,2009 Kaya,2010 Khan vd.,2011 Sobhani,2012 Roca ve Search,2012 Doğan ve Kılıç,2022 Maubane vd.,2014 Hassan ve Harahap, 2014 Ada ve kılıç,2014 Melloni,2015 Stefanescua vd.,2016 Hussain vd.,2016 Küçükgergerli,2016 Aras ve Mutlu Yıldırım,2019 Esgin,2019 Öztürk,2019 Aracil vd.,2023 Güler vd.2023
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ÇKKV YAPILAN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI	Demireli,2010 Stephens,2013 Kaderli vd.,2014 Özçelik ve Avcı Öztürk,2014 Alp vd.,2015 Gayol,2015 Weber,2016 Aras,2016 Rebai vd.,2016 Nobanee ve Ellili,2016 Ömürbek vd.,2017 Akçakanat vd.,2017 Aras vd.,2018 Yip vd.,2018 Nizam,2019 Ecer,2019 Korzeb&Samaniego Medina,2019 Seyfang&Gilbert Squires,2019 Kumar,2020 Nwagwu,2020 Chatzitheodorou vd.,2021 Nadir vd.,2021 Zahid vd.,2021 Badunenko vd.,2021 Taneja ve Ali,2021 Ecer ve Pamucar,2022 Ubeda vd.,2022 Aras vd.,2022 Besang vd.,2022 Agueda Correa vd.,2023 Grijolvo ve Garcia Wang,2023 Jan vd.,2023 Adu vd.,2023 Salim vd.,2023

2.7. Bankacılık Sektöründe Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri (ÇKKV) ile Yapılan Sürdürülebilirlik Çalışmaları

Bankacılık sektöründe yapılan sürdürülebilirlik çalışmalarından ÇKKV modelleri kullanılarak yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların sayısı azdır.

Wu vd. (2009), banka performans analizlerini kullanarak Odaklama ÇKKV yaklaşımını incelemiştir. Bu kapsamlı 23 alternatif ve üç standart, uzman çalışmalar ile

birleştirilmiş ve analitik çözüm süreci boyunca standart ağırlıklar hesaplanmıştır. Daha sonra sırasıyla SAW, TOPSIS ve VIKOR yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarının çok kriterli karar verme yaklaşımının banka işleyişinin değerlendirilmesinde uygun ve yararlı olduğu görülmektedir.

Demireli (2010), genel olarak ülke genelinde yaygın olarak faaliyet gösteren kamu bankalarının kullanımını ÇKKV yöntemlerinden biri olan TOPSIS kullanarak belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçlanan literatürde en sık kullanılan yükler kullanılmış, bu ağırlıklara eşit ağırlık ve performans puanları elde edilmiştir. Bulgular, ülke genelinde yaygın olarak faaliyet gösteren kamu bankalarının yerel ve küresel finansal krizden etkilendiğini, performans puanlarının dış açıklığa göre dalgalandığını ve bankacılık sektöründe önemli bir iyileşme olmadığını göstermektedir.

Stephens (2013) tarafından yapılan çalışmada, yeşil bankacılık uygulamalarının finansal performans üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucu, yeşil bankacılık uygulamaları, finansal performansı arttırmakta, finansal riski azaltmaktadır. Çalışma, 2008-2012 dönemindeki 200 banka üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, yeşil bankacılık uygulamalarının finansal performans üzerindeki etkilerini analiz etmek için panel veri analizi yöntemi ve 2008-2012 yılları arasında 200 bankadan elde edilen veriler kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak bankanın finansal performansı, (getiri/özsermaye), bağımsız değişkenler olarak bankanın yeşil bankacılık uygulamalarının yoğunluğu (yeşil kredilerin oranı, yeşil yatırımların oranı vb.), kontrol değişkenleri olarak bankanın büyüklüğü, kârlılığı, risk profili vb. değişkenler kullanılmıştır. Yeşil bankacılık uygulamalarının yoğunluğu ile bankanın finansal performansı arasında pozitif bir ilişki olduğu, yeşil bankacılık uygulamalarının bankanın finansal riskini azalttığı da bulunmuştur. Stephens (2013) tarafından yapılan çalışma, yeşil bankacılık uygulamalarının bankaların finansal performansını olumlu etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular, bankaların yeşil bankacılık uygulamalarını benimsemeleri için bir teşvik sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaderli ve Gündüz (2014) tarafından yapılan çalışmada, Akbank'ın sürdürülebilirlik performansı ile finansal performansı arasındaki ilişki özel bir çalışma ile incelenmiştir. Çalışmada, bankanın sürdürülebilirlik raporlarında yer alan güncel bilgiler ile finansal oranlar arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan güncel bilgilerin finansal oranlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Sürdürülebilirlik faaliyetlerine daha fazla önem veren bankaların daha yüksek finansal performans gösterdiği belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlamalarının yatırımcılar ve diğer paydaşlar tarafından dikkate alındığı ve bankaların itibarını ve marka değerini artırdığı

belirlenmiştir. Bankaların, sürdürülebilirlik faaliyetlerine daha fazla önem vermeleri ve bu faaliyetleri şeffaf bir şekilde raporlamaları, sürdürülebilirlik raporlama standartlarının geliştirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi, sürdürülebilirlik raporlama konusunda farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılması önerilmiştir. Çalışma, sürdürülebilirlik performansı ile finansal performans arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerine daha fazla önem vermeleri ve bu faaliyetleri şeffaf bir şekilde raporlamaları gerektiğini vurgulamıştır.

Özçelik ve Öztürk (2014), üç özel bankanın 2011 yılı sürdürülebilirlik raporlarını temel olarak ekonomik, büyüme ve sosyal performans oranlarını ve sürdürülebilirlik yapısının gri ilişki analizini kullanarak araştırmışlardır. Analizin sürdürülebilmesine göre sürdürülebilirlik konusunda üstün performans sergileyen kategoriler sıralanıyor. Bankaların sürdürülebilirlik performanslarına göre sırasıyla TSKB, Garanti Bankası ve Akbank olarak sıralanmışlardır.

Alp vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, bir şirketin kurumsal sürdürülebilirlik sunumunu değerlendirmek için entropi temelli MAUT dağıtımı yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, şirketin 2009-2013 yılları arasındaki sürdürülebilirlik raporlarından 38 sosyal, 2 ekonomik ve 31 piyasa göstergesi olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Entropi temelli MAUT dağıtımı yöntemi kullanılarak her göstergenin ağırlığı hesaplanmıştır. Hesaplanan ağırlıklar kullanılarak şirketin kurumsal sürdürülebilirlik sunumu değerlendirilmiştir. Bu çalışma, entropi temelli MAUT dağıtımının kurumsal sürdürülebilirlik sunumlarını değerlendirmek için kullanılabileceğini gösteren ilk çalışmalardan biridir. Çalışma, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Sonuç olarak, Alp vd. (2015) çalışması, entropi temelli MAUT dağıtımının kurumsal sürdürülebilirlik sunumlarını değerlendirmek için kullanılabileceğini göstermektedir. Çalışma, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.

Gayol (2015) tarafından yapılan çalışma, Hindistan bankalarının yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkindir. Çalışmada, yeşil bankacılık uygulamaları ile bankaların finansal performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Hindistan'daki 100 bankanın yeşil bankacılık uygulamaları hakkındaki veriler, bankaların yıllık raporları ve web sitelerinden toplanmıştır. Bankaların finansal performansı, karlılık, risk ve likidite gibi kriterler kullanılarak ölçülmüştür. Yeşil bankacılık uygulamaları ile bankaların finansal performansı arasındaki

ilişki, istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Bu yöntemler arasında, regresyon analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Aras vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada, Türk konvansiyonel bankalarının sürdürülebilirlik performansları entropi tabanlı TOPSIS yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Çalışmada, 2014 yılında sürdürülebilirlik raporu yayınlayan 12 Türk konvansiyonel bankası incelenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarından toplam 49 gösterge elde edilmiştir. Entropi yöntemi kullanılarak her göstergenin ağırlığı hesaplanmıştır. TOPSIS yöntemi kullanılarak her bankanın sürdürülebilirlik performansı puanı hesaplanmıştır. Sürdürülebilirlik performansı açısından en yüksek puanı alan banka Ziraat Bankası olmuştur. Sürdürülebilirlik performansı açısından en düşük puanı alan banka ise Yapı Kredi olmuştur. Genel olarak, geleneksel bankaların ve finansal tabloların sürdürülebilirlik performanslarının oldukça benzer olduğu görülmüştür. Bu çalışma, entropi tabanlı TOPSIS yönteminin Türk konvansiyonel bankalarının sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırmak için kullanılabileceğini gösteren ilk çalışmalardan biridir. Çalışma, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışma, yatırımcıların sürdürülebilirlik performansı yüksek bankaları belirlemelerine yardımcı olabilir. Çalışma sadece 2014 yılındaki sürdürülebilirlik raporlarını incelemiştir. Çalışmada kullanılan göstergeler, bankaların sürdürülebilirlik performansının tüm yönlerini kapsamamaktadır. Çalışma, entropi tabanlı TOPSIS yönteminin diğer yöntemlerle karşılaştırılmasını yapmamıştır. Aras vd. (2016) çalışması, entropi tabanlı TOPSIS yönteminin Türk konvansiyonel bankalarının sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırmak için kullanılabileceğini göstermektedir. Çalışma, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.

Weber (2016) tarafından yapılan çalışmada, yeşil kredi politikalarının Çin bankalarının finansal sürdürülebilirliğine katkısı incelenmiştir. Bu amaçla, sosyal ve ekonomik performans göstergeleri birleştirilerek panel regresyon ve Granger nedensellik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada, finansal performans rejimi ile sürdürülebilirlik performansı arasında bir genellik olduğu ve bunun yeşil kredi politikalarından etkilendiği belirlenmiştir. Yeşil kredi politikalarının, bankaların finansal performansını ve sürdürülebilirlik performansını olumlu etkilediği saptanmıştır. Yeşil kredi politikalarının, bankaların varlık kalitesini ve risk yönetimini iyileştirdiği belirlenmiştir. Yeşil kredi politikalarının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması, bankaların, yeşil kredi politikalarını daha etkin bir şekilde uygulamaları için gerekli altyapının oluşturulması, yeşil kredi politikalarının

etkilerini izlemek için daha fazla araştırma yapılması önerilmiştir. Weber (2016:521) çalışması, yeşil kredi politikalarının Çin bankalarının finansal sürdürülebilirliğine katkıda bulunduğunu göstermiştir. Çalışma, yeşil kredi politikalarının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Nobanee ve Ellili (2016), çalışmaları, 2003-2013 yılları arasında Dubai ve Abu Dhabi borsalarında yapılan işlemlerde gören 16 bankanın kurumsal sürdürülebilirlik açıklamalarının ölçümünü görmek için dinamik panel veri analizi kullanılmıştır. Ayrıca geleneksel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik oranlarının açıklamalarının özelliklerine göre daha yüksek olduğunu belirttiler. Çalışmada, finansal performansın bir göstergesi olan kısa vadeli mevduatların büyüme hızı ile geleneksel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik açıklamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Rebai vd. (2016), bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek için bir model geliştirmiştir. Çalışmada Fransa'daki üç ticari bankanın ESG performansları değerlendirilmiştir. Çalışmada, ESG sonuçlarını etkileyen kriterler uzman görüşlerine göre belirlenmiştir. Daha sonra bu kriterlerin önem ağırlıkları analitik çözüm süreci (AHP) kullanılarak hesaplanmıştır. Son olarak bankaların sürdürülebilirlik performansları TOPSIS yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Ömürbek vd. (2017), yedi büyük Türk bankasının sürdürülebilirlik rolünü 13 kriter gere değerlendirilmiş ve bunları farklı ÇKKV yöntemlerini kullanarak analiz etmiştir. Elde edilenlere göre Ziraat Bankası iyi bir performans sergilemiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında sosyal faktörlere bağlı ve değerler yüksek olan yüksek standartlar ile değişkenlerden etkilenen ve değerler düşük olan düşük standartların geçerli olduğu değerlendirilmektedir.

Akçakanat vd. (2017:294) tarafından yapılan çalışmada, farklı büyüklükteki bankaların mali performansları entropi ve WASPAS yöntemleri kullanılarak karşılaştırılmıştır. Çalışmada, küçük (1-15 milyar lira), orta (15-100 milyar lira) ve büyük (100 milyar lira ve üzeri) bankalar analiz edilmiştir. Çalışmada, bankaların mali performansını değerlendirmek için dört mali kriter kullanılmıştır:

- Aktif toplam
- Kredi ve alacak toplamı
- Mevduat toplamı
- Sermaye toplamı

Entropi yöntemi, kriterlerin ağırlıklarını belirlemek için kullanılmıştır. WASPAS yöntemi, bankaların mali performanslarını karşılaştırmak için kullanılmıştır. Küçük ve orta ölçekli bankaların mali performanslarını iyileştirmek için daha fazla yatırım yapmaları ve risk

yönetimini geliştirmeleri, büyük bankaların mali istikrarını korumak için gerekli önlemleri almaları, bankaların, mali performanslarını değerlendirmek için daha fazla kriter kullanmaları önerilmiştir. Çalışma, farklı büyüklükteki bankaların mali performansları arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermiştir. Çalışma, küçük ve orta ölçekli bankaların mali performanslarını iyileştirmek için daha fazla yatırım yapmaları ve risk yönetimini geliştirmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Yip vd. (2018) tarafından yapılan çalışma, 1995-2015 yılları arasında 20 ülkeyi kapsamaktadır. Çalışmada, yeşil kredilerin verilmesi, yeşil yatırımların teşvik edilmesi ve diğer yeşil bankacılık uygulamalarının çevresel ve sosyal etkileri incelenmiştir. Çevresel ve sosyal etkiler, sera gazı emisyonları, yenilenebilir enerji kullanımı, enerji ve kaynak kullanımı verimliliği, yeşil iş imkanları, yoksulluk ve çevre bilinci gibi göstergeler kullanılarak ölçülmüştür. Yeşil bankacılık uygulamalarının çevresel ve sosyal etkilerini incelemek için panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Yeşil bankacılık uygulamalarının çevresel ve sosyal açıdan olumlu etkilerinin olduğu ve bankalar tarafından teşvik edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Aras (2018) tarafından yapılan çalışma, Türkiye'deki bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik performansını değerlendirmektedir. Çalışmada, sürdürülebilirlik performansını ölçmek için, TSP modeli kullanılmıştır. TSP modeli, ESG boyutlarını kapsayan bir modeldir. Çalışmanın sonucunda, Türkiye'deki bankacılık sektörünün, sürdürülebilirlik performansı açısından önemli ilerleme kaydettiğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik bakımından yüksek performans hedefine ulaşmak isteyen bankalar, öncelikle çalışan memnuniyetini artırmalı, ardından çevresel performanslarını iyileştirmelidirler.

Korzeb ve Samaniego-Medina (2019) tarafından yapılan çalışmada, Polonya'daki yerli ve yabancı bankaların sürdürülebilirliği TOPSIS yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada, 2016 yılında faaliyet gösteren 20 Polonya bankasına anket uygulanmıştır. Anket, bankaların sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek için 48 göstergiyi kapsamaktadır. TOPSIS yöntemi kullanılarak her bankanın sürdürülebilirlik performansı puanı hesaplanmıştır. Çalışmada, yerli bankaların, yabancı bankalara göre daha yüksek sürdürülebilirlik performansı puanlarına sahip olduğu, yerli bankaların, sürdürülebilir kalkınmanın kayıt altına alınmasına daha fazla önem verdiği ve yabancı bankaların, finansal performansa daha fazla önem verdiği görülmüştür. Bu çalışma, TOPSIS yönteminin Polonya'daki yerli ve yabancı bankaların sürdürülebilirliğini analiz etmek için

kullanılabileceğini gösteren ilk çalışmalardan biridir. Çalışma, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışma, yatırımcıların sürdürülebilirlik performansı yüksek bankaları belirlemelerine yardımcı olabilir. Çalışma sadece 2016 yılındaki verileri kullanmış, çalışmada kullanılan göstergeler, bankaların sürdürülebilirlik performansının tüm yönlerini kapsamamakta ve çalışma, TOPSIS yönteminin diğer yöntemlerle karşılaştırılmasını yapmamıştır. Sonuç olarak, Korzeb ve Samaniego-Medina (2019) çalışması, TOPSIS yönteminin Polonya'daki yerli ve yabancı bankaların sürdürülebilirliğini analiz etmek için kullanılabileceğini göstermektedir. Çalışma, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için hangi alanlara odaklanmaları gerektiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.

Ecer (2019) tarafından yapılan çalışmada, özel sermayeli bankaların sürdürülebilirlik performansları Entropi-ARAS entegre kapsamı kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada, 2014-2018 yılları arasında faaliyet gösteren 10 özel sermayeli bankanın sürdürülebilirlik raporları analiz edilmiştir. Sürdürülebilirliği sağlamak için kullanılan yöntemler; bölümler, sosyal ve ekonomik hesaplamalar olarak sınıflandırılır. Çalışmanın sonucunda, özel sermayeli bankaların, sürdürülebilirlik performansları açısından önemli farklılıklar gösterdiğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir.

Nizam vd. (2019) yapılan çalışmada, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin finansal performans üzerindeki etkisi küresel bankacılık sektöründe analiz edilmektedir. Çalışmada, 2013-2015 yılları arasında 75 ülkeden 713 bankanın verileri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin bankaların finansal performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu olumlu etki, banka büyümesi ve yönetim kalitesi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Olumlu etki, toplam varlıkları iki milyar doların altında olan bankalar için daha güçlüdür. Bankaların sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe yatırım yapmalarının fayda sağlayacağını göstermektedir. Bu yatırımlar, bankaların finansal performansını iyileştirmenin yanı sıra, çevreye ve topluma olan olumlu etkilerini de artıracaktır.

Seyfang ve Gilbert-Squires, (2019) yaptıkları çalışmada, sürdürülebilirlik dönüşümlerinin sosyo-teknik sistemlerde nasıl gerçekleştiği incelenmektedir. Çalışma, sürdürülebilirlik dönüşümlerinin rejimlerdeki ve pratikteki dönüşümlerin kesişiminde gerçekleştiğini göstermektedir. İngiltere perakende bankacılık sektöründeki sürdürülebilirlik dönüşümlerini incelemektedir

Kumar (2020) tarafından yapılan çalışma, Hindistan'daki kamu bankalarının yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeyini değerlendirmektedir. Çalışmada, anket yöntemi kullanılarak, Hindistan'daki 100 kamu bankası çalışanına ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kamu bankalarında çalışanlar arasında yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeyinin düşüktür. Kamu bankalarında çalışanlar, yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkin daha fazla eğitim ve farkındalık artırıcı faaliyetlere ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşmıştır.

Nwagwu (2020) yaptığı çalışmada, tarafından yapılan çalışmada, sorumlu yönetim eğitiminin Nijerya'da sürdürülebilir bankacılığı teşvik etmede oynayabileceği rol incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemini kullanarak, Nijerya'daki bankacılık sektöründe çalışan 20 üst düzey yöneticinin görüşlerini almıştır. Bu çalışma, sorumlu yönetim eğitiminin sürdürülebilir bankacılığı teşvik etmede önemli bir rol oynayabileceğini gösteren ilk çalışmalardan biridir. Çalışma, Nijerya gibi gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir bankacılığın geliştirilmesi için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, araştırmacı, araştırma konusuyla ilgili derinlemesine bilgi edinmek için bir dizi veri toplama yöntemi kullanır. Nwagwu'nun çalışmasında kullanılan veri toplama yöntemleri şunlardır:

- Yarı yapılandırılmış görüşmeler: Araştırmacı, Nijerya'daki bankacılık sektöründe çalışan 20 üst düzey yöneticiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerde, sorumlu yönetim eğitiminin sürdürülebilir bankacılığı teşvik etmede nasıl bir rol oynayabileceği hakkında sorular sorulmuştur.
- Belge incelemesi: Araştırmacı, sorumlu yönetim eğitimi ve sürdürülebilir bankacılık ile ilgili raporları, makaleleri ve diğer belgeleri incelemiştir.

Nwagwu, bu veri toplama yöntemlerinden elde ettiği verileri analiz ederek sorumlu yönetim eğitiminin sürdürülebilir bankacılığı teşvik etmede nasıl bir rol oynayabileceği hakkında bir çerçeve geliştirmiştir. Sonuç olarak, çalışma, sorumlu yönetim eğitiminin sürdürülebilir bankacılığı teşvik etmede önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Chatzitheodorou vd. (2021) yaptıkları makalede, bankaların kurumsal sürdürülebilirlik risklerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için yeni bir metodoloji önerilmektedir. Metodoloji, dokuz kategoriden oluşan bir puanlama ölçüm sistemi kullanır: Çevresel riskler, sosyal riskler, yönetim riskleri, iklim değişikliği riskleri, su riskleri, biyolojik çeşitlilik riskleri, enerji riskleri, atık riskleri, kirlilik riskleri, insan hakları riskleri. Sonuç olarak, puanlama ölçüm sistemi, bankaların kurumsal sürdürülebilirlik risklerini değerlendirmek için

pratik ve etkili bir yoldur. Sistem esnek, uyarlanabilir ve şeffaftır ve pratikte etkili olduğu gösterilmiştir.

Nadir vd. (2021) yaptıkları çalışmalarında, İran'ın en eski bankalarından birinde e-bankacılık teknolojilerine ilişkin bir vaka çalışmasına uygulanmaktadır. Vaka çalışmasının sonuçları, internet bankacılığının, dahili Ar-GE'nin ve dahili kullanımın, sosyal sürdürülebilirlik açısından teknoloji yönetimi sürecinde en iyi karar alternatifi olduğunu göstermektedir. Çalışmanın bulguları, bankacılık sektöründeki yöneticiler ve diğer sektörlerdeki yöneticiler için önemli çıkarımlara sahiptir. Yöneticiler, önerilen modeli kullanarak, seçimlerinin sosyal sürdürülebilirliğini dikkate alan teknoloji yönetimi hakkında daha bilinçli kararlar verebilirler.

Zahid vd. (2021) çalışmada, 150 farklı paydaştan veri toplanmıştır. Bu veriler, EFA ve CFA yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. SEM yöntemi ise, sürdürülebilirliğin şubesiz bankacılık gelişimi üzerindeki etkisini test etmek için kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, şubesiz bankacılık için yeni bir sürdürülebilirlik ölçeği geliştirmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu ölçek, şubesiz bankacılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek için kullanılabilir.

Badunenko vd. (2021) çalışmada, 1993-2016 yılları arasında faaliyet gösteren 100 Avrupalı ticari bankanın verileri kullanılmıştır. Bu veriler, diversity index ve stochastic frontier model yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, bankaların sürdürülebilirlik ve maliyet etkinliği açısından başarılı bir iş modeli oluşturmak için, uzun vadeli bir bakış açısına sahip olmaları ve farklı ürün ve hizmetler sunmaları gerektiğini göstermektedir.

Taneja ve Ali (2021) yaptıkları çalışmada, 440 Hintli banka müşterisinden veri toplanmıştır. Bu veriler, SEM yöntemini kullanarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, çevre bilinci, algılanan davranışsal sonuçlar ve güvene yönelik tutumun müşterilerin çevresel olarak sürdürülebilir bankacılık niyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Besong vd. (2022) yaptıkları çalışmalarında, bankacılık düzenlemelerinin Orta Afrika Ekonomik ve Para Birliği (CEMAC) bölgesindeki sürdürülebilir finansal katılım üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada, 2004-2018 döneminde CEMAC bölgesindeki altı ülkeden (Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Ekvator Ginesi, Gabon ve Kongo Cumhuriyeti) veri kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, CEMAC bölgesindeki sürdürülebilir finansal katılımın artmasına yardımcı olabilecek politikalar ve programların geliştirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Adeola ve Ogbeide (2022), Arunkumar ve Kumar (2022) ve Ferreira ve Ribeiro (2022) yaptıkları çalışmalarında COBRAS yöntemini kullanmışlardır. COBRAS yöntemi, bankacılıkta sürdürülebilirlik risklerini sistematik bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olmaktadır. Bu, bankaların bu riskleri daha iyi anlamalarına ve bu riskleri yönetmelerine yardımcı olmaktadır. COBRAS yöntemi, bankaların kendi ihtiyaçlarına göre uyarlayabileceği esnek bir yaklaşım sunmaktadır. Bu, bankaların bu yöntemi kendi kurumsal risk yönetim süreçlerine entegre etmelerini kolaylaştırmaktadır. COBRAS yöntemi hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bulunan bankalar tarafından uygulanabilir bir yaklaşımdır. Bu yöntemin küresel ölçekte benimsenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yöntemin dezavantajları ise COBRAS yönteminin uygulanması, bankaların önemli bir zaman ve kaynak ayırmasını gerektirebilir. COBRAS yönteminin etkili bir şekilde uygulanması için, bankaların bu yöntem konusunda uzmanlığa sahip olması gerekmektedir. COBRAS yöntemi, bankacılıkta sürdürülebilirlik risklerini değerlendirmek için önemli bir araçtır. Bu yöntemin, bankaların sürdürülebilirlik risklerini daha iyi anlamalarına ve bu riskleri yönetmelerine yardımcı olması beklenmektedir.

Krstic vd. (2022) yaptıkları çalışmalarında, geri dönüşüm lojistiğinin önemini ve Endüstri 4.0 teknolojilerinin potansiyel faydalarını tartışmıştır. Ardından, makale, geri dönüşüm lojistiğinde Endüstri 4.0 teknolojilerinin uygulanabilirliğini değerlendirmek için kullanılan bir ÇKKV (Çok Kriterli Karar Verme) yöntemini sunarlar. Bu yöntem, COBRA yöntemidir. Makale, COBRA yöntemini kullanarak geri dönüşüm lojistiğinde Endüstri 4.0 teknolojilerinin uygulanabilirliğini değerlendirmişlerdir. Analiz sonuçları, Endüstri 4.0 teknolojilerinin geri dönüşüm lojistiğine önemli faydalar sağlayabileceğini göstermektedirler.

Bu araştırmada, içerik analizi ve ÇKKV tekniği birlikte kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi kullanılarak, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan çevresel performanslarına ilişkin temalar belirlenmiştir. ÇKKV tekniği kullanılarak ise, bu temalar doğrultusunda şirketlerin çevresel performansları karşılaştırılmıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak Cobra bankacılıkta sürdürülebilirlik konusunda ilk olarak Cobra yöntemi kullanılmıştır.

Aras vd. (2022) tarafından yapılan çalışma, Türkiye'deki kamu bankalarının sürdürülebilirlik performansını değerlendirmektedir. Çalışmada, entropi tabanlı ARAS entegre modeli kullanılarak, bankaların sürdürülebilirlik performansları, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) boyutları açısından değerlendirilmiştir.

Ecer ve Pamucar (2022) yaptıkları çalışmada, gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek için yenilikçi birçok kriterli karar

verme yöntemi geliştirilmiştir. LOPCOW ağırlıklandırma yöntemi ile DOBI çok kriterli karar verme yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada, geliştirilen metodoloji Türkiye'deki bankaların sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek için kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, Garanti BBVA'nın Türkiye'deki en sürdürülebilir banka olduğunu göstermiştir.

Úbeda vd. (2022) yaptıkları çalışmada, 46 ülke için 2010-2018 dönemi verileri kullanılmıştır. Formal kurumlar hukuk devleti, yolsuzluğun kontrolü ve hükümet etkinliği gibi göstergelerle ölçülmüştür. Panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, formal ve informal kurumların kalitesinin, sürdürülebilir bankacılığın finansal kalkınma üzerindeki etkisini anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Güçlü formal ve informal kurumlara sahip ülkelerde, sürdürülebilir bankacılığın finansal kalkınma üzerindeki etkisi daha güçlüdür.

Jan vd. (2023) tarafından yapılan çalışmada, yeşil bankacılık uygulamalarının finansal performans üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları, yeşil bankacılık uygulamalarının finansal performansı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Çalışmanın sonucunda, yeşil bankacılık uygulamaları, bankaların karlılığını, verimliliğini, likiditesini artırmaktadır. Çalışma, 2010-2020 dönemindeki 100 banka üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, yeşil bankacılık uygulamalarının finansal performans üzerindeki etkisini ölçmüştür.

Adu vd. (2023) yaptıkları çalışmada, Sub-Sahara Afrika (SSA) bölgesindeki bankalar üzerinde yapılmış ve şu sonuçlara ulaşmıştır: Kurumsal yönetim kalitesi, banka sahiplik yapısı ile sürdürülebilir bankacılık girişimleri arasındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilemektedir. Devlet mülkiyetindeki bankalar, sürdürülebilir bankacılık girişimlerini özel bankalardan daha fazla benimsemektedir. Yabancı yatırımlı bankalar, yerli bankalara kıyasla sürdürülebilir bankacılık girişimlerini daha az benimsemektedir. Yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsız direktör oranı, banka sahiplik yapısı ile sürdürülebilir bankacılık girişimleri arasındaki ilişki üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

Salim vd. (2023), tarafından yapılan çalışmada, İslami bankaların yenilenebilir enerji projelerinin finansmanında oynadığı rolü incelemişlerdir. Çalışma, 2022 yılı verilerini kullanarak, dünyanın 100'den fazla ülkesinde faaliyet gösteren 200'den fazla İslami bankayı incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, İslami bankaların yenilenebilir enerji projelerinin finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol, ülkeye, bankanın boyutuna ve bankanın finansal performansına göre değişmektedir.

Aguado-Correa vd. (2023) yaptıkları çalışmalarında, 12 İspanyol bankasının 2018-2020 dönemi için finansal olmayan bilgi raporları istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada, bankaların finansal olmayan bilgi raporlarının içeriği içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, İspanyol bankaları, yatırımcılar, düzenleyiciler ve politika yapıcılar dahil olmak üzere bir dizi paydaş için önemlidir. Çalışma,

İspanyol bankacılık sektöründe finansal olmayan bilgi açıklamasının mevcut durumu hakkında değerli bilgiler sağlamakta ve iyileştirme için önemli öneriler yapmaktadır.

Grijalvo ve García-Wang (2023) yaptıkları çalışmada, bankaların iklim değişikliği ile mücadele ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişi desteklemek için önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Makale, ticari bankacılık sektöründe iklim finansmanı için sürdürülebilir iş modelleri geliştirmenin önemini ve potansiyel faydalarını vurgulamaktadır. Makale, bankaların iklim değişikliği ile mücadele ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişi desteklemek için önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Yapılan literatür çalışması Tablo 2.2’de yazar, çalışmalarda kullanılan kriterler, teknik ve metotlar ve çalışmaların sonuçları şeklinde verilmiştir.

Tablo 2.2 Bankacılık Sektöründe Yapılan ÇKKV Sürdürülebilirlik Çalışmaları

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAPILAN ÇKKV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI			
Yazarlar	Kriter	Teknik ve Method	Sonuçlar
Demireli (2010)	Özsermaye/Toplam Aktifler Net Kar/Toplam Aktifler ROA (Varlık Getirisi) ROE (Özkaynak Getirisi)	TOPSİS	Ülke genelinde yaygın olarak faaliyet gösteren kamu bankalarının yerel ve küresel finansal krizden etkilendiğini, performans puanlarının dış açıklığa göre dalgalandığını ve bankacılık sektöründe önemli bir iyileşme olmadığını göstermektedir.
Stephens ve Skinner, (2013)	Yeşil bankacılık uygulamaları, finansal performans	Çoklu regresyon analizi	Yeşil bankacılık uygulamaları, finansal performansı artırmakta, finansal riski azaltmaktadır.
Özçelik ve Avcı Öztürk (2014)	Ekonomik, büyüme ve sosyal performans oranları	GRİ ilişkisel analiz	Bankalar sürdürülebilirlik performanslarına göre sıralanmıştır.
Kaderli ve Gündüz, (2014)	Finansal oranlar	Çoklu değişkenli regresyon yöntemi	Bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerinin raporlamalarının, kendileri için olumlu sonuçların doğuracağını değerlendirmiştir.
Alp vd., (2015)	Sosyal, ekonomik, piyasalar	Entropi temelli MAUT dağıtımı	Şirketin sürdürülebilirlik performansı, genel olarak olumlu olduğu, şirketin en iyi performans gösterdiği alan, sosyal boyutu olduğu ve şirketin en az iyi performans gösterdiği alan, piyasa boyutu olduğu tespit edilmiştir.
Gayol, (2015)	Finansal performansı, karlılık, risk ve likidite	Regresyon analizi ve korelasyon analizi	Yeşil bankacılık uygulamaları, bankaların finansal performansını olumlu yönde etkilemektedir. Yeşil bankacılık uygulamaları, bankaların karlılıklarını, risklerini ve likiditelerini artırmaktadır.
Weber, (2016)	Çevresel, sosyal, finansal	Panel regresyon ve Granger nedensellik analizi	Finansal performans rejimi ile sürdürülebilirlik performansı arasında bir genellik olduğunu ve onun amacının yeşil kredi politikalarından etkilendiğini göstermektedir.
Nobanee ve Ellili, 2016	Kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının ölçümü	Dinamik panel veri analizi	Finansal performansın bir göstergesi olan kısa vadeli mevduatların büyüme hızı ile geleneksel bankaların kurumsal sürdürülebilirlik açıklamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAPILAN ÇKKV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI			
Yazarlar	Kriter	Teknik ve Method	Sonuçlar
Rebai vd., (2016)	Çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performansları	AHP, TOPSİS	Bankaların ESG performansları önemli ölçüde farklılık göstermektedir.
Aras vd., (2016)	Çevresel, sosyal ve yönetim	TOPSİS	Geleneksel bankaların ve sürdürülebilirlik raporları yayınlayan bankaların, sürdürülebilirlik performansları açısından önemli farklılıklar göstermediğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik bakımından yüksek performans hedefine ulaşmak isteyen bankalar, öncelikle personel devir hızını düşürmeli, ardından doğrudan sera gazı tüketimini azaltmalıdırlar.
Ömürbek vd., (2017)	Finansal, sosyal, insan ve çevresel	TOPSIS, SAW ve VIKOR	Ziraat Bankası, tüm yöntemler kullanılarak yapılan analizlerde ilk sırada yer almaktadır. Garanti Bankası, ikinci sırada yer almaktadır. Halk Bankası, üçüncü sırada yer almaktadır. İş Bankası, dördüncü sırada yer almaktadır. Yapı Kredi Bankası, beşinci sırada yer almaktadır. Akbank, altıncı sırada yer almaktadır. Denizbank, yedinci sırada yer almaktadır.
Akçakanat vd., (2017)	Toplam aktifler, toplam krediler ve alacaklar, toplam mevduat, toplam özkaynaklar, şube sayısı ve personel sayısı	Entropi ve WASPAS	Türkiye’de faaliyette olan bankaların performansını etkileyen kriterlerin önemini belirlemek ve bu kriterler çerçevesinde banka performansını analiz etmektir.
Yip vd., (2018)	Çevresel, sosyal	Oran analizi	Yeşil bankacılık uygulamaları, çevresel etkileri azaltmaktadır. Yeşil bankacılık uygulamaları, sosyal etkileri artırmaktadır.
Aras vd., (2018)	Çevresel, sosyal, yönetim	Üçlü sürdürülebilirlik performansı (TSP) modeli	Türkiye’deki bankacılık sektörünün, sürdürülebilirlik performansı açısından önemli ilerleme kaydettiğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik bakımından yüksek performans hedefine ulaşmak isteyen bankalar, öncelikle çalışan memnuniyetini artırmalı, ardından çevresel performanslarını iyileştirmelidirler.
Korzeb ve Samaniego-Medina, (2019)	Sürdürülebilirlik performansını etkileyen kriterler: Çevresel, sosyal, yönetim	TOPSİS	Yerli bankalar, yabancı bankalara göre daha sürdürülebilir bir performansa sahiptir. Yerli bankalar, çevresel ve sosyal kriterlerde yabancı bankalardan daha iyi performans göstermektedir. Yabancı bankalar, yönetim kriterlerinde yerli bankalardan daha iyi performans göstermektedir.
Nizam vd., (2019)	Çevresel, sosyal ,yönetişim	Panel veri analizi	Sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin bankaların finansal performansı

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAPILAN ÇKKV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI			
Yazarlar	Kriter	Teknik ve Method	Sonuçlar
			üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu olumlu etki, banka büyümesi ve yönetim kalitesi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Olumlu etki, toplam varlıkları 2 milyar doların altında olan bankalar için daha güçlüdür. Bankaların sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe yatırım yapmalarının fayda sağlayacağını göstermektedir. Bu yatırımlar, bankaların finansal performansını iyileştirmenin yanı sıra, çevreye ve topluma olan olumlu etkilerini de artıracaktır.
Ecer, (2019)	Çevresel, sosyal ve yönetim	Entropi-ARAS	Özel sermayeli bankaların, sürdürülebilirlik performansları açısından önemli farklılıklar gösterdiğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik bakımından yüksek performans hedefine ulaşmak isteyen bankalar, öncelikle personel devir hızını düşürmeli, ardından doğrudan sera gazı tüketimini azaltmalıdırlar.
Kumar, (2020)	Anket: Bilgi, anlayış, tutum	Regresyon analizi	Kamu bankalarında çalışanlar arasında yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeyinin düşüktür. Bunun sonucunda da Kamu bankalarında çalışanlar, yeşil bankacılık uygulamalarına ilişkin daha fazla eğitim ve farkındalık artırıcı faaliyetlere ihtiyaç duymaktadır.
Nwagwu, (2020)	Sorumlu yönetim eğitimi, sürdürülebilir bankacılık, ESG faktörleri, sürdürülebilir kalkınma hedefleri	Çalışma analizi, görüşme	Sorumlu yönetim eğitimi, bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemeyi teşvik edebilir, bankacılık sektöründe çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörlerinin önemini artırabilir ve bankacılık sektöründe sürdürülebilir kalkınma hedeflerini (SKA) destekleyen bankacılık uygulamalarını teşvik edebilir.
Sardianou, (2021)	Paydaş etkisi, bankanın etkisi, Finansal ve gayri-finansal etkiler	Dosya analizi, görüşme, ÇKKV analizi	Bankaların SKA'lara ulaşmada ilerleme kaydetmeleri için sürdürülebilirlik stratejilerini geliştirmeleri ve uygulamaları gerektiğini göstermektedir. Bankalar, sürdürülebilirlik raporlarını SKAlara ulaşmada kaydettikleri ilerlemeyi takip etmek ve sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmek için kullanabilirler.
Chatzitheodorou vd., (2021)	Finansal tablolar, sürdürülebilirlik raporları ve sektör haberleri	Puanlama ölçüm sistemi	Bankaların kurumsal sürdürülebilirlik risklerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için yeni ve pratik bir yaklaşımdır. Metodoloji, esnek, uyarlanabilir ve şeffaftır ve pratikte

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAPILAN ÇKKV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI			
Yazarlar	Kriter	Teknik ve Method	Sonuçlar
Nejad vd. (2021)	İşgücü istihdamı, sosyal adalet, çevresel etki, eğitim ve gelişim.	Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP)	etkili olduğu gösterilmiştir İnternet bankacılığının, dahili Ar-GE'nin ve dahili kullanımın, sosyal sürdürülebilirlik açısından teknoloji yönetimi sürecinde en iyi karar alternatifi olduğunu göstermektedir.
Zahid vd., (2021)	Sosyal sürdürülebilirlik, Ekonomik sürdürülebilirlik, Çevresel sürdürülebilirlik	Geliştirici faktör analizi (EFA), Doğrulayıcı faktör analizi (CFA), Y yapısal denklem modellemesi (SEM)	Şubesiz bankacılık için yeni bir sürdürülebilirlik ölçeği geliştirmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu ölçek, şubesiz bankacılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek için kullanılabilir.
Badunenko vd., (2021)	Sürdürülebilirlik, Maliyet etkinliği	Çeşitlilik indeksi, stokastik sınır modeli	Bankaların sürdürülebilirlik ve maliyet etkinliği açısından başarılı bir iş modeli oluşturmak için, uzun vadeli bir bakış açısına sahip olmaları ve farklı ürün ve hizmetler sunmaları gerektiğini göstermektedir
Taneja ve Ali, (2021)	Çevre bilinci, Algılanan davranışsal sonuçlar, güvene yönelik tutum.	Y yapısal denklem modellemesi (SEM)	Çevre bilinci, algılanan davranışsal sonuçlar ve güvene yönelik tutumun müşterilerin çevresel olarak sürdürülebilir bankacılık niyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.
Besong vd., (2022)	Bankacılık sektörüne girişin izlenmesi, Dış raporlama ve denetim, Mevduat sigortası primi katkıları.	TOPSİS	Bankacılık düzenlemelerinin sürdürülebilir finansal katılım üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğudur. Özellikle, bankacılık sektörüne girişin izlenmesi, dış raporlama ve denetim ve mevduat sigortası primi katkıları gibi düzenlemelerin sürdürülebilir finansal katılımı artırdığı sonucuna varılmıştır.
Aras vd., (2022)	Çevresel, sosyal, yönetim	Entropi tabanlı Aras	Kamu bankalarının, sürdürülebilirlik performansları açısından önemli farklılıklar gösterdiğini göstermektedir. Sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde en önemli boyutun sosyal boyut olduğunu göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik bakımından yüksek performans hedefine ulaşmak isteyen bankalar, öncelikle personel devir hızını düşürmeli, ardından doğrudan sera gazı tüketimini azaltmalıdırlar
Ecer ve Pamucar, (2022)	Çevresel faktörler, sosyal faktörler ve yönetim faktörleri	LOPCOW ağırlıklandırma yöntemi-DOBI çok kriterli karar verme yöntemi	Geliştirilen metodolojinin gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek için kullanılabileceğini göstermektedir. Bu metodoloji, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmelerine yardımcı olabilir ve çevreye ve topluma olan olumlu etkilerini artırabilir. Çalışmanın sonuçları, Garanti BBVA'nın Türkiye'deki en sürdürülebilir banka olduğunu göstermiştir.
Übeda vd., (2022)	Formal-informal kurumlar, Sürdürülebilir	Panel veri analizi	Sürdürülebilir bankacılığın finansal kalkınma üzerinde olumlu bir etkiye

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YAPILAN ÇKKV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI			
Yazarlar	Kriter	Teknik ve Method	Sonuçlar
	bankacılık, Finansal kurumlar		sahip olduğunu göstermektedir.
Aguado-Correa vd., (2023)	Finansal olmayan bilgi raporlama kalitesi, finansal olmayan bilgi raporlama kapsamı, SDG'lere katkı	İstatistiksel analiz, içerik analizi, Görüşme, katılımcı gözlem	İspanyol bankaları, son yıllarda finansal olmayan bilgi açıklamasında önemli ilerleme kaydetmiştir. Ancak, açıklanan bilgilerin kalitesi ve kapsamı açısından hala iyileştirilmesi gereken alanlar vardır. Bankalar, SDG'lere olumlu katkılarda bulunmaktadır, ancak bankalar sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik boyutlarına daha fazla odaklanırsa bu katkılar daha da artabilir.
Grijalvo ve García-Wang, (2023)	Sürdürülebilir değer teklifi, hedef, müşteri katılımı, sürdürülebilir değer yaratma, paydaş katılımı, yenilik, risk yönetimi	Olgu çalışması	Ticari bankacılık sektöründe iklim finansmanı için sürdürülebilir iş modelleri geliştirmenin önemini ve potansiyel faydalarını vurgulamaktadır. Bankaların iklim değişikliği ile mücadele ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişi desteklemek için önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.
Jan vd. (2023)	Yeşil bankacılık uygulamalar, finansal performans	Panel veri analizi	Yeşil bankacılık uygulamaları, bankaların karlılığını, verimliliğini, likiditesini artırmaktadır.
Adu vd., (2023)	Banka sahiplik yapısı, kurumsal yönetim kalitesi, sürdürülebilirlik bankacılık girişimleri	Tanımlayıcı istatistikler, Regresyon analizi, Moderatör etki Analizi	Kurumsal yönetim kalitesi, banka sahiplik yapısı ile sürdürülebilir bankacılık girişimleri arasındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilemektedir. Devlet mülkiyetindeki bankalar, sürdürülebilir bankacılık girişimlerini özel bankalardan daha fazla benimsemektedir. Yabancı yatırımlı bankalar, yerli bankalara kıyasla sürdürülebilir bankacılık girişimlerini daha az benimsemektedir. Yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsız direktör oranı, banka sahiplik yapısı ile sürdürülebilir bankacılık girişimleri arasındaki ilişki üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.
Salim vd., (2023)	Yeşil kredi, yeşil ürün, yeşil raporlama	Oran analiz, Lojistik regresyon analiz	İslami bankaların yenilenebilir enerji projelerinin finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol, ülkeye, bankanın boyutuna ve bankanın finansal performansına göre değişmektedir.

2.8. Bankacılıkta Sürdürülebilirlik ve Raporlar

Bankacılık sektörünün ekonomide oynadığı önemli rol, herhangi bir ülkenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamanın anahtarıdır. Son 20 yılda dünya çapındaki bankalar, bankacılık sektöründeki sürdürülebilirlik konularını ele alma konusunda daha proaktif bir yaklaşım benimsemiştir (Jeucken ve Bouma, 1999:465). Sürdürülebilir kurumsal davranışa yönelik artan talep, bankalar için büyük iş fırsatları yaratmıştır. Bu nedenle bankacılık

sektörünün sürdürülebilir bankacılık uygulamalarını benimsemesi gerekmektedir (Weber 2012:135; Rahman vd., 2013:195).

Türkiye’de kurumsal sürdürülebilirlik kültürü bankalar öncülüğünde hızla gelişmektedir. Bu değişim, Türk bankacılık sektörünün ilk kurumsal sürdürülebilirlik raporunu yayınladığı 2009 yılında başladı ve günümüzde de dramatik bir şekilde devam etmektedir. Bu alandaki gelişmelerin ölçek ve etkisinin kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde analiz edilmesi ve değerlendirilmesi, bankacılık sisteminin gelecekteki performansı açısından büyük önem taşımaktadır. 2014 yılında hayata geçirilen BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, sürdürülebilir kalkınmaya kararlı Türk işletmeleri ve sürdürülebilir yatırımlar yapmayı hedefleyen sorumlu yatırımcılar için önemli bir gelişmedir. Bankacılık sektörü, kurumsal sürdürülebilirlik stratejilerine ilişkin birçok göstergenin birincil ve ikincil paydaşlara şeffaf bilgi sağlayacak şekilde açıklandığı kurumsal sürdürülebilirlik raporlarında en fazla ağırlık verilen sektör olarak karşımıza çıkmaktadır (Aras vd., 2016:67).

Bankalar ekonomik sistemin temel taşıdır ve sürdürülebilir kalkınma süreçlerine ulaşmada hayati öneme sahiptir. Bankalardan beklenen, sürdürülebilirliği kurumsal stratejilerine entegre etmek, çevreye saygılı olmak, topluma daha üst düzeyde katkıda bulunmak ve paydaşlarla ilişkilerde şeffaflığa değer vermektedir (Özçelik ve Avcı Öztürk, 2014). Türkiye'nin finansal sistemi çoğu Batılı ülkeye göre daha banka odaklı olup bu durum bankacılık sektörünü finans sektöründe önemli ve baskın kılmaktadır. Finansal sektör varlıklarının neredeyse tamamı bankalar tarafından yönetildiğinden bu kurumların yönetim yapısı ve topluma katkısı oldukça önemlidir (Akdoğan vd., 2017:188).

Bankacılık sektörü birçok işletme için finansman kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Finansal performansın iyileştirilmesi, işin ve herhangi bir kuruluşun çalışmasının geliştirilmesine katkıda bulunur. Yeni fikirlerin ve daha iyi iş fırsatlarının geliştirilmesi için finansman kaynağı olan bankalar, ülke ekonomisinin gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Güneysu vd., 2015:72). Ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olan bankacılık sektörü, diğer ekonomik sektörlerden farklı olarak varlık dağılımını belirleyerek yatırım rolünü de üstlenmektedir. Bu durum bankacılık ile diğer ekonomik sektörler arasındaki farkı ortaya koymuş, dolayısıyla bankacılık sektörü ülkenin ekonomik kalkınmasında temel faktör haline gelmiştir (Aksoy, 2011:1).

Banka ekonomik sisteme yatırım alanında çalışıyor, banka petrokimya, madencilik vb. Gibi sektörlerle göre çevreye daha az zarar veren sektörlerden biridir. Ancak finansal kuruluşların, özellikle de bankaların doğrudan çevresel ve sosyal etkileri bulunmaktadır. Doğrudan etkiler, dolaylı etkilere göre daha az önemlidir. Su, kağıt, enerji tüketimi vb.

Bankaların ürettiği atıklar bankanın doğrudan etkisinin bir parçasıdır. Her ne kadar bankaların dolaylı etkilerinin çevreyi etkilemediğini söylemek doğru görünse de, finansal ürünleri kullananlar yaptıkları iş ve yaptıkları yatırımlar ve aldıkları krediler nedeniyle çevreye ve insanlara zarar verebilecekleri için, bankaların dolaylı etkilerinin çevreyi etkilemediğini söylemek doğru gibi görünse de, Dolaylı etkiler doğrudan etkilerden daha büyük ve daha tehlikelidir (Öner Kaya, 2010:89).

Kurumsal Sürdürülebilirlik veya bir diğer adıyla finansal olmayan bilgilerin raporlanması (non-financial reporting) alanında uluslararası bazı standartlar da oluşturulmuştur.

2.9. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI)

Küresel Raporlama Girişimi (GRI), sürdürülebilirlik raporlamasında dünya çapında en yaygın kullanılan standartlar çerçevesini sunan uluslararası bir kuruluştur. Kuruluşlara ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini şeffaf bir şekilde raporlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır (GRI, 2023).

GRI 1997'de Boston ve Tellus Enstitüsü'nün Kuzey Amerika Çevresel Sorumlu Ekonomiler Koalisyonu (CERES) girişimiyle kuruldu. 1999 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortak olarak katıldı. Uluslararası bir bakış açısı olan GRI'nın amacı, sürdürülebilirliğin yayılmasını sağlamak ve bu yayılım için de bilgi kılavuzları paylaşmaktır.

GRI, bir işletmenin insani ve ekolojik etkilerine ilişkin daha net bir vizyondur.

Ek olarak, GRI'nin ana işlevlerinden biri, hissedarlar ve diğer paydaşlar, yatırımcılara firma hakkında doğru bilgiler sunmaktadır (Marimon vd., 2012:134).

GRI'nın temel ürünü, sürdürülebilirlik raporlama için kapsamlı bir çerçeve sunan GRI standartlarıdır. Bu standartlar, üç temel kategoriden oluşmaktadır:

- **Ekonomik:** Ekonomik performans, yönetim, tedarik zinciri ve anti-yolsuzluk gibi konuları kapsar. (GRI, Ekonomik)
- **Çevresel:** Enerji, su, atık, sera gazı emisyonları ve biyoçeşitlilik gibi konuları kapsar. (GRI, Çevresel)
- **Sosyal:** Çalışma koşulları, insan hakları, toplumla ilişkiler ve ürün ve hizmetlerin sorumlu üretimi gibi konuları kapsar. (GRI, Sosyal)

GRI Standartları'nı kullanmanın birçok faydası vardır. Bunlar:

- **Şeffaflık:** Paydaşlara kuruluşun sürdürülebilirlik performansı hakkında net ve tutarlı bilgiler sunar.

- **Hesap verebilirlik:** Kuruluşları sürdürülebilirlik taahhütlerini yerine getirmeye teşvik eder.
- **Karar verme:** Kuruluşların sürdürülebilirlik ile ilgili riskleri ve fırsatları daha iyi yönetmelerine yardımcı olur.
- **İletişim:** Paydaşlarla sürdürülebilirlik performansı hakkında etkili bir şekilde iletişim kurulmasını sağlar.
- **Sürdürülebilirlik Performansı:** Sürdürülebilirlik performansını izlemek ve geliştirmek için bir çerçeve sunar.

GRI Standartları, her sektörden ve büyüklükten kuruluş tarafından kullanılabilir. Küresel Fortune 250 şirketlerinin %90'dan fazlası GRI Standartları'nı kullanmaktadır. GRI, sürdürülebilirlik raporlamasında lider bir kuruluştur. GRI Standartları, kuruluşlara şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde raporlama ve sürdürülebilirlik performanslarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (GRI, 2023).

2.10. BM Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNG)

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNG) küresel bir girişimdir.

2000 yılında BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından görevi bırakmadan önce başlatıldı. 2000 ile 2011 yılları arasında bazı dünya çapında 8.000 firma, UNG'nin on temel ilkesini takip etme ve bunların uygulanması hakkında yıllık olarak rapor verme sözü vermişlerdir.

UNG, imzacıların 2.000'den fazla imzacısını yıllık raporları ve yönetim kurulunu içermesi beklenen taahhütleri (ilkelerin CEO tarafından onaylanması gibi) arttırmıştır.

UNG, Batı Avrupa'daki şirketler ilkelerin uygulanması konusunda hızlı aksiyon aldı. Avrupa'nın paydaş katılımı ve istişare kavramıyla başarısı Amerika Birleşik Devletlerinden daha yüksek oldu. Ancak giderek daha fazla Amerikan şirketler kaydolmaktadır (Hanson, 2011:79).

BM Küresel İlkeler Sözleşmesindeki 10 Temel İlke

İlke 1: İş dünyası, ilan edilmiş insan haklarını desteklemeli ve haklara saygı duymalı.,

İlke 2: İş dünyası, insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamalı.

İlke 3: İş dünyası, çalışanların sendikalaşma ve toplu müzakere özgürlüğünü desteklemeli.

İlke 4: Zorla ve zorunlu işçi çalıştırma uygulamasına son verilmeli.

İlke 5: Her türlü çocuk işçi çalıştırılmasına son verilmeli.

İlke 6: İşe alım ve işe yerleştirmede ayrımcılığa son verilmeli

İlke 7: İş dünyası, çevre sorunlarına karşı ihtiyati yaklaşımları desteklemeli.

İlke 8: Çevresel sorumluluğu artıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermeli.

İlke 9: Çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını desteklemeli.

İlke 10: İş dünyası, rüşvet ve haraç dahil her türlü yolsuzlukla savaşmalı.

UNGC, sorumlu bir iş dünyası için önemli bir platformdur. UNGC'ye katılım, kuruluşların sürdürülebilirlik performanslarını geliştirmelerine, paydaşlar nezdinde itibarlarını ve saygınlıklarını artırmalarına ve daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmalarına yardımcı olur (BM, 2023).

2.11. Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finansal Girişimi (UNEP FI)

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finansal Girişimi (UNEP FI), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından finans sektörünün sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmasını teşvik etmek amacıyla kurulmuştur (UNEP FI, 2023).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) bir parçası olan, finans sektörünü sürdürülebilir kalkınmaya dahil etmeye çalışan bir girişimdir. 1992 yılında kurulan UNEP FI, 200'den fazla finans kuruluşunu, 100'den fazla ülkeyi ve 15 trilyon dolardan fazla varlık büyüklüğünü temsil etmektedir.

UNEP FI'nin misyonu, finans sektörünün çevresel ve sosyal riskleri ve fırsatları entegre ederek sürdürülebilir kalkınmayı finanse etmesine öncülük etmektir (UNEP FI, 2023).

UNEP FI, finans sektörünün sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için aşağıdaki alanlarda çalışmalar yürütmektedir:

- Sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını belirlemek ve değerlendirmek için araçlar ve kaynaklar geliştirmek
- Finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik politikaları ve uygulamaları geliştirmelerine yardımcı olmak
- Sürdürülebilir finansal ürünler ve hizmetleri geliştirmek ve yaygınlaştırmak
- Sürdürülebilir finansa yönelik politika ve düzenlemeleri desteklemek

UNEP FI'nın başlıca çalışmaları arasında şunlar yer almaktadır:

- **Sorumlu Bankacılık Prensipleri:** Finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini güçlendirmek için oluşturulmuş yedi temel ilke.
- **Sürdürülebilir Finans Raporlama Standartları (SFDR):** Finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde raporlamaları için oluşturulmuş bir çerçeve.

- **Net Sıfır Bankacılık Birliği (NZBA):** 2050 yılına kadar net sıfır emisyon elde etmeyi taahhüt eden finans kuruluşları tarafından oluşturulmuş bir birlik.

UNEP FI, Türkiye'de de aktif olarak faaliyet göstermektedir. Türkiye'den 6 banka, UNEP FI'nın Sorumlu Bankacılık Prensiplerini imzalamıştır. Ayrıca, Türkiye'nin finans sektöründe sürdürülebilirliği teşvik etmek için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

UNEP FI, finans sektörünün sürdürülebilir kalkınmaya geçişinde önemli bir rol oynamaktadır. UNEP FI'nın çalışmaları, finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını daha iyi anlamalarına, sürdürülebilirlik politikaları ve uygulamaları geliştirmelerine ve sürdürülebilir finansal ürünler ve hizmetleri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

UNEP FI, sürdürülebilir finans alanında lider bir kuruluştur. UNEP FI'nın çalışmaları, finans sektörünün daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmasını sağlamaktadır (UNEP FI, 2023).

2.12. Entegre Raporlama

Entegre rapor, bir kuruluşun stratejisinin, yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kısa, orta ve uzun vadede faaliyet gösterdiği dış ortamda nasıl değer yarattığını kısaca anlatır (IIRC, 2013:11).

Entegre raporlama, bir kuruluşun finansal, çevresel, sosyal ve yönetim performansını (ESG) tek bir raporda kapsamlı ve şeffaf bir şekilde sunan bir raporlama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, geleneksel finansal raporlamanın ötesine geçerek, paydaşlara kuruluşun değer yaratma süreci hakkında daha kapsamlı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır (IIRC, Entegre Raporlama Çerçevesi, 2023:3).

Entegre raporlamanın paydaşlar ve kuruluşlar için birçok faydası vardır:

Paydaşlar için:

- Kuruluşun değer yaratma süreci hakkında daha kapsamlı bir bakış açısı sağlar.
- Kuruluşun sürdürülebilirlik performansını değerlendirmelerine yardımcı olur.
- Yatırım, finansman ve iş birliği kararlarını daha bilinçli bir şekilde vermelerini sağlar (IIRC, Entegre Raporlama Çerçevesi, 2023:6).

Kuruluşlar için:

- Şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır.
- Paydaşlarla daha iyi iletişim kurmalarını sağlar.
- Sürdürülebilirlik performanslarını geliştirmelerine yardımcı olur.
- Riskleri daha iyi yönetmelerine yardımcı olur.

- Yatırımcı ve finansman çekmelerini kolaylaştırır.

Entegre raporlama, belirli bir çerçeveye dayalı olarak yapılmalıdır. En yaygın kullanılan çerçeve, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) tarafından geliştirilen Entegre Raporlama Çerçevesi'dir (IIRC, Entegre Raporlama Çerçevesi, 2023).

Bu çerçeve, kuruluşların raporlarında aşağıdaki altı sermaye türüne ilişkin bilgi sunmalarını önermektedir:

- Finansal sermaye
- Üretilmiş sermaye
- Fikri sermaye
- İnsan sermaye
- Sosyal ve ilişkisel sermaye
- Doğal sermaye (IIRC, Entegre Raporlama Çerçevesi, 2023:17).

Birçok kuruluş entegre raporlama uygulamaktadır. Entegre raporlama örnekleri arasında Unilever, Adidas, Coca-Cola ve Siemens gibi global şirketler yer almaktadır.

Entegre raporlama, bir kuruluşun mevcut raporlarındaki en önemli bilgileri bir araya getirir ve birbirine bağlar ve bunların kuruluşun mevcut ve gelecekteki değer yaratımını nasıl etkilediğini açıklar (Aras ve Sarıoğlu, 2015:35).

Kuruluşların finansal olmayan ve finansal performanslarını iyileştirerek rekabet avantajını sürdürme ve pazar değerlerini en üst düzeye çıkarma çabaları, entegre raporlama çalışmasını önemli ve gerekli kılmaktadır (Aras ve Yıldırım, 2019:409).

Kurumsal sürdürülebilirlik unsurlarını içeren kapsamlı veriler hazırlayın Raporda; finansal, sosyal ve çevresel unsurlar içerik unsurları ve yönergeler çerçevesinde ele alınıyor ve işletmelerin nasıl değer yarattığı anlatılıyor (Ömürbek vd., 2022:285).

Entegre raporlama, şirketlerin stratejisi, yönetimi, performansı ve gelecekte beklenenlerinin kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yarattığının kısa ve öz bir iletişimidir. Entegre raporlama, finansal ve finansal olmayan bilgileri bir araya getirerek, şirketlerin değer yaratma sürecini bütünsel bir şekilde ele alır. Bu sayede, şirketin finansal performansı ile sosyal, çevresel ve yönetsel performansı arasındaki etkileşimleri daha iyi anlaşılmasını sağlar.

Entegre raporlama, aşağıdaki temel ilkeleri üzerine kuruludur:

Kurumsal bütünlük: Entegre raporlama, şirketin stratejisi, yönetimi, performansı ve gelecekte beklenenlerinin bütünsel bir şekilde ele alınmasını sağlar.

Paydaş odaklılık: Entegre raporlama, şirketin paydaşlarına daha şeffaf ve güvenilir bilgi sunmayı amaçlar.

Değer yaratma: Entegre raporlama, şirketin kısa, orta ve uzun vadeli değer yaratmasını teşvik eder.

Entegre raporlama, günümüzde giderek daha fazla şirket tarafından benimsenen bir raporlama yaklaşımıdır. 2023 yılı itibarıyla, dünyanın önde gelen 3.000 şirketinin yaklaşık %60'ı entegre raporlama yapmaktadır. Türkiye'de de entegre raporlama giderek yaygınlaşmaktadır. 2023 yılı itibarıyla, Türkiye'de entegre raporlama yapan şirket sayısı 100'ün üzerindedir.

Entegre raporlama, şirketlerin paydaşlarına daha şeffaf ve güvenilir bilgi sunarak, şirketin itibarını ve değerini artırmaya yardımcı olan, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunan bir raporlama yaklaşımıdır (Entegre Raporlama Derneği,2023).

Entegre raporlama, paydaşlara ve kuruluşlara birçok fayda sağlayan bir raporlama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, kuruluşların değer yaratma sürecini daha şeffaf ve hesap verebilir hale getirerek sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSININ ARAŞTIRILMASI

Çalışmanın bu bölümünde, analizde kullanılacak metodoloji ve kullanılacak veri seti hakkında açıklamalar yapılacaktır. Sürdürülebilirlik kavramından daha önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Çalışmada sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlendikten sonra, bankaların entegre raporlarından içerik analiz yöntemiyle verilere ulaşılmıştır. Daha sonrasında, sürdürülebilirliğin ölçülmesi veya alternatifler arasında karşılaştırılabilmesi için literatürde kullanılan yöntem ve araçlardan faydalanmak gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında en uygun metodolojinin ÇKKV olduğu söylenebilmektedir. ÇKKV yöntemleri, incelenecek değişkenlerle ilgili birden fazla kriteri değerlendirerek alternatifler arasında optimal olanını seçmek üzerine kurulu bir metodoloji barındırmaktadır. ÇKKV yöntemleri alternatifler arasında incelemeye imkan veren bir amaca sahip oldukları için sürekli geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü belirsizlik altında karar verme ve optimal çözüme ulaşma düşüncesi asla duraksamayan bir felsefeye sahiptir. Ayrıca ÇKKV yöntemleri kendi içerisinde başka bir konuyu da önemli bir hale getirmektedir. Alternatifler arasında karar verirken, kullanılacak kriterler ve bu kriterlerin önem dereceleri veya ağırlıkları da doğru bir şekilde belirlenmelidir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde ÇKKV yöntemlerinde kriter ağırlıklarının belirlenmesi için kullanılabilecek ağırlıklandırma yöntemleri ile optimizasyon ilkelerine dayanan sıralama yöntemleri tanıtılacaktır.

3.1. Metodoloji

3.1.1. İçerik Analizi

İçerik analizi yöntemi, bir veya daha fazla metinde belirli kelime veya kavramların yer alıp almadığını tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır. Weber (1990:20) içerik analizini “metinlerden geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir dizi prosedürü” olarak kaydederken, Krippendorff (2004:18) “metinlerden geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir araştırma tekniği” olarak tanımlamaktadır.

İçerik analizi, açıklamaları kolayca açığa çıkarabilir, sergilenen ve ilk görünümde algılanandan ziyade gizli, örtülü içeriği ortaya çıkarmak için kullanılan bir yöntemdir (Bilgin, 2001:11).

Bu yöntemde araştırmacı, incelenen kelime ve kavramları dijital hale getirir, analiz eder ve metinde verilen bilgilerle ilgili çıkarımlarda bulunur. Analiz edilecek metin; bir kitap,

bir kitap bölümü, bir makale, bir röportaj, bir tartışma veya bir gazete manşeti bile olabilmektedir (Aras vd.,2018).

Çalışmada sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, GRI Raporlama Çerçevesi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI), GRI G4 Raporlama Çerçevesi, UNEP FI (Birleşmiş Milletler Finans Girişimi) ve UNGC (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) Uluslararası standartlarından ve Aras vd. (2018), Sobhani v.d. (2012) makalelerinden faydalanılmıştır.

Bu araştırma, sermaye öğelerini ve bu öğelere ait göstergeleri kapsamlı bir şekilde inceleyerek, belirli göstergeler için bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, öncelikli olarak Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi (IIRC) ele alınmıştır.

Çalışmada, içerik analizi lisanslı Nvivo Pro 11.0 paket programı ile bankaların entegre raporlarından içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

Örneğin, Ziraat Bankası A.Ş. 2020 entegre raporundan, “Karbondiyoksit tüketimi hakkında bilgi”, GRI G4 Raporlama Çerçevesinden alınmıştır. İçerik analizinde “Karbondiyoksit tüketimi” kavramı, Ziraat Bankası A.Ş. entegre raporunda taranmış ve çıkan sayı Çevresel boyutun alt kriterlerinden, Ç.2.13 koduyla o yılın verisine sıfır rakamı işlenmiştir.

Bir başka örnekte, Yapı Kredi Bankası A.Ş. 2021 entegre raporundan, “Kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri, yolsuzlukla mücadelede alınan önlemler ve yolsuzluk vakaları ile ilgili çalışmalar”, UNGC10’dan alınmış bir kriterdir. Bu kriter için de “yolsuzluk” kavramı içerik analiziyle Yapı Kredi Bankası A.Ş. bankası entegre raporundan taratılmış ve çıkan sayı sosyal boyutun alt kriterlerinden S.1.3. koduyla 49 sayısı o yılın verisine işlenmiştir.

Yukarıdaki anlatıldığı gibi, toplamda 7 boyut ve 75 alt kriter için 2020-2021 ve 2022 yıllarına ait 7 bankanın entegre raporlarından içerik analiz yöntemiyle bilgiler taratılmış ve sayısal verilere çevrilmiştir.

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen veriler, ÇKKV modelleriyle ağırlıklandırma ve sıralama yapılarak analiz edilmiştir.

3.1.2. Ağırlıklandırma Yöntemleri

Bu bölümde, literatürde sıklıkla kullanılan bazı temel ÇKKV yöntemleri ile kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesinde kullanılan temel ağırlıklandırma yöntemleri tanıtılacaktır.

İlk olarak bahsedilmesi gereken konu çok kriterli karar verme yaklaşımıdır. ÇKKV yöntemleri kullanılarak yapılan çalışma analizin aşamaları temelde dört ana adımdan oluşmaktadır (Yüksel, 2010:14).

Adım 1: Alternatiflerin ve bunların değerlendirilmesiyle ilgili kriterlerin belirlenerek karar verme probleminin yapısının oluşturulması.

Adım 2: Değerlendirme ölçeğinin tanımlanması.

Kriter ve alternatiflerin değerlendirilmesi niceliksel veya niteliksel olabilmektedir. Elde edilen veriler ÇKKV modeline uygun şekilde sayısal değerlere dönüştürülmektedir.

Adım 3: Seçilecek ağırlıklandırma yöntemi uygulanarak kriter ağırlıklarını hesaplanmaktadır.

Adım 4: Seçilen ÇKKV yöntemini kullanarak alternatifleri sıralanmaktadır.

Üçüncü ve dördüncü adım, tercih edilen yönetime göre değişmektedir. Aşağıdaki alt bölümlerde hem literatürde kullanılan ağırlıklandırma yöntemleri hem de ÇKKV yöntemleri hakkında daha ayrıntılı açıklamalara yer verilecektir.

3.1.2.1. MEREC Yöntemi

Objektif kriter ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan Entropi, CRITIC, CILOS, CCSD gibi çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Son yıllarda MEREC adı verilen yeni bir objektif ağırlıklandırma yöntemi Keshavarz-Ghorabae ve arkadaşları tarafından literatüre kazandırılmıştır. (Keshavarz-Ghorabae, vd, 2021).

MEREC yöntemi kriterlerin önem derecesini belirlemek için karar matrisinde kaldırma etkilerini kullanmaktadır. Bu yöntem, kriter ağırlıklarını hesaplarken her bir kriterin, alternatiflerin genel performansı üzerindeki uzaklaştırma etkilerini kullanması açısından diğer yöntemlerden farklılık göstermektedir. MEREC oldukça yeni bir yöntem olduğundan literatürde bu yöntemi kullanan az sayıda çalışma bulunmaktadır (Keshavarz-Ghorabae, 2021; Goswami vd., 2022; Ünlü vd., 2022). Bu nedenle bu çalışmada, banka sürdürülebilirlik kriterleri için objektif ağırlıkların elde edilmesi aşamasında MEREC yönteminden de yararlanılacaktır.

MEREC'in hesaplama adımları aşağıdaki gibidir (Keshavarz-Ghorabae et al., 2021; Keshavarz-Ghorabae, 2021):

Adım 1: Karar matrisinin oluşturulması. $x_{ij} \geq 0$ olacak şekilde Denklem (1) gibi bir karar matrisi olduğu varsayılmaktadır.

$$X = \begin{matrix} & \begin{matrix} w_1 & w_2 & \dots & w_n \\ C_1 & C_2 & \dots & C_n \end{matrix} \\ \begin{matrix} A_1 \\ A_2 \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} & \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \end{matrix} \quad (3.1)$$

Adım 2: Karar matrisinin normalleştirilmesi ve tüm değerlerin minimizasyon türüne dönüştürülmesiyle normalleştirilmiş matris elemanları elde edilir. B^S 'nin faydalı kriterler kümesini göstermesi ve C^S 'nin maliyet artırıcı kriterler kümesini temsil etmesi durumunda, normalleştirme için aşağıdaki Denklem (2) kullanılabilir.

$$n_{ij}^x = \begin{cases} \frac{\min_k x_{kj}}{x_{ij}} & \text{if } j \in B^S \\ \frac{x_{ij}}{\max_k x_{kj}} & \text{if } j \in C^S \end{cases} \quad (3.2)$$

Adım 3: Alternatiflerin (S_i) performanslarının logaritmik bir ölçü kullanılarak Denklem (3) yardımıyla hesaplanması üçüncü adımı oluşturmaktadır.

$$S_i = \ln \left(1 + \left(1/m \sum_j |\ln(n_{ij}^x)| \right) \right) \quad (3.3)$$

Adım 4: Her bir kriteri sırayla kaldırarak alternatiflerin performanslarının hesaplanması aşaması ise dördüncü adımı oluşturmaktadır.

i. alternatifin j. kriterinin kaldırılmasına ilişkin performans, şeklinde ifade ve sembolize edilirse, aşağıdaki Denklem (4) kullanılarak değerler hesaplanabilmektedir:

$$S'_{ij} = \ln \left(1 + \left(1/m \sum_{k, k \neq j} |\ln(n'_{ik})| \right) \right) \quad (3.4)$$

Adım 5: Yöntemin 3. ve 4. adımlarından elde edilen değerlere ilişkin mutlak sapmaların toplamını hesaplayarak j'inci kriterin kaldırma etkisi elde edilmektedir. Bu sonuç j'inci kriterin uzaklaştırma etkisi olarak ifade edilmektedir Aşağıdaki denklem (5) kullanılarak değerler hesaplanmaktadır.

$$\varepsilon_j = \sum_i |S'_{ij} - S_i| \quad (3.5)$$

Adım 6: Bir önceki adımda elde edilen kaldırma etkilerinin (ε_j) değerleri kullanılarak kriterlerin objektif ağırlıkları belirlenmektedir. j. kriterin objektif ağırlığı hesaplanmak isteniyorsa Denklem (6) kullanılabilir.

$$w_j^0 = \frac{\varepsilon_j}{\sum_k \varepsilon_k} \quad (3.6)$$

3.1.2.2. CILOS Yöntemi

Kriterlerin etki kaybına dayanan CILOS objektif kriter ağırlıklandırma tekniği, herhangi bir kriter optimum olarak seçildiğinde, diğer kriterlerin karşılaştırmalı olarak etkilerinin ne derecede azalacağını ölçmektedir (Mirkin, 1974; Zavadskas and Podvezko, 2016; Čereška ve diğerleri, 2016).

Yeni bir teknik olan CILOS, bir kriter en iyi olarak kabul edildiğinde, diğer ölçütlerin maruz kaldığı karşılaştırmalı etki kaybının tespitinde kullanılmaktadır (Mazman İtik ve Sel, 2021: 2784).

CILOS tekniğinin önemli bir üstünlüğü de Entropi yönteminde yer alan, bir kriter gere göre alternatif değerlerinin mesafelerinin yakın olması durumunda, ilgili kriterin önem derecesinin azalması sorununu ortadan kaldırmasıdır (Čereška vd., 2016: 8).

CILOS tekniğinin uygulama basamakları, çözüm aşamaları aşağıdaki şekildedir (Pala, 2021: 168-170);

Yöntem yalnızca maksimize eden kriterlere uygulanabilir, bu nedenle minimize eden kriterler maksimize eden kriterlere dönüştürülmelidir. Bu amaçla farklı dönüşümler uygulanmaktadır:

$$\bar{r}_{ij} = \frac{\min_i r_{ij}}{r_{ij}} \quad (3.7)$$

Dönüştürülen minimum değerlere ve aynı maksimum değerlere sahip yeni matris;

$X = \|x_{ij}\|$ olarak gösterilmektedir ve sırayla her bir sütunda en yüksek değerdeki $\max x_{ij}$ kriterinin yer aldığı satırlar bir araya getirilerek yeni kare matris $R = \|r_k\|$ elde edilmektedir. R matrisi köşegen değerleri tüm kriterlerin en yüksek değerlerini içermektedir.

X matrisinin k_j satırlarının değerlerinden $A = \|a_{ij}\|$ kare matrisi oluşturulur. X_{ki} , i'inci kriterin maksimum değerlerine karşılık gelmektedir:

Daha sonra görel kayıpların $P = \|p_{ij}\|$ matrisi oluşturulmaktadır:

$$p_{ij} = \frac{x_j a_{ij}}{x_j} \quad (3.8)$$

P matrisinin p_{ij} elemanları, i'inci kriter en iyi olarak seçildiğinde, alternatifin j'inci kriter gere göre kaybını göstermektedir. Devamında, ağırlıklar $q = (q_1, q_2, \dots, q_m)$ doğrusal denkleminin çözülmesiyle belirlenmektedir:

$$F \cdot q = 0,$$

burada F matrisi aşağıdaki gibidir (Zavadskas and Podvezko, 2016);

$$F = \begin{pmatrix} -\sum_{i=1}^m p_{i1} & p_{12} \dots & p_{1m} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ p_{m1} & p_{m2} \dots & -\sum_{i=1}^m p_{im} \end{pmatrix} \quad (3.9)$$

Kriter önem kaybına dayalı yöntem, entropi yönteminin dezavantajını ortadan kaldırmaktadır. Böylece, bir kriterin değeri önemli ölçüde farklılaşmadığında, ilgili kriterin ağırlığı artar ve analiz üzerinde güçlü bir etkiye sahip olacaktır. Veriler homojen ise, bir kriterin değeri tüm alternatifler için az çok benzer olduğundan, kriterin tüm göreceli kayıpları ve toplam kaybı sıfıra yakın olmaktadır.

3.1.2.3. CCSD Yöntemi

Wang ve Luo (2010) tarafından ortaya atılan CCSD objektif kriter ağırlığı belirleme yönteminde kriter içi standart sapma ile kriterler arası korelasyon katsayısı birlikte ele alınarak, kriterlere dair önem dereceleri hesaplanmaktadır.

CCSD aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır (Wang ve Luo, 2010, s. 2-3):

CCSD'de ilk olarak $A_1, \dots, A_n$ kadar alternatifin $O_1, \dots, O_m$ kadar özellik için değerlendirilerek elde edilen $X = \|X_{ij}\|_{(n \times m)}$ karar matrisinin özelliklerin fayda ve maliyet yönlü kriter olmasına göre sırasıyla Eşitlik 7 ve 8'ye göre normalize edilmesi ile normalize karar matrisi $Z = \|Z_{ij}\|_{(n \times m)}$ elde edilir. Eşitlik 7 ve 8'te bulunan X_j^{min} ve X_j^{max} sırasıyla ilgili kriterdeki en düşük ve en yüksek değerleri ifade etmektedir.

$$\text{Eğer } j \text{ fayda kriteriyse;} \quad Z_{ij} = \frac{X_{ij} - X_j^{min}}{X_j^{max} - X_j^{min}} \quad (3.10)$$

$$\text{Eğer } j \text{ maliyet kriteriyse;} \quad Z_{ij} = \frac{X_j^{max} - X_{ij}}{X_j^{max} - X_j^{min}} \quad (3.11)$$

Daha sonra ise kriter O_j modelden çıkartılarak, kriterin alternatifleri değerlendirmede etkisi görülmek istenmektedir. Aşağıdaki eşitlikte O_j olmadan alternatiflerin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Burada w_k henüz bilinmeyen kriter ağırlıklarıdır.

$$d_{ij} = \sum_{k=1, k \neq j}^m Z_{ik} \cdot w_k \quad (i = 1, \dots, n) \quad (3.12)$$

Kriter O_j O ve kriter olmadan hesaplanan değerlendirme d_{ij} arasındaki korelasyon ise Eşitlik 9'da olduğu gibi hesaplanmaktadır.

$$R_j = \frac{\sum_{i=1}^n (Z_{ij} - \bar{Z}_j)(d_{ij} - \bar{d}_j)}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (Z_{ij} - \bar{Z}_j)^2 \sum_{i=1}^n (d_{ij} - \bar{d}_j)^2}} \quad (j = 1, \dots, m) \quad (3.13)$$

Eşitlik 9'da bulunan $\bar{Z}_j$ ve $\bar{d}_j$ değerleri aşağıdaki eşitlik (10) ve (11)'teki gibi hesaplanmaktadır;

$$\bar{Z}_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_{ij} \quad (j = 1, \dots, m) \quad (3.14)$$

$$\bar{d}_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n d_{ij} \quad (j = 1, \dots, m) \quad (3.15)$$

Elde edilen R_j değeri ne kadar büyük olursa, kriter O_j aynı oranda alternatif sıralamasında etkisiz olmakta ve değerlendirmede bulunup bulunmamasının yarattığı değişiklik az olmaktadır. Buradan CCSD ile kriter ağırlıklarının hesaplanması kriter sayısı kadar denklem içeren doğrusal olmayan modelin çözülmesi ile aşağıdaki eşitlik (12)'de olduğu gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Min}_j = \sum_{j=1}^m \left(w_j - \frac{\sigma_j \sqrt{1 - R_j}}{\sum_{k=1}^m \sigma_k \sqrt{1 - R_k}} \right)^2$$

Kısıtlar; $\sum_{j=1}^m w_j = 1 \quad w_j \geq 0, \quad (j = 1, \dots, m) \quad (3.16)$

3.1.3. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) Yöntemleri

Çok kriterli karar verme problemleriyle, birçok alternatife bir dizi kriter temelinde seçilmesi gereken durumlarda karşılaşılmaktadır. Alternatiflerin karşılaştırılması yaklaşımı bu tarz problemlerin en önemli kilit noktasıdır (Aouam vd., 2003:321).

ÇKKV yöntemleri alternatifler arasında amaç fonksiyonuna göre en uygun olanının tespit edilmesinde kullanılmaktadır. Bu işlem sırasında, daha önceki bölümlerde bahsedilen ağırlıklandırma yöntemleri kullanılarak, kriterlerin önem dereceleri belirlenmektedir. Daha sonra seçilecek olan ÇKKV yöntemi ile optimizasyon işlemi yapılmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında literatürde en çok kullanılan ÇKKV yöntemlerinden bazıları tanıtılacak ve metodoloji hakkında teknik bilgiler verilecektir.

3.1.3.1. ARAS

2010 yılında Zavadskas ve Turskis tarafından geliştirilen bu Çok Kriterli Karar Verme yöntemi olan ARAS, her bir alternatife performans düzeyini belirlemenin yanı sıra, her alternatife ideal alternatif ile olan oranını ifade etmektedir. ARAS, diğer ÇKKV yöntemleri

ile karşılaştırıldığında oransal derecelendirme açısından farklı bir yöntem olarak değerlendirilebilir (Arsu, 2021:21).

Yöntem 4 adımdan oluşmaktadır (Zavadskas ve Turskis, 2010):

Adım 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

Klasik karar verme matrislerine ek olarak ARAS yönteminde, karar matrisinde kriterlere ait en iyi değerlerde gösterilmektedir.

$$X = \begin{bmatrix} x_{01} & \dots & x_{0j} & \dots & x_{0n} \\ x_{i1} & \dots & x_{ij} & \dots & x_{in} \\ x_{m1} & \dots & x_{mj} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix}_{m \times n} \quad i=1,2,3,\dots,m \quad j=1,2,3,\dots,n$$

X karar matrisi, m alternatif, n de kriter sayısını ifade etmektedir.

X karar matrisinde, X_{ij} ; i alternatifinin j kriterinde sergilediği performans değeri, X_{0j} ; j kriterinin optimal değerini temsil etmektedir. Eğer j kriterinin optimal değeri önceden bilinmiyorsa, kriterin fayda veya maliyet ifade etmesine göre optimal değer, aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanabilmektedir.

$$X_{ij} = \max X_{ij}$$

$$X_{0j} = \min X_{0j}$$

Adım 2: Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

İkinci adımda karar matrisi normalize edilirken X matrisi, $\bar{x}$ matrisi olarak değiştirilmektedir.

$$\bar{X} = \begin{bmatrix} \bar{x}_{01} & \dots & \bar{x}_{0j} & \dots & \bar{x}_{0n} \\ \bar{x}_{i1} & \dots & \bar{x}_{ij} & \dots & \bar{x}_{in} \\ \bar{x}_{m1} & \dots & \bar{x}_{mj} & \dots & \bar{x}_{mn} \end{bmatrix}_{m \times n} \quad i=1,2,3,\dots,m \quad j=1,2,3,\dots,n$$

Adım 3: Normalize Edilmiş Ağırlıklı Karar Matrisinin Oluşturulması

Normalize edilmiş ağırlıklı karar matrisi w_j kriter ağırlıklarının kullanılması sonucu elde edilmektedir. Daha önceden hesaplanan ağırlıklar kullanılarak kriterlerin ağırlıklandırılmış şekli, aşağıdaki eşitlik yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$\hat{X}_{ij} = \bar{X}_{ij} \cdot w_j \quad 0 < w_j < 1$$

Adım 4: Optimallik Fonksiyonun Hesaplanması

$$S_i = \sum_{j=1}^n \hat{X}_{ij} \quad i=0,1,2,3,\dots,m$$

S_i değerindeki en yüksek değer en üst düzeyi, en düşük değer ise en alt düzeyi ifade etmektedir. Son olarak karar alternatiflerinin fayda derecelerine sıralaması yapılmaktadır. Sıralama alternatifin fayda düzeyini temsil eden K_i değeri hesaplanarak gerçekleştirilmektedir. Alternatif fayda derecesi belirlenirken, alternatifin optimallik fonksiyonu değeri (S_i) ile en üst optimallik fonksiyonu değeri (S_0) kullanılmaktadır. K_i değeri aşağıdaki eşitlik kullanılarak hesaplanmaktadır.

$$K_i = \frac{S_i}{S_0} \quad i=0,1,2,3,\dots,m$$

3.1.3.2. WASPAS

2012 yılında Zavadskas ve diğerleri tarafından geliştirilen WASPAS (Weighted Aggregated Sum Product Assessment) yöntemi, Weighted Sum Model (WSM) ve Weighted Product Model (WPM) modellerinin birleşimi olarak ortaya çıkmıştır (Çakır, vd., 2018: 604).

WASPAS yöntemi, çözüm aşamasında alternatiflerin kriterlere göre performans değerleri ve kriter ağırlıklarını kullanarak bir sıralama oluşturur. Karar vericilere sunulan çözüm sonucu, alternatiflerin sıralamasını içermektedir. Bu yöntem aynı zamanda ağırlıklı bütünleştirilmiş fonksiyonu iyileştirerek yüksek tutarlılık düzeyine ulaşma amacını taşımaktadır (Adalı ve Işık, 2017:66).

WASPAS yöntemini uygulamak için izlenmesi gereken 6 adım aşağıdaki gibidir (Zavadskas et. al.,2012):

Adım 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

$$X = [X_{ij}]_{m \times n} = \begin{bmatrix} X_{11} & X_{12} & X_{1n} \\ X_{21} & X_{22} & X_{2n} \\ X_{m1} & X_{m2} & X_{mn} \end{bmatrix} \quad i=1,2,3,\dots,m \quad j=1,2,3,\dots,n$$

x_{ij} ($x_{ij} \geq 0$) olup, i 'inci alternatifin j 'nci kriterdeki başarı düzeyini göstermektedir.

Adım 2: Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Normalizasyon işlemi gerçekleştirilen kriterlerin fayda ve maliyet oluşumuna göre aşağıdaki formüller yardımı ile hesaplamaları gerçekleştirilmektedir.

Fayda için;

$$n_{ij} = \frac{x_{ij}}{\max_i x_{ij}} \quad i=1,2,3,\dots,m \quad j=1,2,3,\dots,n$$

Maliyet için;

$$n_{ij} = \frac{\min_i x_{ij}}{x_{ij}} \quad i=1,2,3,\dots,m \quad j=1,2,3,\dots,n$$

Adım 3: Ağırlıklandırılmış Toplam Modeline (WSM) Göre Alternatiflerin Toplam Göreli Öneminin Hesaplanması

Ağırlıklandırılmış toplam modeline göre alternatiflerin toplam göreli önem değeri Q_i (1) simgesiyle ifade edilmektedir. Aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır;

$$n_{ij} = \frac{\min_i x_{ij}}{x_{ij}}$$

Formülde w_j , j 'nci kriterin ağırlığını ifade etmektedir.

Adım 4: Ağırlıklandırılmış Çarpım Modeli (WPM) ile İkinci Göreceli Önem Değerinin Hesaplanması

Ağırlıklandırılmış çarpım modeline göre alternatiflerin ikinci göreceli önem değeri $Q_i(2)$ simgesiyle ifade edilmektedir. Aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır;

$$Q_i^{(2)} = \prod_{j=1}^n n_{ij}^{w_j}$$

Adım 5: Yöntemlerin Sonuçları ile Hesaplanan Alternatiflerin Toplam Göreceli Öneminin Hesaplanması

Ağırlıklandırılmış Toplam Modeli ve Ağırlıklandırılmış Çarpım Modeli yardımıyla elde edilen sonuçlar ile alternatiflerin toplam göreceli önemi aşağıdaki formül ile bulunmaktadır;

$$Q_i = \lambda Q_i^{(1)} + (1 - \lambda) Q_i^{(2)}$$

Q_i sembolü, i 'nci alternatifin toplam göreceli önemini temsil ederken, λ ise bu yöntemdeki bir parametredir ve 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. λ değeri, karar vericinin tercihlerine bağlı olarak değişebilir. λ değerinin 0'a eşit olması durumunda sistem, Ağırlıklandırılmış Çarpım Modeline; λ değerinin 1'e eşit olması durumunda ise Ağırlıklandırılmış Toplam Modeline geçiş yapmaktadır.

Adım 6: İdeal Alternatifin Belirlenmesi

Q_i değerleri arasında en yüksek değere sahip olan alternatif, ideal alternatif olarak tanımlanmaktadır.

3.1.3.3. COBRA Yöntemi (COMprehensive distance Based Ranking)

Cobra yöntemi Türkçe'ye Kapsamlı Mesafeye Dayalı Sıralama (COMprehensive distance Based RAnking) şeklinde tercüme edilmektedir. Oldukça yeni bir ÇKKV yöntemi olarak literatüre dahil olmuştur.

Alternatiflerin nihai sıralamasını elde etmek için kullanılan COBRA yöntemi birkaç alt adımdan oluşmaktadır (Krstic, et al., 2022):

Adım 1: i 'nci alternatifin ($i = 1, \dots, n$) j 'nci kriter değeri ($j = 1, \dots, m$), kullanılarak a_{ij} değerleri hesaplanır. Böylece A karar matrisi oluşturulur:

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & \cdots & a_{1m} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & \cdots & a_{nm} \end{bmatrix} \quad (3.17)$$

Burada n toplam kriter sayısı, m ise dikkate alınan alternatiflerin toplam sayısıdır.

Adım 2: Normalize karar matrisi Δ oluşturulur:

$$\Delta = [a_{ij}]_{n \times m'} \quad (3.18)$$

Burada α_{ij} şu şekilde hesaplanır:

$$\alpha_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max_i a_{ij'}} \quad (3.19)$$

Adım 3: Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi Δ_w aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$\Delta_w = [w_j \times \alpha_{ij}]_{n \times m'} \quad (3.20)$$

Burada w_j , j'nci kriterin göreceli ağırlığıdır.

Adım 4: Her bir kriter fonksiyonu için pozitif ideal çözüm (PIS_j), negatif ideal çözüm (NIS_j) ve ortalama çözüm (AS_j) aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$PIS_j = \max_i (w_j \times \alpha_{ij}), \forall j = 1, \dots, m \text{ za } j \in J^B \quad (3.21)$$

$$PIS_j = \min_i (w_j \times \alpha_{ij}), \forall j = 1, \dots, m \text{ za } j \in J^C \quad (3.22)$$

$$NIS_j = \min_i (w_j \times \alpha_{ij}), \forall j = 1, \dots, m \text{ za } j \in J^B \quad (3.23)$$

$$NIS_j = \max_i (w_j \times \alpha_{ij}), \forall j = 1, \dots, m \text{ za } j \in J^C \quad (3.24)$$

$$AS_j = \frac{\sum_{i=1}^n (w_j \times \alpha_{ij})}{n}, \forall j = 1, \dots, m \text{ za } j \in J^B \quad (3.25)$$

Burada J^B fayda kriterini J^C ise maliyet kriterini ifade etmektedir.

Adım 5: Her alternatif için pozitif ideal çözüm (d(PIS_j)) ve negatif ideal (d(NIS_j)) çözüm değerlerinin yanı sıra pozitif (d([AS] _j^+)) ve negatif (d([AS] _j^-)) ortalamaya çözüme olan mesafeleri belirlenir:

$$d(S_j) = dE(S_j) + \sigma \times dE(S_j) \times dT(S_j), \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.26)$$

S_j herhangi bir çözümü (PIS_j, NIS_j veya AS_j) temsil ettiği durumda, σ aşağıdaki şekilde elde edilen düzeltme katsayısıdır:

$$\sigma = \max_i dE(S_j)_i - \min_i dE(S_j)_i \quad (3.27)$$

$dE(S_j)_i$ ve $dT(S_j)_i$ aşağıdaki gibi elde edilen pozitif ideal çözüm için sırasıyla Öklid ve Taxicab mesafelerini belirtmektedir:

$$dE(PIS_j)_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m (PIS_j - w_j \times \alpha_{ij})^2}, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.28)$$

$$dT(PIS_j)_i = \sum_{j=1}^m |PIS_j - w_j \times \alpha_{ij}|, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.29)$$

negatif ideal çözüm için şu şekilde elde edilir:

$$dE(NIS_j)_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m (NIS_j - w_j \times \alpha_{ij})^2}, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.30)$$

$$dT(NIS_j)_i = \sum_{j=1}^m |NIS_j - w_j \times \alpha_{ij}|, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.31)$$

elde edilen ortalama çözüme olan pozitif mesafe için ise aşağıdaki şekilde elde edilir:

$$dE(AS_j)_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^m \tau^+ (AS_j - w_j \times \alpha_{ij})^2}, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.32)$$

$$dT(AS_j)_i^+ = \sum_{j=1}^m \tau^+ |AS_j - w_j \times \alpha_{ij}|^2, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.33)$$

$$\tau^+ = \begin{cases} 1 & \text{if } AS_j < w_j \times \alpha_{ij} \\ 0 & \text{if } AS_j > w_j \times \alpha_{ij} \end{cases} \quad (3.34)$$

ve elde edilen ortalama çözüme olan negatif mesafe için aşağıdaki şekilde elde edilir:

$$dE(AS_j)_i^- = \sqrt{\sum_{i=1}^m \tau^-(AS_j - w_j \times \alpha_{ij})^2}, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.35)$$

$$dT(AS_j)_i^- = \sum_{i=1}^m \tau^- |AS_j - w_j \times \alpha_{ij}|^2, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.36)$$

$$\tau^- = \begin{cases} 1 & \text{if } AS_j > w_j \times \alpha_{ij} \\ 0 & \text{if } AS_j < w_j \times \alpha_{ij} \end{cases} \quad (3.37)$$

Step 6: Kapsamlı mesafelerin (dC_i) artan değerlerine göre alternatifler, aşağıdaki eşitlik yardımıyla sıralanmaktadır:

$$dC_i = \frac{d(PIS_j)_i - d(NIS_j)_i - d(AS_j)_i^+ + d(AS_j)_i^-}{4}, \quad \forall i = 1, \dots, n \quad \forall j = 1, \dots, m \quad (3.38)$$

3.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de faaliyet gösteren ve sürdürülebilir entegre raporlarını yayınlayan yedi adet ticari bankanın, sürdürülebilirlik performansları incelenerek performans sıralamaları belirlenmeye çalışılacaktır. Sürdürülebilirlik performans sıralamaları için belirlenen değişkenlerin önem dereceleri yani ağırlıkları, çalışmanın metodoloji kısmında tanıtılan ağırlıklandırma yöntemleri aracılığıyla belirlenecektir. Daha sonra belirlenecek olan ÇKKV yöntemleri ile sıralamalar yapılarak performans karşılaştırması yapılacaktır. Ortaya çıkan sonuçlar, literatürdeki çalışmalarla tartışılarak çalışmanın katkıları ele alınacaktır.

Çalışmanın uygulama aşamasında Türkiye’de faaliyet gösteren ve sürdürülebilir entegre raporlarını yayınlayan yedi adet ticari bankanın 2020, 2021 ve 2022 yılları için içerik analizi kullanılarak entegre raporlardan elde edilen 7 boyuttaki veriler aracılığıyla sürdürülebilirlik performansları incelenecektir. Analizde 2020 ve 2021 yılları Covid-19 pandemi dönemi, 2022 yılı ise pandemi sonrası dönem olarak ele alınacaktır. Yapılacak incelemelerde kullanılacak yöntemler, literatürden yararlanarak belirlenmiştir.

3.2.1. Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi

Kriterin ağırlıklarının belirlenmesi, ÇKKV yöntemlerinin başarısı için önemli bir adımdır. Bu nedenle, kriter ağırlıklarının belirlenmesinde kriterler, araştırmanın amacına uygun olarak tespit edilmelidir. Birbiriyle ilişkili ve ölçülebilir olmalıdır. Kriter ağırlıkları, objektif olarak belirlenmelidir. Kriterin ağırlıklarının belirlenmesi, ÇKKV yöntemlerinin sonuçlarını doğrudan etkilemektedir. Kriter ağırlıkları doğru belirlenmezse, yöntemler doğru sonuçlar vermeyebilir. Bu nedenle, kriter ağırlıklarının belirlenmesi amacıyla çalışmada, üç

farklı ağırlıklandırma işlemi yapılmıştır. Kriter ağırlıkları belirlenirken, MEREC, CILOS ve CCSD yöntemleri kullanılarak farklı önem dereceleri altında karşılaştırmalar yapılacaktır.

3.2.2. Alternatiflerin Performans Sıralaması

Alternatiflerin performans sıralaması, karar verme sürecinin bir diğer önemli ve son aşamadır. Bu sıralama, alternatifler arasından en iyisinin seçilmesine yardımcı olmaktadır. Bu araştırmada, alternatiflerin performans sıralamaları için üç farklı yöntemi kullanılmıştır. Kullanılan yöntemler ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemleri olarak belirlenmiştir.

3.2.3. Alternatifler ve Kriterler

Çalışmada, Türkiye’de Borsa İstanbul’da (BIST) işlem gören, yedi ticari banka belirlenmiştir. Analizde kullanılacak kriterler ise sürdürülebilirliği ifade eden toplam yedi boyuta indirgenmiş 75 kriterden oluşmaktadır. Alternatifler ve kriter boyutları ile ilgili diğer bilgiler çalışmanın devam eden bölümlerinde incelenecektir.

3.2.3.1. Alternatifler

Bankacılıkta sürdürülebilirlik performansı hakkında yapılacak bu çalışmada, Türkiye’de hizmet veren ve Borsa İstanbul’da (BIST) işlem gören bankalar arasından seçilmiş yedi adet ticari banka üzerinde incelemeler yapılacaktır. Performans sıralaması aşamasında kullanılacak ÇKKV yöntemlerinde sıralanması gereken değişkenlere alternatifler adı verilmektedir. Bu amaçla BIST’ta işlem gören, işlem hacmine göre en büyük yedi ticari banka, modelde kullanılmak üzere belirlenmiştir. Bu ticari bankalar ve çalışma boyunca kullanılacak kodlar ise Tablo 3.1.’deki gibidir;

Tablo 3.1 Bankalar

Bankalar
Akbank
Garanti bankası
Halk bankası
İş bankası
Vakıfbank
Yapı kredi bankası
Ziraat bankası

3.2.3.2. Kriterler

Performans sıralaması aşamasında kullanılacak ÇKKV yöntemlerinde sıralanması gereken değişkenlere bankalar adı verilirken, bu sıralamanın optimize edilmesinde kullanılacak ve her alternatif için değişir nitelikte olan değişkenlere ise kriter adı verilmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği gibi, yapılan araştırma için toplam 75 adet bankacılıkta sürdürülebilirlik performans kriteri belirlenmiştir. Fakat bu 75 kriter, sürdürülebilirliğin 7 boyutu altında toplanarak kullanılacaktır. Çalışmada sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, GRI Raporlama Çerçevesi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI), GRI G4 Raporlama Çerçevesi, UNEP FI (Birleşmiş Milletler Finans Girişimi) ve UNGC (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) Uluslararası standartlarından ve Aras vd. (2021), Sobhani v.d. (2012) makalelerinden faydalanılmıştır. 75 kriter ve yedi boyut Ek-1 de yer almaktadır.

Bu kriterler ve çalışma boyunca kriterler için kullanılacak olan kodlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.2 Kriterler ve Kodlar

No	İncelenen Boyut	Kullanılacak Kod
1	Stratejik Analiz	C1
2	Kurumsal profil	C2
3	Ekonomik	C3
4	Çevresel	C4
5	Sosyal	C5
6	Ürün sorumluluğu	C6
7	Yönetmel	C7

Stratejik Analiz (C1)

Stratejik analiz, bir işletmenin veya kuruluşun uzun vadeli hedeflerine ulaşmak için mevcut durumunu ve çevresini değerlendirme sürecidir. Bu süreç, işletmenin veya kuruluşun güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini belirlemeyi amaçlar. Stratejik analiz, işletmenin veya kuruluşun stratejisini geliştirmek ve uygulamak için gerekli temel bilgileri sağlamaktadır.

Kurumsal Profil (C2)

Kurumsal profil, bir işletmenin veya kuruluşun temel bilgilerini içeren bir belgedir. Bu bilgiler, işletmenin veya kuruluşun adını, adresini, telefon numarasını, web sitesini, kuruluş tarihini, faaliyet alanını, ürün veya hizmetlerini, çalışan sayısını ve finansal durumunu içerebilir. Kurumsal profil, işletmenin veya kuruluşun kimliğini ve amacını yansıtmaktadır.

Ekonomik (C3)

Ekonomik faktörler, bir işletmenin veya kuruluşun faaliyetlerini etkileyen genel ekonomik koşulları ifade etmektedir. Bu faktörler, ekonomik büyüme oranını, enflasyonu, faiz oranlarını, işsizliği ve döviz kurlarını içerebilir. Ekonomik faktörler, işletmenin veya kuruluşun maliyetlerini, satışlarını ve karlılığını etkileyebilmektedir.

Çevresel (C4)

Çevresel faktörler, bir işletmenin veya kuruluşun faaliyetlerini etkileyen çevresel koşulları ifade etmektedir. Bu faktörler, iklim değişikliğini, doğal kaynakların tükenmesini, kirliliği ve atıkları içerebilir. Çevresel faktörler, işletmenin veya kuruluşun maliyetlerini, satışlarını ve karlılığını etkileyebilmektedir.

Sosyal (C5)

Sosyal faktörler, bir işletmenin veya kuruluşun faaliyetlerini etkileyen sosyal koşulları ifade etmektedir. Bu faktörler, nüfusun yaş dağılımını, eğitim seviyesini, gelir seviyesini ve tüketim alışkanlıklarını içerebilir. Sosyal faktörler, işletmenin veya kuruluşun pazarını, ürün veya hizmetlerini ve pazarlama stratejilerini etkileyebilmektedir.

Ürün Sorumluluğu (C6)

Ürün sorumluluğu, bir işletmenin veya kuruluşun ürettiği veya sattığı ürünlerin kullanımından kaynaklanan zararlardan sorumlu olmasıdır. Bu sorumluluk, ürünün tasarımından, üretiminden, pazarlamasından ve kullanımından kaynaklanan zararları içerebilir. Ürün sorumluluğu, işletmeleri veya kuruluşları, ürünlerinin güvenliğini ve kalitesini sağlamaya teşvik etmektedir (Kotler ve Armstrong 2017, Thompson ve Strickland,2016).

Yönetmel (C7)

Bu kriter işletmenin yönetim kademesinin sürdürülebilir bankacılık işlemleri hakkında farkındalığının ve çabalarının incelendiği kısımdır. Burada, işletmenin yönetim kademesindeki yapılanma şekli, yönetmel bilişsellik, iç denetim ve montrol gibi mekanizmalardan bahsedilebilir.

3.3. Analiz ve Bulgular

Analizlerde 2020, 2021 ve 2022 yılları için ayrı ayrı olmak üzere 3 farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılarak ağırlıklar belirlenmiştir. Sonrasında elde edilen ağırlıklar 3 farklı sıralama yöntemi kullanılarak alternatiflerin, sürdürülebilirlik performansları sıralanmıştır. Üç yıllık analiz bulguları çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrı ayrı incelenecektir.

3.3.1. 2020 Yılı Analizi ve Bulgular

2020 yılındaki veriler kullanılarak Türkiye'deki Bankaların sürdürülebilirlik performansı incelemesi sırasıyla MEREC, CILOS ve CCSD ağırlıklandırma yöntemleri kullanılarak belirlenen kriter ağırlıklarıyla tekrar hesaplanacaktır. Belirlenen kriter ağırlıkları kullanılarak, bankaların sürdürülebilirlik performansları ise aynı sırayla, ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemleriyle belirlenecektir.

3.3.1.1. Mercec-ARAS (2020)

Belirlenen kriterlerin değerlendirilmesi için ilk olarak nispi ağırlıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Mercec ağırlıklandırma işleminde sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.3'te belirtildiği gibi hesaplanmıştır;

Tablo 3.3 Kriter Ağırlıkları (Mercec)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,2606	0,1067	0,1031	0,1213	0,0941	0,1180	0,1962

Kriter değerlendirmelerinde olduğu gibi aynı prosedür izlenerek, belirlenen kriterlere göre Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performansları, kriterlerin değerleri kullanılarak içerik analizi yöntemiyle belirlenmiş ve A karar matrisi oluşturulmuştur. Bu derlenen kriter değerleri Tablo 3.4'te sunulmaktadır;

Tablo 3.4 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2020)

Alternatifler ve Kriterler	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Akbank	8	14	41	292	456	62	43
Garanti bankası	9	24	26	265	680	74	176
Halk bankası	2	8	10	125	246	49	28
İş bankası	14	10	31	255	716	61	56
Vakıfbank	7	12	32	234	723	63	370
Yapı kredi bankası	16	33	13	314	612	75	184
Ziraat bankası	1	27	12	88	281	25	151

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra Tablo 3.3'te ifade edilen kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında optimallik fonksiyonu kullanılarak S_i ve S_0 değerleri hesaplanmıştır. Son aşamada alternatifin fayda derecesi belirlenirken, alternatifin optimallik fonksiyonu değeri (S_i) ile en yüksek optimallik fonksiyonu değeri (S_0) birbirlerine oranlanarak K_i değerleri hesaplanmaktadır. K_i

değerleri hesaplanarak büyükten küçüğe sıralanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 3.5'te gösterildiği gibidir:

Tablo 3.5 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,1342	0,5113	5
Garanti bankası	0,1707	0,6503	3
Halk bankası	0,0575	0,2192	7
İş bankası	0,1580	0,6020	4
Vakıfbank	0,1886	0,7184	2
Yapı kredi bankası	0,2060	0,7847	1
Ziraat bankası	0,0851	0,3242	6

2020 yılı için yapılan sürdürülebilirlik performans sıralamasında MEREC yöntemiyle ağırlıklandırma sonrası en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise yine Halk Bankası olarak saptanmıştır. 2019 yılına göre Yapı Kredi Bankası bankasının sürdürülebilirlik performansının arttırdığı görülmektedir. Halk Bankası 2020 yılında da sürdürülebilirlik performansı açısından en kötü performansla yedi banka arasında yine son sırada yer almıştır.

3.3.1.2. CILOS-ARAS (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.6'de gösterildiği gibi hesaplanmıştır;

Tablo 3.6 Kriter Ağırlıkları (CILOS)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,0790	0,0695	0,0885	0,2216	0,2097	0,2604	0,0712

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.6'de gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.7'daki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3.7 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,1501	0,6789	5
Garanti bankası	0,1747	0,7905	2
Halk bankası	0,0772	0,3490	7
İş bankası	0,1606	0,7266	4
Vakıfbank	0,1734	0,7846	3
Yapı kredi bankası	0,1866	0,8442	1
Ziraat bankası	0,0773	0,3498	6

2020 yılı için yapılan sürdürülebilirlik performans sıralamasında CILOS yöntemiyle ağırlıklandırma sonrası en iyi performansa sahip bankanın yine Yapı Kredi Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise Halk Bankası olarak saptanmıştır.

3.3.1.3. CCSD-ARAS (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.8’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır;

Tablo 3.8 Kriter Ağırlıkları (CCSD)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,1186	0,2196	0,1997	0,0880	0,1039	0,1043	0,1658

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.8’de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.9’deki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3.9 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,1423	0,5529	5
Garanti bankası	0,1731	0,6725	3
Halk bankası	0,0610	0,2369	7
İş bankası	0,1429	0,5552	4
Vakıfbank	0,1841	0,7156	2
Yapı kredi bankası	0,1897	0,7373	1
Ziraat bankası	0,1069	0,4156	6

2020 yılı için yapılan sürdürülebilirlik performans sıralamasında CCSD yöntemiyle ağırlıklandırma sonrası en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu görülmektedir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise yine Halk Bankası olarak saptanmıştır. Halk Bankası 2020 yılında bu yöntemde de sürdürülebilirlik performansı açısından en kötü performansla son sırada yer almaktadır.

3.3.1.4. MEREC-WASPAS (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi Mercec yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.3'te gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.3'te gösterilen MEREC kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.10'deki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3.10 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,5712	0,4634	0,5173	5
Garanti bankası	0,6902	0,6673	0,6787	3
Halk bankası	0,2558	0,2002	0,2280	7
İş bankası	0,6556	0,5422	0,5989	4
Vakıfbank	0,7131	0,6669	0,6900	2
Yapı kredi bankası	0,8165	0,7625	0,7895	1
Ziraat bankası	0,3238	0,2419	0,2828	6

2020 yılı için yapılan kriterlerin MEREC yöntemiyle ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında WASPAS yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın yine Yapı Kredi Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Halk Bankası bankası olduğu görülmektedir.

3.3.1.5. CILOS-WASPAS (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.6'de gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.6'de gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.11'teki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3.11 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,7194	0,6505	0,6849	5
Garanti bankası	0,8262	0,8067	0,8164	2
Halk bankası	0,3834	0,3287	0,3560	6
İş bankası	0,7674	0,7013	0,7344	4
Vakıfbank	0,7938	0,7648	0,7793	3
Yapı kredi bankası	0,8715	0,8300	0,8508	1
Ziraat bankası	0,3472	0,3098	0,3285	7

2020 yılı için yapılan kriterlerin CILOS yöntemiyle ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında WASPAS yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise yine Ziraat Bankası olduğu tespit edilmiştir.

3.3.1.6. CCSD-WASPAS (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.8’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır. Waspas yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.8’de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.12’teki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3.12 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,6051	0,4958	0,5504	5
Garanti bankası	0,7069	0,6873	0,6971	2
Halk bankası	0,2679	0,2220	0,2449	7
İş bankası	0,6056	0,5026	0,5541	4
Vakıfbank	0,7106	0,6611	0,6859	3
Yapı kredi bankası	0,7643	0,6959	0,7301	1
Ziraat bankası	0,4131	0,3357	0,3744	6

2020 yılı için yapılan kriterlerin CCSD yöntemiyle ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında Waspas yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu görülmektedir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Halk Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.3.1.7. MEREC-COBRA (2020)

Sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak mercec yöntemi kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.3'te hesaplandığı gibidir. Belirlenen kriterlere göre Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performanslarının kriterlerin değerleri, içerik analizi yöntemiyle belirlenmiş ve önceki bölümde Tablo 3.4'te gösterildiği gibi A karar matrisi oluşturulmuştur.

Tablo 3.3'te verilen kriter değerleri Denklem (13) kullanılarak normalize edilmiş ve böylece normalleştirilmiş karar matrisi D için değerler elde edilmiştir. Tablo 3.3'te sunulan kriter ağırlıkları kullanılarak ve Denklem (14) uygulanarak ağırlıklı normalleştirilmiş karar matrisi D_w oluşturulmuştur. Denklemler (17-18) kullanılarak her bir kriter fonksiyonu için pozitif ideal (PIS_j), denklemler (19-20) kullanılarak negatif ideal (NIS_j) ve denklem (21) kullanılarak ortalama çözümler (AS_j) elde edilmiştir.

Daha sonra her bir alternatif için pozitif ideal çözüme ($d - PIS_j$) olan uzaklıklar ve Negatif ideal çözüme ($d - NIS_j$) olan uzaklıklar elde edilmiştir. Ortalama çözümden pozitif uzaklıklar ($d(AS^+ j)$) ve ortalama çözümden negatif uzaklıklar ($d(AS^- j)$) ise 28-29, 30-31 numaralı denklemler kullanılarak elde edilmiştir. Son olarak bankaların sürdürülebilirlik sıralaması, elde edilen her bir kriter mesafelerinin (dC_i) değerlerinin artan sırada düzenlenmesiyle 34 numaralı denklem kullanılarak elde edilmiştir. Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performanslarını sıralamak için COBRA yöntemi uygulanarak elde edilen sonuçlar Tablo 3.13'te gösterilmiştir.

Tablo 3.13 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

BankaKodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,2495	0,1897	0,0533	0,0585	0,0163	5
Garanti bankası	0,1724	0,2291	0,0479	0,0000	-0,0262	4
Halk bankası	0,3799	0,0443	0,0000	0,1497	0,1213	7
İş bankası	0,2032	0,2719	0,1067	0,0559	-0,0299	3
Vakıfbank	0,1770	0,2690	0,1321	0,0284	-0,0489	2
Yapı kredi bankası	0,1267	0,3466	0,1561	0,0272	-0,0872	1
Ziraat bankası	0,3532	0,0930	0,0292	0,1561	0,0968	6

2020 yılı için yapılan kriterlerin MEREC yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında COBRA yöntemine göre en iyi performansa sahip banka yine Yapı Kredi Bankası olmuştur. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Halk Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.3.1.8. CILOS-COBRA (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.6'da gösterildiği hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.6'da gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.14'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.14 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,1316	0,2385	0,0638	0,0317	-0,0348	5
Garanti bankası	0,0760	0,2875	0,0795	0,0000	-0,0728	2
Halk bankası	0,2808	0,0897	0,0000	0,1364	0,0819	6
İş bankası	0,1085	0,2596	0,0697	0,0251	-0,0489	4
Vakıfbank	0,1004	0,2619	0,0779	0,0147	-0,0562	3
Yapı kredi bankası	0,0794	0,3137	0,1067	0,0234	-0,0794	1
Ziraat bankası	0,3293	0,0486	0,0187	0,1904	0,1131	7

2020 yılı için yapılan kriterlerin CILOS yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında COBRA yöntemine göre en iyi performansa sahip banka yine Yapı Kredi Bankası olmuştur. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Ziraat Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.3.1.9. CCSD-COBRA (2020)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.8'de gösterildiği hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.8'de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.15'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.15 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2020)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,2205	0,1988	0,0906	0,0566	-0,0030	4
Garanti bankası	0,1461	0,2095	0,0561	0,0000	-0,0299	3
Halk bankası	0,3432	0,0361	0,0000	0,1375	0,1111	7
İş bankası	0,2298	0,1848	0,0658	0,0705	0,0124	5
Vakıfbank	0,1712	0,2380	0,1187	0,0439	-0,0354	2
Yapı kredi bankası	0,1669	0,2647	0,1279	0,0530	-0,0432	1
Ziraat bankası	0,2608	0,1439	0,0598	0,1108	0,0420	6

2020 yılı için yapılan kriterlerin CCSD yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında COBRA yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise yine Halk Bankası olduğu görülmektedir.

3.3.1.10.2020 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı

2020 yılında yapılan analizler sonucunda üç farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılarak yapılan ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemine göre ortaya çıkan sıralama sonuçları aşağıdaki Tablo 3.16’da sunulduğu gibidir.

Tablo 3.16 2020 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları

Banka Adı	MEREC			CILOS			CCSD		
	Aras	Waspas	Cobra	Aras	Waspas	Cobra	Aras	Waspas	Cobra
Akbank	5	5	5	5	5	5	5	5	4
Garanti	3	3	4	2	2	2	3	2	3
Halkbank	7	7	7	7	6	6	7	7	7
İş Bankası	4	4	3	4	4	4	4	4	5
Vakıfbank	2	2	2	3	3	3	2	3	2
Yapı Kredi	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ziraat Bankası	6	6	6	6	7	7	6	6	6

3.3.2. 2021 Yılı Analizi ve Bulgular

2021 yılındaki veriler kullanılarak Türkiye’deki sürdürülebilir bankacılık performansı incelemesi sırasıyla MEREC, CILOS ve CCSD ağırlıklandırma yöntemleri kullanılarak belirlenen kriter ağırlıklarıyla tekrar hesaplanacaktır. Belirlenen kriter ağırlıkları kullanılarak, bankaların sürdürülebilirlik performansları ise aynı sırayla ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemleriyle belirlenecektir.

3.3.2.1. MEREC-ARAS (2021)

Belirlenen kriterlerin değerlendirilmesi için ilk olarak nispi ağırlıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak mercec kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.17’de belirtildiği gibi hesaplanmıştır.

Tablo 3.17 Kriter Ağırlıkları (MEREC)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,3205	0,1262	0,0616	0,1809	0,1284	0,0725	0,1100

Kriter değerlendirmelerinde olduğu gibi aynı prosedür izlenerek, belirlenen kriterlere göre Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performansları, kriterlerin değerleri kullanılarak içerik analizi yöntemiyle belirlenmiş ve A karar matrisi oluşturulmuştur. Bu derlenen kriter değerleri Tablo 3.18’de sunulmuştur.

Tablo 3.18 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2021)

Alternatifler ve Kriterler	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Akbank	11	40	51	450	712	119	273
Garanti bankası	5	25	27	135	445	53	83
Halk bankası	8	27	17	168	558	67	85
İş bankası	14	31	30	349	955	94	198
Vakıfbank	7	14	17	281	773	52	301
Yapı kredi bankası	18	38	26	441	763	96	214
Ziraat bankası	1	37	16	71	261	43	138

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi Mercec yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.17’de gösterildiği hesaplanmıştır. Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.17’de gösterilen Mercec kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.19’daki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.19 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	S _i	K _i	Sıra
Akbank	3,0564	12,5516	2
Garanti bankası	6,4690	26,5664	6
Halk bankası	5,5803	22,9165	5
İş bankası	3,9961	16,4109	3
Vakıfbank	4,7015	19,3076	4
Yapı kredi bankası	2,1395	8,7865	1
Ziraat bankası	7,3464	30,1694	7

2021 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının Mercec yöntemi kullanılarak belirlendiği sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir.

3.3.2.2. CILOS-ARAS (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.20’de gösterildiği hesaplanmıştır.

Tablo 3.20 Kriter Ağırlıkları (CILOS)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,0773	0,1098	0,0647	0,1637	0,1664	0,1051	0,3130

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.20’de gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.21’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.21 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	S _i	K _i	Sıra
Akbank	2,1925	9,4653	1
Garanti bankası	6,4957	28,0433	6
Halk bankası	5,5602	24,0042	5
İş bankası	4,0030	17,2815	3
Vakıfbank	4,9241	21,2580	4
Yapı kredi bankası	3,0717	13,2611	2
Ziraat bankası	7,4882	32,3279	7

2021 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CILOS yöntemi kullanılarak belirlendiği sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın Akbank olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında 2020 yılında en kötü performans sergileyen Halk Bankası 2021 yılında sürdürülebilirlik performansını artırarak iki basamak yükselmiş ve 5. sırada kendine yer bulmuştur.

3.3.2.3. CCSD-ARAS (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.22’te gösterildiği hesaplanmıştır.

Tablo 3.22 Kriter Ağırlıkları (CCSD)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,1281	0,2243	0,1449	0,0615	0,1546	0,0739	0,2128

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.22’de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.23’teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.23 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	S _i	K _i	Sıra
Akbank	2,1509	9,2510	1
Garanti bankası	6,5440	28,1456	6
Halk bankası	5,5862	24,0263	5
İş bankası	3,9718	17,0827	3
Vakıfbank	4,7725	20,5262	4
Yapı kredi bankası	3,0358	13,0569	2
Ziraat bankası	7,5264	32,3707	7

2021 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CCSD yöntemi kullanılarak belirlendiği sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın Akbank olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında 2020 yılında en kötü performans

sergileyen Halk Bankası 2021 yılında sürdürülebilirlik performansını artırarak iki basamak yükselmiş ve 5. sırada kendine yer bulmuştur.

3.3.2.4. MEREC-WASPAS (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi MEREC yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.17’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.17’de gösterilen MEREC kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.24’teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.24 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	Q_1	Q_2	Q_i	Sıra
Akbank	0,8325	0,8136	0,8230	2
Garanti bankası	0,3772	0,3587	0,3680	6
Halk bankası	0,4625	0,4470	0,4548	5
İş bankası	0,7816	0,7753	0,7784	3
Vakıfbank	0,5479	0,5091	0,5285	4
Yapı kredi bankası	0,8883	0,8750	0,8816	1
Ziraat bankası	0,2941	0,1887	0,2414	7

2021 yılı için yapılan kriterlerin MEREC yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında WASPAS yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Yapı Kredi Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında en kötü performans sergileyen Halk Bankası bankası 2020 yılına göre sürdürülebilirlik performansını artırarak iki basamak yükselmiş ve 5. sırada kendine yer bulmuştur.

3.3.2.5. CILOS-WASPAS (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.20’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.20’de gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.25’teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.25 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,8985	0,8891	0,8938	1
Garanti bankası	0,3841	0,3663	0,3752	6
Halk bankası	0,4359	0,4132	0,4245	5
İş bankası	0,7655	0,7563	0,7609	3
Vakıfbank	0,6859	0,6322	0,6590	4
Yapı kredi bankası	0,8153	0,8031	0,8092	2
Ziraat bankası	0,3789	0,3084	0,3437	7

2021 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CILOS yöntemi kullanılarak belirlendiği, WASPAS sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın yine Akbank bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın da Ziraat Bankası bankası olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında 2020 yılında en kötü performansı sergileyen Halk Bankası bankası, 2021 yılında sürdürülebilirlik performansını artırarak iki basamak yükselmiştir.

3.3.2.6. CCSD-WASPAS (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.22’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.22’de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.26’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.26 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,8910	0,8787	0,8849	1
Garanti bankası	0,4345	0,4116	0,4231	6
Halk bankası	0,4716	0,4465	0,4590	5
İş bankası	0,7593	0,7495	0,7544	3
Vakıfbank	0,5852	0,5281	0,5567	4
Yapı kredi bankası	0,8097	0,7918	0,8007	2
Ziraat bankası	0,4362	0,3292	0,3827	7

2021 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CCSD yöntemi kullanılarak belirlendiği, WASPAS sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın yine

Akbank olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın da yine Ziraat Bankası olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında 2020 yılında en kötü performansı sergileyen Halk Bankası, 2021 yılında sürdürülebilirlik performansını artırarak iki basamak yükseldiği dikkat çekmektedir.

3.3.2.7. MEREC-COBRA (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi MEREC yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.17’de gösterildiği hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.17’de gösterilen mercec kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.27’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.27 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,1359	0,3205	0,1084	0,0000	-0,0732	3
Garanti bankası	0,3483	0,0925	0,0009	0,1132	0,0920	6
Halk bankası	0,2808	0,1539	0,0000	0,0658	0,0482	5
İş bankası	0,1058	0,3304	0,1100	0,0000	-0,0837	2
Vakıfbank	0,2640	0,1890	0,0485	0,0704	0,0242	4
Yapı kredi bankası	0,0551	0,4262	0,1918	0,0003	-0,1406	1
Ziraat bankası	0,4410	0,0772	0,0217	0,1932	0,1338	7

2021 yılı için yapılan kriterlerin MEREC yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında COBRA yöntemine göre en iyi performansa sahip banka Yapı Kredi Bankası olmuştur. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Ziraat Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Halk Bankası ise 2021 yılında bir önceki yıla göre performansını arttırdığı görülmektedir.

3.3.2.8. CILOS-COBRA (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.20’de gösterildiği hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.20’de gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.28’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.28 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,0609	0,3185	0,1356	0,0000	-0,0983	1
Garanti bankası	0,3254	0,0568	0,0009	0,1327	0,1001	7
Halk bankası	0,3044	0,0842	0,0000	0,1184	0,0846	6
İş bankası	0,1287	0,2408	0,0726	0,0000	-0,0462	4
Vakıfbank	0,1416	0,2813	0,1294	0,0531	-0,0540	3
Yapı kredi bankası	0,1081	0,2669	0,0914	0,0004	-0,0625	2
Ziraat bankası	0,3107	0,0875	0,0187	0,1265	0,0828	5

2021 yılı için yapılan kriterlerin cilos yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında Cobra yöntemine göre en iyi performansa sahip banka Akbank olmuş ve önceki yıla göre performansını arttırmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise 2020 yılına göre gerileyen Garanti Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.3.2.9. CCSD-COBRA (2021)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.22’de gösterildiği hesaplanmıştır. Cobra yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.22’de gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.29’daki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.29 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2021)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,0677	0,2812	0,1230	0,0000	-0,0841	1
Garanti bankası	0,2555	0,0835	0,0020	0,0958	0,0664	7
Halk bankası	0,2428	0,1061	0,0000	0,0835	0,0550	6
İş bankası	0,1170	0,2194	0,0683	0,0000	-0,0427	3
Vakıfbank	0,2136	0,1925	0,0884	0,1011	0,0084	4
Yapı kredi bankası	0,1039	0,2503	0,0903	0,0008	-0,0590	2
Ziraat bankası	0,2584	0,1386	0,0385	0,1057	0,0467	5

2021 yılı için yapılan kriterlerin CCSD yöntemine göre ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında Cobra yöntemine göre en iyi performansa sahip banka yine Akbank olmuş ve önceki yıla göre performansını arttırmıştır. Sürdürülebilirlik

performansı en kötü bankanın ise 2020 yılına göre gerileyen Garanti Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Halk Bankası ise bir önceki yıla göre performansını arttırdığı tespit edilmiştir.

3.3.2.10.2021 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı

2021 yılında yapılan analizler sonucunda üç farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılarak yapılan ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemine göre ortaya çıkan sıralama sonuçları aşağıdaki Tablo 3.30’da sunulduğu gibidir.

Tablo 3.30 2021 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları

	MEREC			CILOS			CCSD		
Banka Adı	Aras	Waspas	Cobra	Aras	Waspas	Cobra	Aras	Waspas	Cobra
Akbank	2	2	3	1	1	1	1	1	1
Garanti	6	6	6	6	6	7	6	6	7
Halkbank	5	5	5	5	5	6	5	5	6
İş Bankası	3	3	2	3	3	4	3	3	3
Vakıfbank	4	4	4	4	4	3	4	4	4
Yapı Kredi	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Ziraat Bankası	7	7	7	7	7	5	7	7	5

3.3.3. 2022 Yılı Analizi ve Bulgular

2022 yılındaki veriler kullanılarak Türkiye’deki sürdürülebilir bankacılık performansı incelemesi sırasında MEREC, CILOS ve CCSD ağırlıklandırma yöntemleri kullanılarak belirlenen kriter ağırlıklarıyla tekrar hesaplanacaktır. Belirlenen kriter ağırlıkları kullanılarak, bankaların sürdürülebilirlik performansları ise aynı sırayla ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemleriyle belirlenecektir.

3.3.3.1. MEREC-ARAS (2022)

Belirlenen kriterlerin değerlendirilmesi için ilk olarak nispi ağırlıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak mercec kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.31’te belirtildiği gibi hesaplanmıştır.

Tablo 3.31 Kriter Ağırlıkları (MEREC)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,3363	0,0546	0,0732	0,1680	0,1165	0,1927	0,0587

Kriter değerlendirmelerinde olduğu gibi aynı prosedür izlenerek, belirlenen kriterlere göre Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performansları, kriterlerin değerleri kullanılarak içerik analizi yöntemiyle belirlenmiş ve A karar matrisi oluşturulmuştur. Bu derlenen kriter değerleri Tablo 3.32'te sunulmuştur.

Tablo 3.32 Alternatiflerin Kriter Değerleri (2022)

Alternatifler ve Kriterler	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Akbank	27	59	14	321	689	89	285
Garanti bankası	16	45	19	287	764	66	323
Halk bankası	1	39	15	204	827	68	159
İş bankası	13	101	53	390	1145	84	217
Vakıfbank	7	44	24	209	869	68	333
Yapı kredi bankası	25	81	25	295	894	40	254
Ziraat bankası	4	54	12	72	336	15	177

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi Mercec yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.31'de gösterildiği hesaplanmıştır. ARAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.31'de gösterilen MEREC kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşığıdaki Tablo 3.33'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.33 MEREC-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,2059	0,8346	1
Garanti bankası	0,1559	0,6320	4
Halk bankası	0,0880	0,3565	6
İş bankası	0,1899	0,7699	2
Vakıfbank	0,1216	0,4928	5
Yapı kredi bankası	0,1853	0,7513	3
Ziraat bankası	0,0534	0,2165	7

2022 yılı için yapılan kriterlerin mercec yöntemiyle ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında ARAS yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Akbank olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise halen Ziraat Bankası olduğu görülmektedir. 2021 yılına göre Akbank sürdürülebilirlik performansını arttırarak üçüncü sıradan 2022 yılında ilk sıraya yükselmiştir. Yapı Kredi Bankası ve İş

Bankası ise birer basamak gerilemiştir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında en kötü performans sergileyen banka 2021 yılına göre değişmemiştir. En kötü performans 2022 yılında da Ziraat Bankası aittir.

3.3.3.2. CILOS-ARAS (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi Cilos yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.34'te gösterildiği hesaplanmıştır.

Tablo 3.34 Kriter Ağırlıkları (CILOS)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,0606	0,0822	0,0568	0,1402	0,1105	0,3704	0,1793

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.34'te gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.35'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.35 CILOS-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,1790	0,8124	2
Garanti bankası	0,1537	0,6979	3
Halk bankası	0,1210	0,5493	6
İş bankası	0,1950	0,8850	1
Vakıfbank	0,1481	0,6724	4
Yapı kredi bankası	0,1425	0,6467	5
Ziraat bankası	0,0608	0,2759	7

2022 yılı için yapılan sürdürülebilirlik performans sıralamasında CILOS yöntemiyle, ağırlıklandırma sonrası ARAS yönteminde en iyi performansa sahip bankanın İş Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise yine Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir. 2021 yılına göre Yapı Kredi Bankası sürdürülebilirlik performansının dört basamak gerilediği görülmektedir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında en kötü performans sergileyen Ziraat Bankası yine en düşük sürdürülebilirlik performansına sahip banka olarak tespit edilmiştir.

3.3.3.3. CCSD-ARAS (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları aşağıdaki Tablo 3.36'da gösterildiği hesaplanmıştır.

Tablo 3.36 Kriter Ağırlıkları (CCSD)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
Ağırlıklar	0,1668	0,1700	0,1438	0,0548	0,1046	0,1501	0,2099

Aras yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.36'da gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.37'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.37 CCSD-ARAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	S_i	K_i	Sıra
Akbank	0,1728	0,7175	2
Garanti bankası	0,1488	0,6178	4
Halk bankası	0,0956	0,3968	6
İş bankası	0,2000	0,8307	1
Vakıfbank	0,1382	0,5737	5
Yapı kredi bankası	0,1701	0,7062	3
Ziraat bankası	0,0746	0,3098	7

2022 yılı için yapılan sürdürülebilirlik performans sıralamasında CCSD yöntemiyle, ağırlıklandırma sonrası ARAS yönteminde en iyi performansa sahip bankanın İş Bankası olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise yine Ziraat Bankası olarak belirlenmiştir. 2021 yılına göre Yapı Kredi Bankası sürdürülebilirlik performansının iki basamak gerilediği görülmektedir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında en kötü performans sergileyen Ziraat Bankası yine en düşük sürdürülebilirlik performansına sahip banka olarak tespit edilmiştir.

3.3.3.4. MEREC-WASPAS (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi Mercec yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.33'te gösterildiği gibi hesaplanmıştır. Waspas yöntemine göre karar matrisi normalize

edildikten sonra, Tablo 3.31’de gösterilen Merce kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.38’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.38 MEREC-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,8388	0,7963	0,8176	1
Garanti bankası	0,6510	0,6355	0,6433	4
Halk bankası	0,4015	0,2243	0,3129	6
İş bankası	0,7943	0,7542	0,7743	2
Vakıfbank	0,5285	0,4742	0,5013	5
Yapı kredi bankası	0,7391	0,7127	0,7259	3
Ziraat bankası	0,2245	0,2035	0,2140	7

2022 yılı için yapılan kriterlerin MEREC yöntemiyle ağırlıklandırıldığı sürdürülebilirlik performans sıralamasında WASPAS yöntemine göre en iyi performansa sahip bankanın Akbank olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü banka ise halen Ziraat Bankası olduğu görülmektedir. 2021 yılına göre Akbank sürdürülebilirlik performansını arttırarak üçüncü sıradan 2022 yılında ilk sıraya yükselmiştir. Sürdürülebilir bankacılık sıralamasında en kötü performans sergileyen banka 2021 yılına göre değişmemiştir. En kötü performans 2022 yılında da Ziraat Bankası aittir.

3.3.3.5. CILOS-WASPAS (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.34’te gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.34’te gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.39’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.39 CILOS-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,8294	0,7936	0,8115	2
Garanti bankası	0,7184	0,6974	0,7079	3
Halk bankası	0,5718	0,4923	0,5321	6
İş bankası	0,8853	0,8672	0,8763	1
Vakıfbank	0,6985	0,6618	0,6802	4
Yapı kredi bankası	0,6444	0,6208	0,6326	5
Ziraat bankası	0,2818	0,2474	0,2646	7

2022 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CILOS yöntemi kullanılarak belirlendiği, WASPAS sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın İş Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Ziraat Bankası olduğu görülmektedir.

3.3.3.6. CCSD-WASPAS (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.36’da gösterildiği gibi hesaplanmıştır. WASPAS yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.36’da gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.40’daki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.40 CCSD-WASPAS Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka/Kod	Q ₁	Q ₂	Q _i	Sıra
Akbank	0,7419	0,6843	0,7131	2
Garanti bankası	0,6512	0,6172	0,6342	4
Halk bankası	0,4317	0,3141	0,3729	6
İş bankası	0,8320	0,8021	0,8171	1
Vakıfbank	0,6158	0,5578	0,5868	5
Yapı kredi bankası	0,7093	0,6863	0,6978	3
Ziraat bankası	0,3258	0,2839	0,3049	7

2022 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CCSD yöntemi kullanılarak belirlendiği, WASPAS sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın İş Bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise Ziraat Bankası olduğu görülmektedir.

3.3.3.7. MEREC-COBRA (2022)

Sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak MEREC kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.31’de hesaplandığı gibidir. Belirlenen kriterlere göre Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performanslarının kriterlerin değerleri, içerik analizi yöntemiyle belirlenmiş ve önceki bölümde Tablo 3.32’de gösterildiği gibi A karar matrisi oluşturulmuştur.

Tablo 3.31’de verilen kriter değerleri Denklem (13) kullanılarak normalize edilmiş ve böylece normalleştirilmiş karar matrisi D için değerler elde edilmiştir. Tablo 3.31’de sunulan kriter ağırlıkları kullanılarak ve Denklem (14) uygulanarak ağırlıklı normalleştirilmiş karar matrisi D_w oluşturulmuştur. Denklemler (17-18) kullanılarak her bir kriter fonksiyonu için pozitif ideal (PIS_j), denklemler (19-20) kullanılarak negatif ideal (NIS_j) ve denklem (21) kullanılarak ortalama çözümler (AS_j) elde edilmiştir.

Daha sonra her bir alternatif için pozitif ideal çözüme ($d - PIS_j$) olan uzaklıklar ve Negatif ideal çözüme ($d - NIS_j$) olan uzaklıklar elde edilmiştir. Ortalama çözümden pozitif uzaklıklar ($d(AS^+ j)$) ve ortalama çözümden negatif uzaklıklar ($d(AS^- j)$) ise 28-29, 30-31 numaralı denklemler kullanılarak elde edilmiştir. Son olarak bankaların sürdürülebilirlik sıralaması, elde edilen her bir kriter mesafelerinin (dC_i) değerlerinin artan sırada düzenlenmesiyle 34 numaralı denklem kullanılarak elde edilmiştir. Türk Bankalarının sürdürülebilirlik performanslarını sıralamak için COBRA yöntemi uygulanarak elde edilen sonuçlar Tablo 3.41’de gösterilmiştir.

Tablo 3.41 MEREC-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

BankaKodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	Dc	Sıra
Akbank	0,0846	0,4652	0,2007	0,0167	-0,1412	1
Garanti bankası	0,1838	0,2811	0,0421	0,0107	-0,0322	4
Halk bankası	0,4054	0,1481	0,0151	0,1687	0,1027	6
İş bankası	0,1864	0,3308	0,1046	0,0069	-0,0605	3
Vakıfbank	0,3084	0,1820	0,0228	0,0857	0,0473	5
Yapı kredi bankası	0,1361	0,3879	0,1596	0,0481	-0,0908	2
Ziraat bankası	0,4550	0,0390	0,0000	0,1982	0,1536	7

2022 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının mercec yöntemi kullanılarak belirlendiği, COBRA sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın Akbank bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise yine Ziraat Bankası bankası olduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.8. CILOS-COBRA (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CILOS yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.34'te gösterildiği hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.34'te gösterilen CILOS kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.42'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.42 CILOS-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,0821	0,3965	0,1292	0,0142	-0,1074	1
Garanti bankası	0,1363	0,2853	0,0473	0,0139	-0,0456	3
Halk bankası	0,1924	0,2539	0,0282	0,0664	-0,0058	5
İş bankası	0,0753	0,3944	0,1277	0,0181	-0,1072	2
Vakıfbank	0,1445	0,2863	0,0549	0,0263	-0,0426	4
Yapı kredi bankası	0,2370	0,1849	0,0373	0,0945	0,0273	6
Ziraat bankası	0,4292	0,0171	0,0000	0,2401	0,1630	7

2022 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının cilos yöntemi kullanılarak belirlendiği, COBRA sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın Akbank olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İş Bankası ise ikinci sıraya gerilemiştir. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise yine Ziraat Bankası olduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.9. CCSD-COBRA (2022)

Kriterlerin ağırlıklandırma işlemi CCSD yöntemi kullanılarak yapılmış ve sürdürülebilirlik performans sıralamasında kullanılacak kriter ağırlıkları daha önce Tablo 3.36'da gösterildiği gibi hesaplanmıştır. COBRA yöntemine göre karar matrisi normalize edildikten sonra, Tablo 3.36'da gösterilen CCSD kriter ağırlıklarıyla çarpılarak ağırlıklı normalize karar matrisi elde edilmiştir. Sonrasında yöntemin adımları takip edilerek aşağıdaki Tablo 3.43'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.43 CCSD-COBRA Sürdürülebilirlik Performans Sıralaması (2022)

Banka Kodu	d(PIS)	d(NIS)	d(AS+)	d(AS-)	dC	Sıra
Akbank	0,1431	0,2466	0,1044	0,0271	-0,0452	2
Garanti bankası	0,1665	0,1846	0,0516	0,0290	-0,0102	4
Halk bankası	0,2710	0,1052	0,0118	0,1090	0,0658	6
İş bankası	0,1165	0,2505	0,1256	0,0210	-0,0597	1
Vakıfbank	0,1930	0,1695	0,0559	0,0494	0,0042	5
Yapı kredi bankası	0,1365	0,2091	0,0847	0,0368	-0,0301	3
Ziraat bankası	0,2952	0,0337	0,0000	0,1288	0,0976	7

2022 yılı için yapılan kriter ağırlıklarının CCSD yöntemi kullanılarak belirlendiği, COBRA sürdürülebilirlik performans sıralamasında en iyi performansa sahip bankanın İş Bankası bankası olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirlik performansı en kötü bankanın ise yine Ziraat Bankası bankası olduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.10.2022 Yılı Sürdürülebilirlik Performansı

2022 yılında yapılan analizler sonucunda üç farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılarak yapılan ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemine göre ortaya çıkan sıralama sonuçları aşağıdaki Tablo 3.44’te sunulduğu gibidir.

Tablo 3.44 2022 Yılı Sürdürülebilir Performans Sonuçları

	MEREC			CILOS			CCSD		
Banka Adı	ARAS	WASPAS	COBRA	ARAS	WASPAS	COBRA	ARAS	WASPAS	COBRA
Akbank	1	1	1	2	2	1	2	2	2
Garanti	4	4	4	3	3	3	4	4	4
Halkbank	6	6	6	6	6	5	6	6	6
İş Bankası	2	2	3	1	1	2	1	1	1
Vakıfbank	5	5	5	4	4	4	5	5	5
Yapı Kredi	3	3	2	5	5	6	3	3	3
Ziraat Bankası	7	7	7	7	7	7	7	7	7

2022 yılı verilerine göre, Mercec-Aras, Mercec-waspas, mercec-cobra ve CCSD-COBRA yöntemlerine göre sürdürülebilir performansı en iyi banka Akbank iken, CILOS-ARAS, CILOS-WASPAS, CILOS-COBRA, CCSD-ARAS, CCSD-WASPAS ve CCSD-COBRA yöntemlerine göre de sürdürülebilir performansı en iyi banka İş Bankası olmuştur.

3.3.4. Duyarlılık Analizleri

Duyarlılık analizi, optimizasyon problemlerinde elde edilen sonuçların, kullanılan kriter ağırlıklarında meydana gelen değişikliklere ne derece bağımlı olduğunu kontrol etmek amacıyla kullanılan bir inceleme aracıdır. Bu sebeple duyarlılık analizi, ÇKKV teknikleriyle yapılan analizlerde önemli bir bileşen olarak ele alınmaktadır. ÇKKV modellerinde yapılan işlemler, genellikle girdi bileşenlerine yani kriter olarak ifade edilen verilere bağımlı olarak farklılaşmaktadır. Kriterlerde ortaya çıkan değişikliklerin karar verme modelinin sonuçlarını ne şekilde etkilediğini incelemek amacıyla kullanılan duyarlılık analizleri sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Demir vd., 2024: 2).

Çalışmada sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması yapılmış ve üç farklı sıralama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması yapılırken kullanılan kriterler için farklı ağırlıklar belirlenmiştir. Duyarlılık analizi, kriter ağırlıklarının farklılaşması durumunda sıralamaların nasıl değiştiğini görmeye yarayan bir analizdir. Kriter ağırlıkları birçok şekilde türetilabilmektedir. Fakat çalışmada kriter ağırlıkları beş farklı yöntemle hesaplanmış ve bu sonuçlar kullanılarak beş senaryo şeklinde incelemeler yapılmıştır.

2020, 2021 ve 2022 yılları olamk üzere toplamda üç yıllık inceleme yapılmıştır. Duyarlılık analizinde kullanılacak olan beş senaryo ise beş farklı ağırlıklar (MEREC, CILOS, CCSD, Eşit ağırlıklandırma ve Entropi) kullanılarak belirlenmiştir.

Burada amaç kriter ağırlıklarındaki değişikliğin, yöntemin sıralamasını ne kadar etkilediğinin ölçülmesidir. Farklı senaryolarda ortaya çıkan sıralama sonuçlarının hassasiyetini ölçebilmek için Spearman sıra korelasyonu ölçüsünden faydalanılacaktır. Kullanılan senaryolar, elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralamaları ve ortaya çıkan Spearman sıra korelasyonu değerleri ilerleyen bölümlerde incelenecektir.

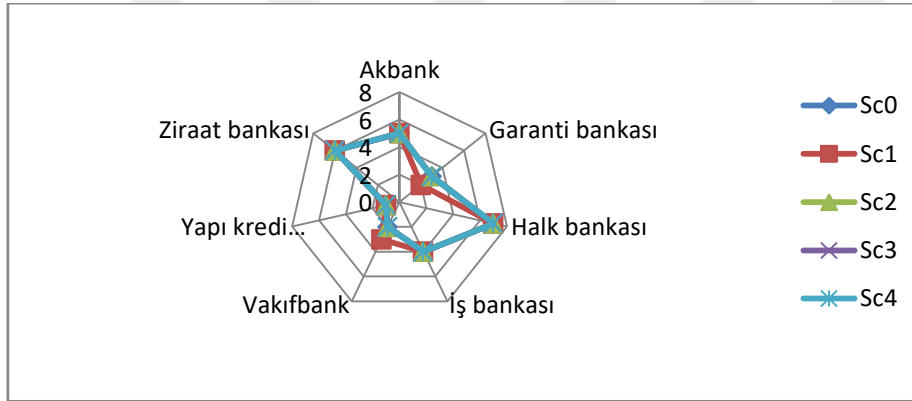
3.3.4.1. 2020 Yılı Duyarlılık Analizi

İlk olarak ARAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması beş farklı senaryo için tablo 3.45'teki gibi sunulmuştur.

Tablo 3.45 2020 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	5	3	7	4	2	1	6
c1	5	2	7	4	3	1	6
c2	5	3	7	4	2	1	6
c3	5	3	7	4	2	1	6
c4	5	3	7	4	2	1	6

Tablo 3.45'te görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.1 2020 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak sonuçlar tablo 3.46'da sunulmuştur.

Tablo 3.46 2020 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,9642	1,0000	1,0000	1,0000
Sc1		1,0000	0,9642	1,0000	1,0000
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

Tablo 3.46'da görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,9642 olduğu görülmektedir. Yani

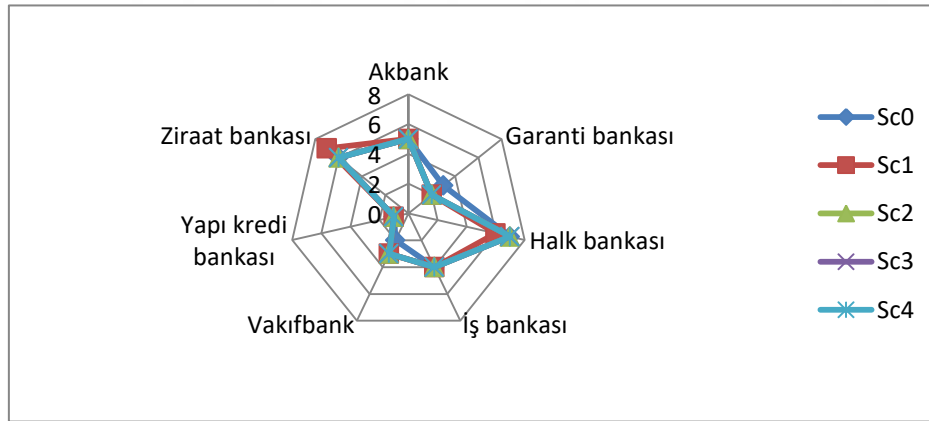
ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası ARAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

İkinci olarak WASPAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması beş farklı senaryo için tablo 3.47’de verilmiştir.

Tablo 3.47 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	5	3	7	4	2	1	6
c1	5	2	6	4	3	1	7
c2	5	2	7	4	3	1	6
c3	5	2	7	4	3	1	6
c4	5	2	7	4	3	1	6

Tablo 3.47’te görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.2 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak tablo 48’de sunulmuştur.

Tablo 3.48 2020 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,9285	0,9642	0,9642	0,9642
Sc1		1,0000	0,9642	0,9642	0,9642
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

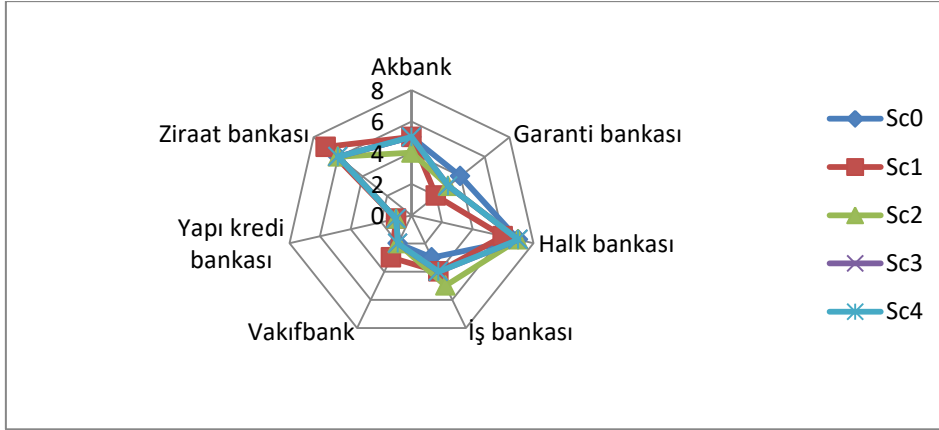
Tablo 3.48’de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,9285 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası WASPAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

Son olarak COBRA yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralamaları, beş farklı senaryo için tablo 3.49’daki gibi tespit edilmiştir.

Tablo 3.49 2020 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Bankası	Kredi	Ziraat Bankası
c0	5	3	7	4	2		1	6
c1	5	2	6	4	3		1	7
c2	5	2	7	4	3		1	6
c3	5	2	7	4	3		1	6
c4	5	2	7	4	3		1	6

Tablo 3.49’da görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında elde edilen sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.3 2020 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak tablo 3.50’de sunulmuştur.

Tablo 3.50 2020 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,8571	0,8928	0,9642	0,9642
Sc1		1,0000	0,8928	0,9285	0,9285
Sc2			1,0000	0,9642	0,9642
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

Tablo 50’de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında oldukça küçük farklılıklar ortaya çıkmıştır. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,8571 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası COBRA yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının da tutarlı olduğu söylenebilir.

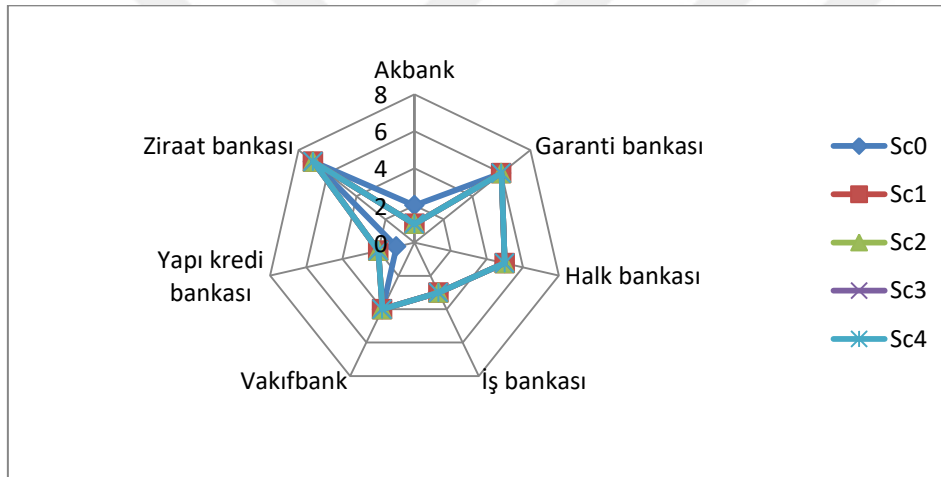
3.3.4.2. 2021 Yılı Duyarlılık Analizi

Beş farklı senaryo için ARAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması tablo 3.51’deki gibi hesaplanmıştır.

Tablo 3.51 2021 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	2	6	5	3	4	1	7
c1	1	6	5	3	4	2	7
c2	1	6	5	3	4	2	7
c3	1	6	5	3	4	2	7
c4	1	6	5	3	4	2	7

Tablo 3.51’de görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.4 2021 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 3.52’de sunulmuştur.

Tablo 3.52 2021 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,9643	0,9643	0,9643	0,9643
Sc1		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

Tablo 3.52’de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir.

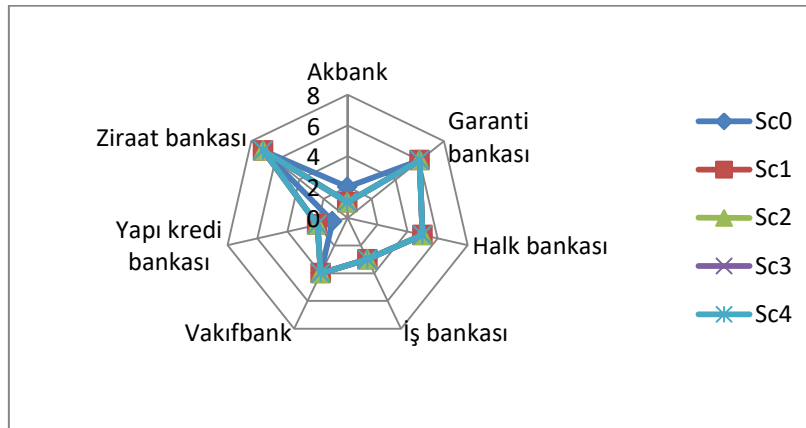
Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,9643 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası ARAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

İkinci olarak WASPAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması beş farklı senaryo için tablo 3.53'teki gibi sunulmuştur.

Tablo 3.53 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	2	6	5	3	4	1	7
c1	1	6	5	3	4	2	7
c2	1	6	5	3	4	2	7
c3	1	6	5	3	4	2	7
c4	1	6	5	3	4	2	7

Tablo 3.53'te görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum ise görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.5 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 3.54'te sunulmuştur.

Tablo 3.54 2021 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,9643	0,9643	0,9643	0,9643
Sc1		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

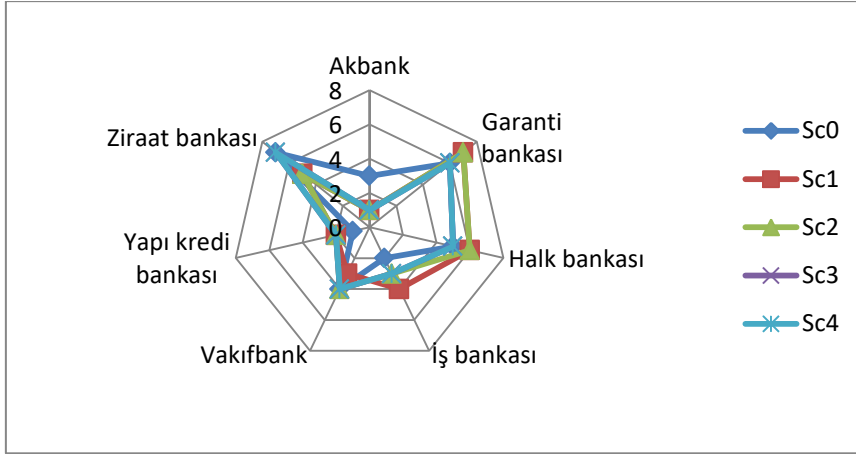
Tablo 3.54’te görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,9643 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası WASPAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

Son olarak COBRA yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralamaları, beş farklı senaryo için tablo 3.55’teki gibi tespit edilmiştir.

Tablo 3.55 2021 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Bankası	Kredi	Ziraat Bankası
c0	3	6	5	2	4		1	7
c1	1	7	6	4	3		2	5
c2	1	7	6	3	4		2	5
c3	1	6	5	3	4		2	7
c4	1	6	5	3	4		2	7

Tablo 3.55’te görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında elde edilen sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.6 2021 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 56’da sunulmuştur.

Tablo 3.56 2021 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,7143	0,7857	0,8929	0,8929
Sc1		1,0000	0,9643	0,8571	0,8571
Sc2			1,0000	0,8929	0,8929
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

Tablo 3.56’da görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında oldukça küçük farklılıklar ortaya çıkmıştır. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,7143 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası COBRA yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının da tutarlı olduğu söylenebilir.

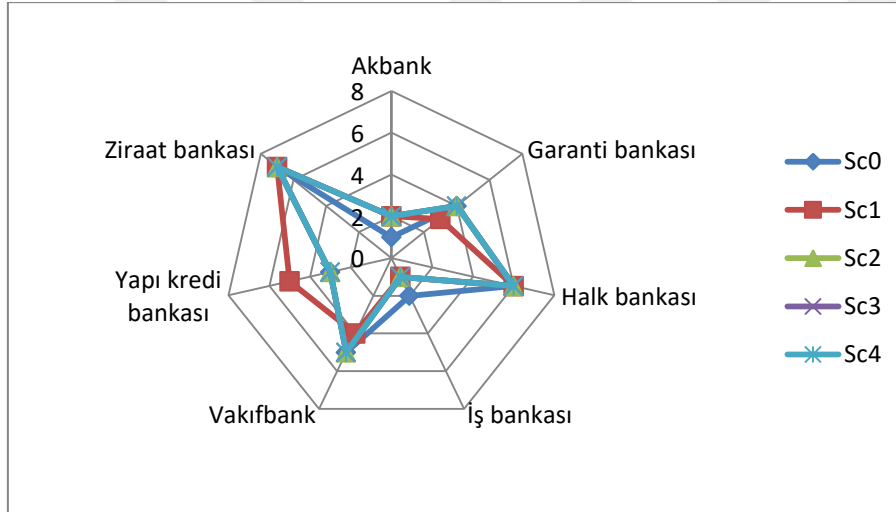
3.3.4.3. 2022 Yılı Duyarlılık Analizi

Beş farklı senaryo için ARAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması tablo 3.57’deki gibi hesaplanmıştır.

Tablo 3.57 2022 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	1	4	6	2	5	3	7
c1	2	3	6	1	4	5	7
c2	2	4	6	1	5	3	7
c3	2	4	6	1	5	3	7
c4	2	4	6	1	5	3	7

Tablo 3.57’de görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.7 2022 Yılı ARAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Fakat sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 3.58’de sunulmuştur.

Tablo 3.58 2022 Yılı ARAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,8571	0,9643	0,9643	0,9643
Sc1		1,0000	0,8929	0,8929	0,8929
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

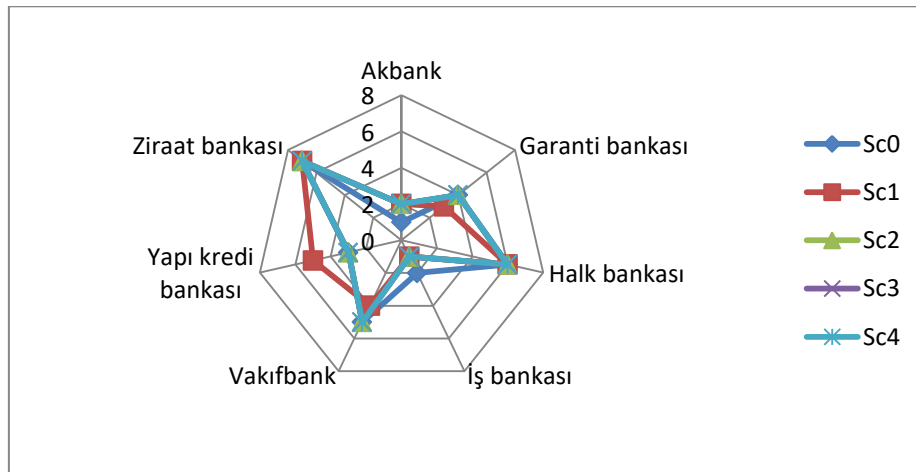
Tablo 3.58’de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,8571 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası ARAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

İkinci olarak WASPAS yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralaması beş farklı senaryo için tablo 3.59’daki gibi sunulmuştur.

Tablo 3.59 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Kredi Bankası	Ziraat Bankası
c0	1	4	6	2	5	3	7
c1	2	3	6	1	4	5	7
c2	2	4	6	1	5	3	7
c3	2	4	6	1	5	3	7
c4	2	4	6	1	5	3	7

Tablo 3.59’da görüldüğü gibi farklı ağırlıklandırma senaryolarında sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum ise görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.8 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 3.60’ta sunulmuştur.

Tablo 3.60 2022 Yılı WASPAS Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,8600	0,9600	0,9600	0,9600
Sc1		1,0000	0,8900	0,8900	0,8900
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

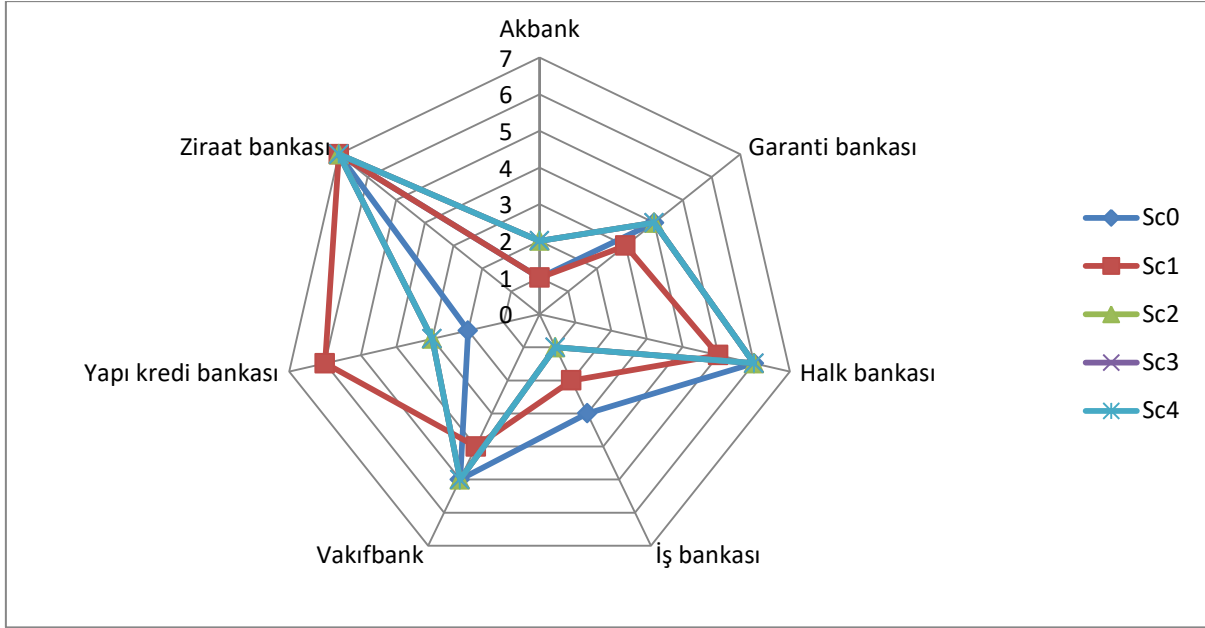
Tablo 3.60'ta görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında çok küçük farklılıklar tespit edilmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,86 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası WASPAS yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının tutarlı olduğu söylenebilir.

Son olarak COBRA yöntemine göre elde edilen sürdürülebilir bankacılık performans sıralamaları, beş farklı senaryo için tablo 3.61'deki gibi tespit edilmiştir.

Tablo 3.61 2022 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

	Akbank	Garanti Bankası	Halk Bankası	İş Bankası	Vakıfbank	Yapı Bankası	Kredi	Ziraat Bankası
c0	1	4	6	3	5		2	7
c1	1	3	5	2	4		6	7
c2	2	4	6	1	5		3	7
c3	2	4	6	1	5		3	7
c4	2	4	6	1	5		3	7

Tablo 3.61'de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında elde edilen sıralamalar birbirlerine oldukça yakındır. Sıralamalardaki durum görsel olarak aşağıdaki şekil üzerinde görülebilmektedir.

Şekil 3.9 2022 Yılı COBRA Yöntemi Sürdürülebilir Bankacılık Performans Sıralaması

Sıralamalarda önemli değişiklikler olup olmadığının ölçülebilmesi için Spearman sıra korelasyonu hesaplanarak aşağıdaki tablo 62’de sunulmuştur.

Tablo 3.62 2021 Yılı COBRA Yöntemi Korelasyon Tablosu

	Sc0	Sc1	Sc2	Sc3	Sc4
Sc0	1,0000	0,6400	0,8900	0,8900	0,8900
Sc1		1,0000	0,7500	0,7500	0,7500
Sc2			1,0000	1,0000	1,0000
Sc3				1,0000	1,0000
Sc4					1,0000

Tablo 3.62’de görüldüğü üzere farklı ağırlıklandırma senaryolarında ortaya çıkan sürdürülebilir performans sıralamalarında küçük farklılıklar gerçekleşmiştir. Sıralamalarda ortaya çıkan en düşük korelasyonun 0,64 olduğu görülmektedir. Yani ağırlıklar farklı olsa bile sürdürülebilirlik performanslarında önemli bir değişiklik yaşanmamaktadır. Kısacası COBRA yöntemi kullanılarak yapılan sürdürülebilir bankacılık performans sıralamasının da tutarlı olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Sürdürülebilirlik dünyamız için hayati önem arz etmektedir. Dünyadaki insan yaşamının devamlılığı için, siyasetçiler, bilim insanları, uzmanlar ve sağduyulu tüm insanlar çaba göstermektedir. Bu çalışma da tüm bu gayretlere katkı sunmak için hazırlanmıştır.

İnsanlar kadar firmalar da sürdürülebilirlik konusuna odaklanmışlardır. Geçmişte kâr odaklı faaliyetler ön planda iken, günümüzde firmalar, uzun vadeli başarının, çevresel ve sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmeyi gerektirdiğinin farkındadır. Bu durum, firmaların sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemesine ve bu doğrultuda faaliyetlerini yeniden yapılandırmasına yol açmaktadır. Finansal başarının yanı sıra, sürdürülebilirlik kavramı da firmalar için önemli bir hedef haline geldi. Bu bağlamda, firmalar sadece kâr elde etmekle kalmayıp, aynı zamanda çevreye duyarlı, sosyal açıdan sorumlu ve şeffaf yönetim anlayışına sahip olmak istemektedir.

Günümüzde, yatırımcılar ve diğere paydaşlar, şirketlerin sadece finansal performanslarına değıl, aynı zamanda sosyal ve çevresel sorumluluklarına da bakmaktadır. Bu durum, kurumsal sürdürülebilirlik kavramının önemini gitgide artırmaktadır.

Kurumsal sürdürülebilirlik sadece bir seçenek değıl, tüm kuruluşlar için bir gereklilik haline gelmiştir. Artan çevresel endişeler ve sosyal sorumluluk algısı, firmaları sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemeye ve uygulamalarına yansıtmaya yöneltmektedir. Bu nedenle, tüm kuruluşlar sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemeli ve uygulamalarına yansıtmalıdır.

Özellikle bankalar, firmaların finansal destekçilerinden öte, inovasyon ve sürdürülebilirlik yolculuklarında da önemli birer paydaş haline gelmektedir. Güçlü mali yapıları ve yüksek karlılıkları, bankalara inovasyona yatırım yapma ve sürdürülebilirlik ilkelerini benimseme konusunda geniş bir hareket alanı sunmaktadır. Bankalar, dünya çapındaki gelişmeleri takip ederek ve hızlı uygulamaya koyarak yenilikçi çözümler üretme konusunda öncü rol oynamaktadır.

Sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlamak, bankaların uzun vadeli kalkınma stratejileri ve etik sorumlulukları açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışma, finansal açıdan firmaları ayakta tutan ve doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen bankaların sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik konusundaki tutumlarını incelemektedir. Bankalar, global gelişmeleri yakından takip ederek, bu gelişmeleri hızlı bir şekilde uygulamaya koymaktadırlar. Bu durumdaki en önemli etkenlerden biri, bankaların güçlü mali yapıları ve özellikle ülkemizde her yıl açıkladıkları yüksek karlılıktır. Birçok

yenilik ve faaliyetin finansmana ihtiyaç duyması, bankaları bu alana yatırım yapmaya teşvik etmektedir.

Bunlara ek olarak, bankaların sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik ilkelerine adaptasyonda da oldukça istekli oldukları görülmektedir. Bu durum hem etik sorumluluklarından hem de uzun vadeli kalkınma stratejilerinden kaynaklanmaktadır. Sürdürülebilir firmaları desteklemek, bankaların da uzun vadeli karlılıklarını ve itibarlarını korumak için kritik önem taşımaktadır.

Bankalar, günümüz iş dünyasında sadece finansal destek sunan kuruluşlar olmaktan öte, inovasyon ve sürdürülebilirlik alanlarında da önemli birer aktöre dönüşmektedir. Güçlü mali yapıları, yenilikçi bakış açıları ve etik sorumlulukları sayesinde bankalar, firmaların ve genel olarak toplumun sürdürülebilir bir geleceğe ulaşmasına katkıda bulunma potansiyeline sahiptir.

Türkiye'de de bankacılık sektörü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir potansiyele sahiptir. Sürdürülebilirlik raporlarını da kapsayan entegre raporlarını yayınlanması, bu alandaki gelişmelerin takip edilmesi ve gerekli adımların atılması için önemli bir araçtır. Bankaların sürdürülebilirlik konusundaki çabaları, sadece kendilerine değil, tüm topluma fayda sağlamaktadır.

Entegre raporlama, şirketlerin sürdürülebilirlik faaliyetlerini ve performanslarını şeffaf bir şekilde sunmaları için önemli bir araçtır. Entegre raporlama, şirketlerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına ve paydaşlarıyla daha iyi ilişkiler kurmalarına yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, şirketlerin entegre raporlama yoluyla sürdürülebilirlik faaliyetlerini ve performanslarını şeffaf bir şekilde sunmaları önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren 7 bankanın, 2020, 2021, 2022 yıllarına ait entegre raporları incelenmiştir. Sürdürülebilirlik kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, GRI G4 Raporlama Çerçevesi, UNEP-FI göstergeleri, UNGC Uluslararası standartları, Aras vd. (2021), Sobhani v.d. (2012) dikkate alınmıştır. Toplamda 7 boyut ve 75 özgün kriter belirlenmiştir. Çalışmada, lisanslı Nvivo Pro 11.0 paket programı ile bankaların entegre raporlarından içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

İçerik analizi ile oluşturulan verilerle, ÇKKV yöntemlerinden, üç yıla ait yapılan analizler sonucunda, MEREC, CILOS ve CCSD üç farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanılmış ve bununla birlikte ARAS, WASPAS ve COBRA yöntemine göre bankalar performanslarına göre sıralanmıştır.

2020'nin başlarında başlayan COVID-19 pandemisi, tüm dünyayı etkisi altına alan ve hayatın her alanında köklü değişikliklere yol açan bir kriz dönemidir. Ekonomik ve sosyal

etkileri oldukça geniş olan bu salgın, finans ve bankacılık sektörü de dahil olmak üzere birçok sektörü olumsuz etkilemiştir.

Ancak bu kriz döneminde, beklenmedik bazı olumlu gelişmeler de yaşanmıştır. Finans ve bankacılık sektörü, bu zorlu koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlayarak, dijitalleşmeye ivme kazandırmış ve yeni ürün ve hizmetler geliştirerek, müşterilerine kesintisiz hizmet sunmaya devam etmiştir. Bu çalışmada, özellikle 2020, 2021 ve 2022 yıllarının verilerinin seçilme sebebi de COVID-19 pandemisinin başlangıcı ve sonrasındaki yılları kapsamasıdır. Ayrıca yedi bankadan bazıları entegre raporlarını 2024 yılı Mayıs ayına kadar yayınlamadığı için, 2023 verileri çalışmaya dahil edilememiştir. Bu durum, hem bankaların raporlama süreçlerinde gecikmelere maruz kalmasından, hem de farklı bankaların raporları için farklı yayın takvimleri uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın kısıtı; Türkiye’de BIST’de en çok işlem gören bankaların entegre raporlarının 2020-2021 ve 2022 yıllarında yayımlandığı için tüm yıllara ait verilerin eksikliğinden kaynaklı analiz edilen dönemin daha geniş tutulamamasıdır. Üç yıl süresi ile kısıtlı kalınmıştır. Aynı zamanda ülkemizde ulaşılan veriler az sayıda banka için bulunabilmiştir. Tüm bankalar entegre rapor yayınlamadığı için yedi banka ile kısıtlı kalmıştır. Mevcut literatür incelendiğinde, bu alandaki araştırmaların hala sınırlı olduğu gözlemlenmektedir.

Metodoloji kısmında yapılan hesaplamalar sonucunda, 2020 yılı verileri için tüm ağırlandırma ve sıralama yöntemlerine göre Türkiye’de BIST’de en çok işlem işlem gören 7 ticari bankanın sürdürülebilirlik performansı en iyi olanı Yapı Kredi Bankası A.Ş.’dir. Vakıfbank A.Ş. ve Garanti BBVA A.Ş. farklı ağırlıklandırma ve sıralama yöntemlerinde, 2 ve 3. sırayı paylaşmaktadır. En kötü sürdürülebilirlik performansını, Halkbank A.Ş. ve Ziraat Bankası A.Ş.’ye aittir. İş Bankası A.Ş. dördüncü sırada, Akbank A.Ş. ise beşinci sırada yer almaktadır.

2021 yılı verileri değerlendirildiğinde, MEREC-ARAS, MEREC-WASPAS, MEEREC-COBRA yöntemlerine göre Türkiye’de BIST’de en çok işlem işlem gören 7 ticari bankadan sürdürülebilirlik performansı en iyi olanı Yapı Kredi Bankası A.Ş. olmuştur. CILOS-ARAS, CILOS-WASPAS, CILOS-COBRA, CCSD-ARAS, CCSD-WASPAS, CCSD-COBRA yöntemlerine göre de Akbank A.Ş. birinci olmuştur. Akbank A.Ş. 2020 yılında beşinci sırada yer almasına rağmen, 2021 yılında birçok ağırlıklandırma ve sıralama yönteminde birinciye yükselmiştir. Ziraat Bankası A.Ş. sonuncu sırada yer almaya devam etmektedir. 2021 yılında Garanti BBVA A.Ş. 6. sırada yer almıştır. Halkbank A.Ş. birçok ağırlıklandırma ve sıralama yönteminde performansını yükseltmiştir. İş Bankası A.Ş. üçüncü

sırada yer alırken, Vakıfbank A.Ş. dördüncü sırada yer almaktadır. İş Bankası A.Ş. 2020 yılına göre performansı yükselirken, Vakıfbank A.Ş. performansı düşen bankalar arasında yer almaktadır.

2022 verileri incelendiğinde, MEREC-ARAS, MEREC-WASPAS, MEEREC-COBRA yöntemlerine göre Türkiye’de BIST’de en çok işlem işlem gören 7 ticari bankadan sürdürülebilirlik performansı en iyi olanı Akbank A.Ş. olmuştur. Yine CILOS-COBRA yöntemine göre de Akbank A.Ş. birinci olmuştur. CILOS-ARAS, CILOS-WASPAS, CCSD-ARAS, CCSD-WASPAS, CCSD-COBRA yöntemlerine göre de İşbankası A.Ş. 2022 yılı verilerine göre birinci olmuştur. Yapı Kredi Bankası A.Ş ve Garanti BBVA A.Ş. üçüncü ve dördüncülüğü paylaşmaktadırlar. Üç kamu bankası sırasıyla Vakıfbank A.Ş., Halkbank A.Ş. ve Ziraat Bankası A.Ş. ise beşinci, altıncı ve yedinci sırada yer almaktadırlar.

Çalışmada yapılan duyarlılık analizine göre de üç farklı sıralama yöntemi 5 farklı senaryoda incelenmiştir ve yüksek oranda banka performans sıralamalarının tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulguları literatürle karşılaştırdığımızda Karamanos ve Çakmak (2021) ile benzer sonuçlara ulaşılmışken Wang ve Zhao (2020) Çinde yaptıkları çalışma da en yüksek sürdürülebilirlik performansının bir kamu bankasına ait olduğu sonucuna ulaşıldığı sonuçlarla çelişmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında Çin hükümetinin sürdürülebilir kalkınma ve çevresel sorumluluk konularına büyük önem vermesi ve Çin kamu bankalarının büyük ölçekli ve geniş kaynaklara sahip olmasını gösterebiliriz. Nardo ve Saretta (2020) ise İtalya’da yaptıkları çalışma da kullanılan ÇKKV yöntemlerinin farklı sıralamalar ürettiğini göstermiştir. Aras vd. (2018) çalışmasında ise kamu bankalarının sürdürülebilirlik konusuna daha fazla ağırlık verdiği sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen sonuçların çalışmanın yapıldığı ülkeye ve kullanılan yöntemlere göre doğal olarak farklılık gösterdiği söylenebilir.

Pandemi dönemi, küresel ekonomiyi ve finansal sistemi derinden etkileyen bir olaydır. Bu durum, bankacılık sektörünü de doğrudan etkileyerek sürdürülebilirlik performansları üzerinde önemli bir etkiye sahip oldu. Bu çalışmada, pandemi dönemi ve sonrasındaki yıllardaki veriler kullanılarak ticari bankaların sürdürülebilir performanslarının karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, genel olarak ticari bankaların pandemi dönemi ve sonrasındaki yıllarda kamu bankalarına göre sürdürülebilirlik performansının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, ticari bankaların daha fazla yatırımcı ve paydaş baskısı altında olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ticari bankalar, sürdürülebilirlik uygulamalarına yatırım yaparak uzun vadeli karlılık ve rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir. Kamu bankalarının sürdürülebilirlik performansının düşük çıkması

karmaşık bir dizi faktörden kaynaklandığı söylenebilir. Bu faktörler arasında yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler, şeffaflık ve hesap verebilirlik eksikliği, koordinasyon eksikliği, politik müdahaleler ve belirsizlikler veya yönetimdeki değişiklikler gösterilebilir. Bu nedenlerin kamu bankalarının sürdürülebilirlik performanslarının düşük olmasına neden olmuş olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, kamu bankalarının ticari amaçlarının yanı sıra toplumsal fayda sağlama amacıyla da faaliyet gösterdikleri unutulmamalıdır. Elde edilen bulgular, kamu bankalarının sürdürülebilirlik stratejilerini gözden geçirme ve geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Kamu bankalarının, net hedefler ve ölçülebilir göstergeler içeren kapsamlı bir sürdürülebilirlik stratejisi geliştirmesi gerekmektedir. Bu strateji, çevresel ve sosyal risk yönetimi, etik finansman, sürdürülebilirlik raporlaması ve çalışan katılımı gibi unsurları kapsamalıdır. Sürdürülebilirlik konularında uzmanlaşmış personelin istihdamı ve eğitimi yoluyla yönetsel kapasitelerini güçlendirmelidir. Ayrıca, sürdürülebilirlik performansını izlemek ve değerlendirmek için sağlam bir kurumsal çerçeve oluşturulmalıdır. Sürdürülebilirlik uygulamaları ve performansları hakkında paydaşlarla açık ve şeffaf bir şekilde iletişim kurulmalıdır. Yenilenebilir enerji, yeşil binalar ve sürdürülebilir tarım gibi sürdürülebilir projelere ve girişimlere finansman sağlayacak ürünler ve hizmetler geliştirilmelidir. Daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasına rağmen, bulgularımız sürdürülebilir bankacılığın finansal sistemin geleceği için önemli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, pandemi dönemi ve sonrasındaki yıllardaki veriler kullanılarak Türkiye'deki ticari bankaların sürdürülebilirlik performansları karşılaştırılmıştır. Gelecekteki araştırmalarda, farklı sektörlerde faaliyet gösteren firmaların sürdürülebilir performansları karşılaştırılabilir. Ayrıca, sürdürülebilirlik performansının firmaların finansal performansı üzerindeki etkisine dair daha detaylı analizler yapılabilir. Bu araştırma, sürdürülebilirlik ve finansal performans arasındaki ilişkiyi inceleyerek önemli bir katkı sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, gelecekteki çalışmalara ve politika geliştirmeye ışık tutma potansiyeline sahiptir.

Türkiye'de sürdürülebilirlik uygulamalarının yaygınlaşması ve gelişmesi için kapsamlı bir değişim gereklidir. Bu değişimde işletmeler, devlet, sigorta şirketleri, bankalar, uluslararası derecelendirme kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları gibi tüm paydaşlara önemli roller düşmektedir.

İşletmeler, karlarının bir kısmını sosyal sorumluluk ve çevresel konulara ayırmalıdır. Bu, sürdürülebilirlik projelerini finanse etmek ve çevresel ve sosyal etkilerini azaltmak için kullanılabilir. Sürdürülebilirlik raporları hazırlamalı ve bu raporları kamuoyuna açıklamalıdır. Bu raporlar, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde göstermeye yardımcı olacaktır. Çevre dostu ürünler ve hizmetler geliştirmeye

odaklanmalıdırlar. Bu ürünler ve hizmetler, enerji ve kaynak tasarrufu sağlayabilir ve kirliliği azaltabilir. Çalışanlarına sürdürülebilirlik eğitimi vermeli ve onları sürdürülebilirlik girişimlerine dahil etmelidirler.

Devlet ise sürdürülebilirlik politikaları ve yasaları geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu politikalar ve yasalar, yenilenebilir enerjiyi teşvik etmeli, çevre kirliliğini azaltmalı ve dezavantajlı grupları korumalıdır. Sürdürülebilir yatırımlara vergi teşvikleri ve sübvansiyonlar sağlamalıdır. Bu teşvikler, işletmeleri sürdürülebilirlik projelerine yatırım yapmaya teşvik edecektir. Sürdürülebilirlik eğitimini tüm eğitim seviyelerinde teşvik etmelidir. Bu eğitim, öğrencilere çevresel ve sosyal sorumluluk bilincini aşılayacaktır.

Bankalar, sürdürülebilirlik projelerine finansman sağlamalıdırlar. Bu krediler, yenilenebilir enerji projeleri, yeşil binalar ve sürdürülebilir tarım gibi alanlarda kullanılabilir. Sürdürülebilir yatırımlara yatırım yapmalıdırlar. Bu yatırımlar, bankaların çevresel ve sosyal sorumluluklarını göstermeye yardımcı olacaktır. Müşterilerini sürdürülebilirlik seçenekleri hakkında bilgilendirmelidirler. Bu, müşterilerin sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemelerine yardımcı olacaktır. Ayrıca uluslararası alanda rekabet edebilmek ve küresel standartlara uyum sağlamak amacıyla bankaların sürdürülebilirlik raporlaması ve performans göstergelerini iyileştirmek için daha fazla çaba sarf etmesi gerektiği söylenebilir.

Uluslararası Derecelendirme Kuruluşları, işletmelerin ve ülkelerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmeli ve derecelendirmelidirler. Bu derecelendirmeler, yatırımcılar ve diğer paydaşlar için önemli bir bilgi kaynağı olacaktır. Sürdürülebilirlik performanslarına göre yatırım araçları geliştirmelidirler. Bu araçlar, yatırımcıların sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacaktır.

Sivil Toplum Kuruluşları, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratmak için kampanyalar düzenlemeli ve eğitim programları geliştirmelidirler. Sürdürülebilirlik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için savunuculuk yapmalıdırlar. Sürdürülebilirlik projelerini finanse etmek ve uygulamak için kaynak sağlamalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Ada, A.A. ve Kılıç, Z. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma ve Sürdürülebilir Bankacılık: AB ve Türkiye’deki Uygulamalar, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 142-159.
- Adeala, O. ve Ogbeide, O. (2022). The Role of Financial Inclusion in Achieving the Sustainable Development Goals in Africa. *Journal of Economic Development and Globalization*, 17(2), 213-235.
- Adu, D. A., Abedin, M. Z., Hasan, M. (2023). Bank ownership structures and sustainable banking initiatives: The moderating effect of governance mechanisms. *International Review of Financial Analysis*, 89, 105752.
- Aguado-Correas, A. (2023). The Role of Civil Society Organizations in Achieving the Sustainable Development Goals: A Comparative Analysis. *Journal of International Development*, 55(2), 234-258.
- Aizawa, M. ve Yang, C. (2010). Green credit, green stimulus, green revolution China’s mobilization of banks for environmental cleanup. *The Journal of Environment & Development* 19 (2), 119–144.
- Akçakanat, Ö., Aksoy, E., Teker, T. (2018). Critic ve MDL Temelli Edas Yöntemi İle Tr-61 Bölgesi Bankalarının Performans Değerlendirmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 1-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/41366/488208>
- Akçakanat, Ö., E. Hande, Aksoy, E., Ömürbek, V. (2017). Bankacılık sektöründe ENTROPI ve WASPAS yöntemleri ile performans değerlendirmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 285-300.
- Akdoğan, N., Gülhan, O., Aktaş, M. (2017) “The Relationship between corporate social responsibility reporting and corporate governance: evidence from Turkish banking sector”. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 13(5), 181-195.
- Aksoy, D. (2011). *Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Ölçümü Üzerine Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, E., Ömürbek, N., Karaatlı, M. (2015). AHP Temelli Multimoora ve Copras Yöntemi ile Türkiye Kömür İşletmeleri’nin Performans Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (4), 1-28

- Aktaş, E. (2023). Türk Bankacılık Sisteminde Dijitalleşmenin Etkisi. *Uluslararası Finans ve Bankacılık Dergisi*, 3(2), 1-20.
- Alakaş, H. M., Bucak, M., Kızıldaş, Ş. (2019). AHP-TOPSIS ve AHP-VIKOR Yöntemleri ile Ambulans Tedarik Firması Seçimi. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 4(1), 93-101. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/humder/issue/44912/498007>
- Alp, İ. Ö. ve Köse, M. S. (2015). “Entropi tabanlı MAUT yöntemi ile kurumsal sürdürülebilirlik performansı ölçümü: bir vaka çalışması”. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 65-81.
- Alpay, G. M. ve Sakınç, İ. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırma Öncesi ve Sonrası Gri İlişkisel Analiz İle Finansal Performans Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 49-61.
- Anand, S. ve Sen, A. K. (1996). *Sürdürülebilir kalkınma: Kavramlar ve tanımlar*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (s. 10-12)
- Andrew, J. (1989). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Politika Oluşturma ve Uygulamanın Önemi. *Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(1), 234-258.
- Aouam, T., Chang, S. I., Lee, E. (2003). Fuzzy MADM: An Outranking Method. *European Journal of Operational Research*, 145(2), 317-328.
- Aracil, E., Najera-Sánchez, J.-J., Forcadell, F. J. (2023). Sustainable banking: A literature review and integrative framework. *Finance Research Letters*, 38, 102432.
- Aras, G., Tezcan, N., Furtuna, Ö. K. (2016). “Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığında kurumsal sürdürülebilirlik performansının TOPSIS yöntemiyle karşılaştırılması”. *Yönetim: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 27(81), 58-81
- Aras, G. ve Sarioğlu, G.U. (2015). *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*, TÜSİAD Yayını, 21-85.
- Aras, G., Tezcan, N., Furtuna, Ö. K. (2018). Çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı ile Türk bankacılık sektörünün değerlemesi: Kamu-Özel Banka Farklılaşması. *Ege Akademik Bakış*, 18(1), 47-62.
- Aras, G., Tezcan, N., & Kutlu Furtuna, Ö. (2018). Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığında kurumsal sürdürülebilirlik performansının TOPSIS yöntemiyle karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 27(81), 58-81.
- Aras, G. ve Mutlu Yıldırım, F. (2022). Development of capitals in integrated reporting and weighting representative indicators with entropy approach. *Social Responsibility Journal*, 18(3), 551-572.

- Arsu, T. (2021). Finansal performansın entropi tabanlı aras yöntemi ile değerlendirilmesi: BIST elektrik, gaz ve buhar sektöründeki işletmeler üzerine bir uygulama. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(1), 15-32. <https://doi.org/10.17065/huniibf.740393>
- ArunKumar, R. (2022). The Role of Digital Technology in Achieving the Sustainable Development Goals in India. *Technology and Society Journal*, 40(3), 456-478.
- Avşarlıgil, N., Doğru, E., Ciğer, A. (2023). The Bank Performance Ranking in the Emerging Markets: A Case of Turkey. *Sosyoekonomi*, 31(55), 69-84. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2023.01.04>
- Aytaç Adalı, E. ve Tuş Işık, A. (2017). Bir tedarikçi seçim problemi için swara ve waspas yöntemlerine dayanan karar verme yaklaşımı. *International review of economics and management*, 5(4), 56-77. <https://doi.org/10.18825/iremjournal.335408>
- Badunenko, O., Kumbhakar, S. C., Lozano-Vivas, A. (2021). Achieving a sustainable cost-efficient business model in banking: The case of European commercial banks. *Journal of Empirical Finance*, 29(3), 773-785.
- Balezentiene, L. (2013), “Fuzzy Decision Support Methodology for Sustainable Energy Crop Selection”, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, (17), 83-93.
- Balkaya, A. H. (2020). *Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri ve Finans Sektöründe Bir Uygulama*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Basso, A. ve Funari, S.(2003). Measuring the performance of ethical mutual funds: a DEA approach. *Journal of the Operational Research Society*, 54(5), 521–531.
- Başkaya, M. (2018). Sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 2(2), 189-200.
- Bhattacharya, C. B. ve Sen, S. (2004). Consumer-company identification: A framework for understanding consumers' relationships with companies. *Journal of Marketing*, 68(1), 76-88.
- Beck, T., Levine, R., Loayza, N. (2000). Finance and the sources of growth. *J Financ Econ* 58(1–2), 261–300.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. Glencoe, IL: Free Press.
- Besong, S. E., Okanda, T. L., Ndip, S. A. (2022). Corrigendum to “An empirical analysis of the impact of banking regulations on sustainable financial inclusion in the CEMAC region”. *Economic Systems*, 46(4), 100983.
- Bilgin, N. (2001). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, Siyasal Kitabevi, İstanbul.

- Brauers, W. K. M. ve Ginevicius, R. (2009). Robustness in Regional Development Studies: The Case of Lithuania. *Journal of Business Economics and Management*, 10(2), 121-140.
- Brauers, W. K. M. ve Zavadskas, E. K. (2006). The MOORA Method and its Application to Privatization in a Transition Economy. *Control and Cybernetics*, 35(2): 445-469
- Brundtland, G. H. (1987). *Our common future: The World Commission on Environment and Development*. Oxford University Press, USA.
- Büyükgebiz, E. (2013). *Ülke Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Canbay, Ş. ve Mercan, D. (2023). Savunma harcamalarının ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesine etkisi: Türkiye örneği. *DergiPark*.
- Chatzitheodorou, K., Tsalis, T. A., Tsagarakis, K. P., Grigoroudis, E., Nikolaou, I. E. (2021). A new practical methodology for the banking sector to assess corporate sustainability risks with an application in the energy sector. *Sustainable Production and Consumption*, 27, 1775-1793.
- Čereška, A., Zavadskas, E. K., Cavallaro, F., Podvezko, V., Tetsman, I., Grinbergienė, I. (2016). Sustainable Assessment of Aerosol Pollution Decrease Applying Multiple Attribute Decision-Making Methods. *Sustainability*, 8(7), 586-597.
- Coşkun, M. (2022). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Kamu Politikalarının Rolü. *Kamu Yönetimi Dergisi*, 55(3), 456-478.
- Çakır, E., Akel, G., Doğaner, M. (2018). "Türkiye’de Faaliyet Gösteren Özel Alışveriş Sitelerinin Bütünleşik SWARAWASPAS Yöntemi ile Değerlendirilmesi", *UIİİD-IJEAS* 18, s.599-616.
- Çalışkan, H. (2012). Kurumsal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 1(1), 127-144.
- Dağdeviren, M., Akay, D., Kurt, M. (2004). İş değerlendirme sürecinde analitik hiyerarşi prosesi ve uygulaması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19(2), 0-. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gazimmfd/issue/6660/88912>
- Daub, C. (2007). Assessing the quality of sustainability reporting: an alternative methodological approach. *Journal of Cleaner Production*, 15, 75-85.
- Davis, G. ve Searcy, C. (2010). A review of Canadian corporate sustainable development reports. *Journal of Global Responsibility*, 1(2), 316-329.

- Decker, S. (2004). The impact of corporate social responsibility on shareholder wealth. *Journal of Finance*, 59(4), 1401-1436.
- Decker, O. (2004). Corporate social responsibility and structural change in financial services. *Managerial Auditing Journal*, 19(6), 712-728.
- Değirmenci, İ. (2011). *Entropi Ölçüleri ve Maksimum Entropi İlkesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demir, G., Chatterjee, P. ve Pamucar, D. (2024). Sensitivity analysis in multi-criteria decision making: A state-of-the-art research perspective using bibliometric analysis. *Expert Systems with Applications*, 237, 121660.
- Demireli, E. (2010). “TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 101-112.
- Deng, J. (1982). Control problem of grey systems. *Systems and Control Letters*, 1(5).
- Diakoulaki, D., Mavrotas, G., Papayannakis, L. (1995). Determining Objective Weights In Multiple Criteria Problems: The Critic Method. *Computers & Operations Research*, 22(7), 763-770.
- Doğan, B. ve Kılıç, M. B. (2022). Kurumsal sürdürülebilirlik performansının entropi ve gri ilişkisel analizi ile değerlendirilmesi: Bankacılık sektöründe bir uygulama. *MAKÜ İİBF Dergisi*, 9(3), 2057.
- Douglas, A., Doris, J., Johnson, B. (2004). Corporate social reporting in Irish financial institutions. *The TQM Magazine*, 16(6), 387-395.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11(2), 130-141.
- Ecer, F. (2015). “Performance evaluation of internet banking branches via a hybrid ÇKKV model under fuzzy environment”. *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research*, 49(2), 211-230.
- Ecer, F. (2019). Özel sermayeli bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirilmesine yönelik çok kriterli bir yaklaşım: Entropi-ARAS bütünleşik modeli. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 365-390.
- Ecer, F. ve Pamucar, D. (2022). A novel LOPCOW-DOBI multi-criteria sustainability performance assessment methodology: An application in developing country banking sector. *Omega*, 112(C), 103050-103061.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The triple bottom line of 21st century business*, Oxford: Capstone Publishing.

- Esgin, Y. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Eğitim ve Farkındalığın Rolü. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 19(3), 456-478.
- Erdoğan, M. ve Yamaltdinova, A. (2018). Borsa İSTANBUL'A Kayıtlı Turizm Şirketlerinin 2011-2015 Dönemi Finansal Performanslarının TOPSİS ile Analizi. *Optimum Ekonomi Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 19-36. <https://doi.org/10.17541/optimum.335722>
- Ersöz, F. ve Atav, A. (2011). Çok kriterli karar verme problemlerinde MOORA yöntemi. *KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Harekat Araştırması*, 1(10)
- Gayol, O. (2015). Sustainable Banking: A New Perspective for Financial Stability. *Journal of Banking and Finance*, 39, 2485-2501.
- Gedik, F. (2020). Sürdürülebilir kalkınma ve Türkiye'nin performansı. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 3(1), 195-212.
- Goswami, S. S., Mohanty, S. K., Behera, D. K. (2022). Selection of a green renewable energy source in India with the help of MEREC integrated PIV ÇKKV tool. *Materials Today: Proceedings*, 52(3), 1153-1160.
- Grijalvo, M. ve García-Wang, C. (2023). Sustainable business model for climate finance. Key drivers for commercial banking sector. *Journal of Business Research*, 155, 1-13.
- Gupta, J. (2015). Role of Green banking in Environment Sustainability-A study of selected Commercial Banks in Himachal Pradesh. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(8), 349–353.
- Gülcan, N. (2022). Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketlerinin Finansal Performans Değerlendirmesinde VIKOR Yönteminin Uygulanması. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(Özel Sayı), 235-247. <https://doi.org/10.30784/epfad.1148935>
- Güler, E. ve Öztürk, A. (2023). "The impact of artificial intelligence on banking: A content analysis of academic literature." *Journal of Banking and Finance*, (128), 106548.
- Günay, F., Karadeniz, E., Dalak, S. (2018). Türkiye’de En Yüksek Net Satış Gelirine Sahip 20 Şirketin Finansal Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle İncelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 51-73.
- Güneysu, Y., Er, B., Ar, İ. M. (2015). “Türkiye’deki Ticari Bankaların Performanslarının AHS ve GIA Yöntemleri ile İncelenmesi”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 71-93.
- Hanson, K. O. (2011). University of California, Berkeley, 53(3), cmr.berkeley.edu.79

- Hassan, A. ve Harahap S. S. (2010). “Exploring corporate social responsibility disclosure: the case of Islamic banks”, *International Journal of Islamic Middle East Financial Management*, 3(2), 03–27.
- Hosti, H. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hsieh, H. F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Hussain, N., Ugo, R. ve Rene', P. Orij. (2016). “Corporate Governance and Sustainability Performance: Analysis of Triple Bottom Line Performance”, *Journal of Business Ethics*, 25, 1-22.
- Jagadish, A. ve Ray, A. (2014). “Green Cutting Fluid Selection Using MOOSRA Method”, *International Journal of Research in Engineering and Technology*, 3(3), 559-563.
- Jahan, A., Mustapha, F., Sapuan, S. M., Ismail, M. Y., Bahraminasab, M. (2012). A Framework For Weighting Of Criteria In Ranking Stage Of Material Selection Process, *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 58(1), 411-420.
- Jan, A., Azman-Saini, W. N., Mohd Zain, M. S., Abdul Samad, N. F., Abu Mansor, N. A. (2023). Islamic corporate sustainability practices index aligned with SDGs towards better financial performance: Evidence from the Malaysian and Indonesian Islamic banking industry. *Journal of Business Ethics*.
- Jeucken, M. ve Bouma, J. (1999). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Uluslararası İşbirliğinin Rolü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 55(2), 456-478.
- Kaderli, Y. ve Gündüz, Ç. (2014). “Sürdürülebilirlik ve firma performansı: BİST 100 banka endeksi üzerine bir uygulama”. 18. *Finans Sempozyumu Pamukkale Üniversitesi Bildiriler Kitabı*, 607-625.
- Kaklauskas, A., Zavadskas, E. K., Naimavicienė, J., Krutinis, M., Plakys, V. ve Venskus, D. (2010). Model for a complex analysis of intelligent built environment. *Automation in Construction*, 19, 326–340.
- Karami A. ve Johansson, R. (2014) “Utilization of Multi Attribute Decision Making Techniques to Integrate Automatic and Manual Ranking of Options”, *Journal of Information Science and Engineering*, (30), 519-534.
- Kaplan, R. S. ve Norton, D. P. (1991). The balanced scorecard—Measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 69(1), 71-79.

- Karamanos, G. ve Çakmak, M. S. (2021). Sustainability Performance Evaluation of Banks Using Fuzzy MCDM Approach. *International Journal of Financial Research*, 14(3), 237-256.
- Kaya, E. Ö. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü ve Türkiye’de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75-94.
- Keršulienė V., Zavadskas E.K., Turskis Z. (2010). Selection of rational dispute resolution method by applying new step-wise weight assessment ratio analysis (Swara), *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243-258, DOI: 10.3846/jbem.2010.12
- Khan, A. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Rolü. *Ekonomik Kalkınma ve İncelemeler Dergisi*, 39(2), 123-145.
- Keshavarz-Ghorabae. M. (2021). Assessment of distribution center locations using a multi-expert subjective-objective decision-making approach. *Scientific Reports*. 11(1), 1-19.
- Keshavarz-Ghorabae. M.. Amiri. M.. Zavadskas. E. K.. Turskis. Z., Antucheviciene. J. (2021). Determination of objective weights using a new method based on the removal effects of criteria (MEREC). *Symmetry*, 13, 525.
- Korzeb, Z. ve Samaniego-Medina, R. (2019). “Sustainability Performance: A Comparative Analysis in the Polish Banking Sector”. *Sustainability*, 11(3), 653-668.
- Kotler, P. ve Armstrong, G. (2017). *Principles of marketing* (17th ed.). Pearson Education.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*, Thousand Oaks Sage Publications, London.
- Krstic, M. (2022). The Role of Migration and Refugees in Achieving the Sustainable Development Goals in Europe. *Migration and Refugee Studies Journal*, 14(2), 234-258.
- Krstic, M., Agnusdei, G. P., Miglietta, P. P., Tadic, S., Roso, V. (2022). Applicability of Industry 4.0 Technologies in the Reverse Logistics: A Circular Economy Approach Based on COMprehensive Distance Based RANKing (COBRA) Method. *Sustainability*, 14, 5632. <https://doi.org/10.3390/su14095632>.
- Kumar, A. K. (2020). Investigating factors that promote time banking for sustainable community-based socio-economic growth and development. *Computers in Human Behavior*, 107, 105623.
- Küçükgergerli, N. (2016). *Entegre raporlama endeksi: Bir model önerisi*, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in social sciences*. London: Thomson Learning.

- Marimon, F., Alonso-Almeida, M. M., Rodríguez, M. P., Alejandro, K. A. C. (2012). The worldwide diffusion of the global reporting initiative: what is the point?, *Journal of Cleaner Production*, 33, 132-144.
- Maubane, P., Prinsloo, A., Van Rooyen, N. (2014). Sustainability reporting patterns of companies listed on the Johannesburg securities exchange. *Public Relations Review*, 40(2), 153-160.
- Mazman İtik, Ü. ve Sel, A. (2021). Borsa İstanbul’da İşlem Gören Perakende Ticaret Sektörü Şirketlerinin Finansal Performansının Cilos Ağırlıklandırma ve Topsis Yöntemiyle İncelenmesi: 2013-2019. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(3), 2769-2795.
- McDonald, D., Lai, Y. (2011). Corporate social responsibility and financial performance: A review of the literature. *Journal of Business Ethics*, 92(1), 1-18.
- Melloni, G. (2015). Intellectual capital disclosure in integrated reporting: an impression management analysis. *Journal of Intellectual Capital*, 16(3), 661-680.
- Mirkin, B. G. (1974). *The Problem of Group Choice*. Science, Moscow.
- Morgan, D. L. (1993). *Qualitative content analysis: A guide to its methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nadir, S. (2021). The Importance of Gender Equality in Achieving the Sustainable Development Goals. *Gender and Development Journal*, 17(3), 456-478.
- Nardo, M. ve Saretta, S. (2020). Sustainable Performance Evaluation of Banks Using MCDM Techniques: An Empirical Analysis of Italian Banks. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2), 1-22.
- Nejad, M. C., Mansour, S., Karamipour, A. (2021). An AHP-based multi-criteria model for assessment of the social sustainability of technology management process: A case study in banking industry. *Technology in Society*, 65, 101602.
- Nizam, E., Ng, A., Dewandaru, G., Nagayev, R., Nkoba, M. A. (2019). The impact of social and environmental sustainability on financial performance: A global analysis of the banking sector. *Journal of Multinational Financial Management*, 49, 35-53.
- Nobanee, H., Ellili, N. (2016). “Corporate sustainability disclosure in annual reports: Evidence from UAE banks: Islamic versus conventional”. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 55, 1336-1341.
- Nwagwu, I. (2020). Driving sustainable banking in Nigeria through responsible management education: The case of Lagos Business School. *The International Journal of Management Education*, 18(1), 100432.

- Opricovic, S. ve Tzeng, G. H. (2004). Compromise solution by ÇKKV methods: A comparative analysis of VIKOR and TOPSIS. *European Journal of Operational Research*, 156(2), 445-455. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(03\)00020-1](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(03)00020-1)
- Ömürbek, V., Aksoy, E., Akçakanat, Ö. (2017). “Bankaların sürdürülebilirlik performanslarının ARAS, MOOSRA VE COPRAS yöntemleri ile değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(19), 14- 32.
- Ömürbek, V., Cesur, F., Turhan, E., Akalın, R., (2022).Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde Sermaye Ögeleri: BİST Kurumsal Yönetim Endeksi İncelemesi. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifi Dergisi*, 6(2), 285.
- Önder, S. (2019). Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve Türkiye'nin durumu. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 2(2), 177-192.
- Öner Kaya, E. (2010), “Sürdürülebilir kalkınma sürecinde bankaların rolü ve Türkiye’de sürdürülebilir bankacılık uygulamaları”. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75-94.
- Özçelik, F. ve Avcı Öztürk B. (2014). “Evaluation of banks' sustainability performance in turkey with grey relational analysis”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63, 189-210.
- Özdemir, M. H. (2020). MOORA ve MOOSRA Yöntemleriyle Akıllı Telefon Seçimi. *Istanbul Management Journal*, (89), 157-170.
- Öztunç, M. (2023). Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sistemine Etkisi: Bir Analiz. *International Journal of Finance & Economics*, 28(4), 500-515.
- PRI (2023). *The PRI in 2022: Annual Report*. London: Principles for Responsible Investment. (s. 20)
- Rahman, A. (2013). The Role of Education in Achieving the Sustainable Development Goals in Bangladesh. *Education and Development Journal*, 31(2), 189-208.
- Rebai, S., Azaiez, M. N., Saidane, D. (2016), “A multi-attribute utility model for generating a sustainability index in the banking sector”. *Journal of Cleaner Production*, 113, 835-849.
- Roca, L. C. ve Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of cleaner production*, 20(1), 103-118.
- Saaty, T. L. (1980). *The Analytic Hierarchy Process*. USA: Mcgraw-Hill International BookCompany
- Saaty, T. L. (1990) How to make a decision: The analytic hierarchy process, *European Journal of Operational Research*, 48(1), 9-26, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(90\)90057-I](https://doi.org/10.1016/0377-2217(90)90057-I).

- Saaty, T. L. (2008). Decision making with the Analytic Hierarchy Process. *Int. J. Services Sciences Int. J. Services Sciences*, 1, 83-98. 10.1504/IJSSCI.2008.017590.
- Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. Columbia University Press.
- Saraç, S. ve Alptekin, A. (2017). Sürdürülebilirlik kavramı ve önemi. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 1(1), 55-68.
- Salim, K., Seyed-Tajeddin, A., Pourali, M. R. (2023). The impact of sustainable banking practices on bank stability: A review of the literature. *Sustainable Finance Journal*, 2023(1), 1-18.
- Sardianou, E., Stauropoulou, A., Evangelinos, K., Nikolaou, I. (2021). A materiality analysis framework to assess sustainable development goals of the banking sector through sustainability reports. *Journal of Sustainable Production and Consumption*, 27, 1775-1793.
- Sel, A. (2020). CILOS Yöntemi. H. Bircan (Yay. Haz). *Kriter Ağırlıklandırma Yöntemleri* içinde (ss.37-50). Ankara: Nobel.
- Seuring, S. ve Müller, M. (2017) Sustainability in supply chains: Drivers, challenges and frameworks. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 14(3), 397-419.
- Seyfong, O. ve Gilbert, R. (2019). The Impact of Climate Change on Achieving the Sustainable Development Goals in the Pacific Islands. *Climate Policy Journal*, 14(5), 678-699.
- Sobhani, F. A., Amran A., Zainuddin, Y. (2009). Revisiting the Practices of Corporate Social and Environmental Disclosure in Bangladesh, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16, 167–183.
- Sobhani, F. A., Amran, A., Zainuddin, Y. (2012). Sustainability disclosure in annual reports and websites: a study of the banking industry in Bangladesh. *Journal of Cleaner Production*, 23(1), 75-85.
- Stefanescua, C. A., Oprisora, T., Sntejudeanua, M. A., Oprisor, T., ve Sntejudeanu, M. A. (2016). An original assessment tool for transparency in the public sector based on the integrated reporting approach. *Accounting and Management Information Systems*, 15(3), 542.
- Stephens, C. ve Skinner, J. (2013). Banks for a better planet? The challenge of sustainable social and environmental development and the emerging response of the banking sector. *Environmental Politics*, 22(6), 891-910.

- Stone, P. J., Dunphy, D. C., Smith, M. S., Ogilvie, D. M. (1966). *The general inquirer: A computer approach to content analysis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Şahin, M. ve Aksoy, A. (2020). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmadaki Zorluklar ve Fırsatlar. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 20(2), 123-145.
- Taneja, S. ve Ali, L. (2021). Determinants of customers' intentions towards environmentally sustainable banking: Testing the structural model. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 59, 102459.
- Tesch, R. (1990). *Qualitative research: Analysis types and software*. New York: Falmer Press.
- Thompson, A. A., Jr. ve Strickland, A. J. (2016). *Strategic management: Concepts and cases* (18th ed.). McGraw-Hill Education
- Thompson, P. (1998). "Bank Lending and The Environment: Policies and Opportunities", *International Journal of Bank Marketing*, 16(6), 243- 252.
- Turguttopbaş, E. (2020). Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve Türkiye'nin durumu. *Sürdürülebilir Kalkınma Dergisi*, 3(2), 267-286.
- Úbeda-Mellina, F., Forcadell, F. J., Suárez-Suárez, N. (2022). Do formal and informal institutions shape the influence of sustainable banking on financial development?, *Finance Research Letters*, 46, 102391.
- Urfalıoğlu, F. ve Genç, T. (2013). "Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri İle Türkiye'nin Ekonomik Performansının Avrupa Birliği Üye Ülkeleri İle Karşılaştırılması", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXXV(II), 329-360.
- Uysal, B. (2023). Kamu Bankalarının Türk Ekonomisindeki Rolü ve Gelecek Görünümü. *Turkish Journal of Economics*, 50(3), 200-220.
- Ünlü, U., Yalçın, N., Avşarlıgil, N. (2022). Analysis of Efficiency and Productivity of Commercial Banks in Turkey Pre- and during COVID-19 with an Integrated ÇKKV Approach. *Mathematics* 2022, 10, 2300. <https://doi.org/10.3390/math10132300>
- Wang, T. C. ve Lee, H. D. (2009). "Developing a Fuzzy TOPSIS Approach Based on Subjective Weights and Objective Weights", *Expert Systems with Applications*, (36/5): 8980-8985.
- Wang, Y. M., ve Luo, Y. (2010). Integration of correlations with standard deviations for determining attribute weights in multiple attribute decision making. *Mathematical and Computer Modelling*, 51(1-2), 1-12.
- Weber, R. P. (1990). *Basic Content Analysis*, Sage, Newbury Park, CA

- Weber, M. (2012). The Sustainable Development Goals: A Critique. *Development and Change Journal*, 43(1), 123-145.
- Weber, C. (2016). The impact of green credit policy on the financial sustainability of Chinese banks: Evidence from a panel data analysis. *Journal of Business Ethics*, 137(3), 517-534.
- Wilson, M. (2003). Corporate sustainability: What it is and where it is going. *Journal of Business Strategy*, 24(4), 1-7.
- Wilson, S. M. (2018). *Sürdürülebilir tedarik zinciri oluşturma: Riskleri yönetmek, fırsatları yakalamak*. Pearson Education.
- World Bank (2023). *Sustainable Finance: A Framework for Action*. Washington, D.C.: World Bank.
- Wu, X. (2009). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmada Çevre Korumanın Rolü. *Çevre Bilimi ve Teknolojisi Dergisi*, 43(5), 189-208.
- Yalçın, E. (2023). Türk Bankacılık Sisteminin Özellikleri ve Gelecek Beklentileri. *Journal of Banking & Finance*, 15(2), 1-10
- Yıldırım, M., Karakaya, Ö., ve Altan, İ. M. (2019). TOPSIS yönteminde maliyet ve karlılık oranlarının kullanılmasıyla finansal performansın ölçümü: Ana metal sanayi sektöründen bir şirket örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(3), 170-181.
- Yip, W.-Y. ve O'Connor, K. P. (2021). Sustainable business model archetypes for the banking industry. *Sustainability*, 13(1), 102.
- Yüksel, S. B. (2010). *Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri ve Uygulamaları*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Zahid, M., Rahman, S., Shahbaz, M. (2021). Sustainability and branchless banking: The development and validation of a distinct measurement scale. *Technology in Society*, 67, 101764.
- Zavadskas, E ve Podvezko, V. (2016). ÇKKV'de Objektif Kriter Ağırlıklarının Entegre Tespiti. *International Journal of Information Technology & Decision Making*, 15(02), 267-283.
- Zavadskas, E. K. ve Kaklauskas, A. (1996). *Systemotechnical evaluation of buildings (Pastaty sistemotechninis įvertinimas)*. Vilnius: Technika, 280 p. (in Lithuanian).
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z., Antucheviciene, J., Zakarevicius, A. (2012). "Optimization of Weighted Aggregated Sum Product Assessment", *Elektronika ir Elektrotechnika* 122(6), 3–6.

Zavadskas, E. K. ve Turskis, Z. (2010). A new additive ratio assessment (ARAS) method in multicriteria decision-making, *Technological and Economic Development of Economy*, 16(2), 159-172, DOI: 10.3846/tede.2010.10

İnternet Kaynakları:

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). (2023). Bankacılık Sektörü Raporu. <https://www.bddk.org.tr/> (Erişim tarihi: 21.10.2023)

BM (2023). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. Birleşmiş Milletler Türkiye Ofisi. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> (Erişim tarihi: 11.01.2024).

Borsa İstanbul (2020). Kurumsal Sürdürülebilirlik Rehberi, s.5-35

Equator Principles (2023). The Equator Principles. <https://equator-principles.com/>, erişim tarihi: 20.01.2024

EY (2022). Banking on a sustainable future. https://www.ey.com/en_tr/sustainability-financial-services/how-sustainable-finance-can-help-decarbonize-the-real-economy erişim tarihi: 17.10.2023

EY (Ernst & Young) (2021). Sustainable Finance: A guide for corporates.

Garanti BBVA. (2022). Sürdürülebilirlik Vizyonu 2030, <https://www.garantibbva.com.tr/blog/surdurulebilir-kalkinma-nedir> (Erişim tarihi: 20.03.2024).

GRI, Global Reporting Initiative, G4 Sustainability Reporting Guidelines/G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları, <https://www2.globalreporting.org/standards/g4/Pages/default.aspx>, erişim tarihi: 02.01.2024)

GSIA (2023). Global Sustainable Investment Alliance: 2023 Annual Review. (<https://www.gsi-alliance.org>, erişim tarihi: 1.2.2024)

https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/br/pdf/2024/01/NetZero_Readiness_Report_2023_EN.pdf erişim tarihi 12.02.2024

<https://sdgs.un.org/> (Erişim tarihi: 12.09.2023)

<https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2023e.htm>, erişim tarihi: 20.01.2024

https://www.borsaistanbul.com/files/Surdurulebilirlik_Rehberi_2020.pdf (Erişim tarihi: 06.02.2024)

<https://www.breeam.com/> (Erişim tarihi: 18.10.2023)

<https://www.globalcompactturkiye.org/10-ilke/1.11.2022> (Erişim tarihi: 1.11.2023)

<https://www.globalreporting.org/> (Erişim tarihi: 1.11.2023)

- <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2023/10/10/global-financial-stability-report-october-2023>, Erişim tarihi: 20.1.2024
- <https://www.irena.org/> (Erişim tarihi: 18.10.2023)
- <https://www.merriam-webster.com/dictionary/sustainability>, erişim tarihi: 06.02.2024
- <https://www.sasb.org/> (Erişim tarihi: 18.10.2023)
- <https://www.unepfi.org/about/> (Erişim tarihi: 12.02.2024)
- <https://www.usgbc.org/leed> (Erişim tarihi: 18.10.2023)
- IFC (2023). Banking on Women: The Business Case for Investing in Women's Financial Inclusion. <https://www.ifc.org/en/what-we-do/sector-expertise/financial-institutions/gender-finance/banking-on-women>, erişim tarihi: 01.15.2024
- IIRC, Entegre Raporlama Çerçevesi: IIRC-Integrated-Reporting-Framework-2013.pdf, erişim tarihi: 21.11.23
- IISD (1992). Sürdürülebilir Kalkınma için İş Stratejisi. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü. <https://www.iisd.org/publications/business-strategy-sustainable-development>, erişim tarihi: 12.02.2024
- IPCC (2021). İklim Değişikliği 2021: Fiziksel Bilim Temeli. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Altıncı Değerlendirme Raporuna Çalışma Grubu I Katkısı. Cambridge University Press. (<https://www.ipcc.ch>, erişim tarihi: 12.02.2024)
- KPMG (2023). Banking on Sustainability. KPMG (2023). The road to net zero: Navigating the regulatory landscape.
- Merkez Bankası. (2023). Finansal İstikrar Raporu. <https://www.tcmb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 21.10.2023)
- PwC (2022). ESG: The new imperative for business. <https://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review-2022/esg.html>, erişim tarihi: 30.10.2023
- PwC (2023). Stakeholder engagement in sustainability. <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/page/sustainability-counts-2023.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2024
- REN21. (2022). Renewables 2022 global status report. REN21 Secretariat, <https://www.ren21.net/gsr-2022/> erişim tarihi: 01.02.2024
- Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü. (2022). SIPRI Yearbook 2022. Oxford: Oxford University Press. <https://www.sipri.org/yearbook/2022> (Erişim tarihi: 20.01.2024).

- Türkiye Bankalar Birliği (TBB). (2023). Türk Bankacılık Sektörü Raporu. <https://www.tbb.org.tr/> (Erişim tarihi: 21.1.2024)
- Türkiye İş Bankası. (2022). Sürdürülebilirlik Stratejisi. <https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/surdurulebilirlik> (Erişim tarihi: 20.03.2024).
- UNCTAD (2023). Trade and Environment Review 2023. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org/meeting/un-trade-forum-2023>, erişim tarihi: 05.02.2024
- WBCSD (2002). Corporate Social Responsibility: A Framework for Action. World Business Council for Sustainable Development. WBCSD (2020). CEO Guide to Sustainable Business. <https://www.wbcsd.org/>, erişim tairih: 05.02.2024
- WCED (1987). Ortak Geleceğimiz. Oxford University Press. Link: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2024
- World Bank (2023). Sustainable Finance: A Framework for Action. Washington, D.C.: World Bank. <https://www.worldbank.org/>, erişim tarihi: 01.15.2024
- www.entegreraporlamatr.org/tr/entegre-raporlama/entegre-raporlama-nedir.aspx, erişim tarihi: 21.10.2023)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Özkan ÇITAK
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Muratpaşa Lisesi
Lisans Diploması	Başkent Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü
Tezli Yüksek Lisans Diploması	SDÜ İşletme ABD
Yüksek Lisans Tez Konusu	Banka Şube Yöneticilerinin Demografik Özelliklerinin Şube Performansına Etkisi: Denizli Örneği
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Çalıştığı Kurumlar	Türkiye Halk Bankası A.Ş. 2008-2012
	Pamukkale Üniversitesi 2013-2016
	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi 2016-2017
	Akdeniz Üniversitesi 2017-Devam Ediyor